

ПОУКЕ СВЕТОГ СИМЕОНА НОВОГ БОГОСЛОВА

Сав рат демона против нас има за циљ да удаље оног ко им се покорава од Славе Божије и благодати Светога Духа. Али, како ја видим, ми смо сами себе лишили ових дарова и пре него смо нападнути, јер смо оставили Божије заповести и нисмо били марљиви да Га тражимо свом својом душом.

Кад би Га тражили не би живели тако лењо и безбрижно!

Кад би нас интересовале небеске ствари не би показивали толико интересовање за земаљске ствари.

Када би мисли наше биле неискварене ми не бисмо похлепно зјапили на пролазне и развратне ствари.

Када би се трудили око ствари непропадљивих не би се бавили временим стварима. Када би смо волели Бога не би смо тако одбацили оне који нас воде к Њему.

Када би смо тежили да задобијемо врлине не би смо мрзели учитеље врлина.

Када би смо радо пригрлили пост не бисмо се жалили око помањкања хране и пића.

Када би смо се борили да обуздамо страсти не би смо дозвољавали себи прекомерна задовољства.

Када би смо исправно и чврсто веровали не би чинили безверна дела...

Када би смо сматрали потребним да стекнемо истиниту љубав ми би смо знали Бога.

БОГОСЛОВЉЕ И САЗЕРЦАТЕЊЕ

1. Ни богослову не приличи покајање, ни покајнику богословствовање, јер колико стоји исток далеко од запада, толико је богословље више од покајања. И зато, онај који се каје, и који заиста твори дела покајања, сличан је човеку који животари у болестима и немоћима, или беднику оденутом у прње, који проси милостињу. Богослов је сличан ономе који живи у царским шаторима, бљешти самим царским одеждама, који будући близак цару стално говори с њим и сваког тренутка непосредно од њега слуша његове заповести и жеље.

2. Све веће познање Бога узрок је и извор све већег незнања свега другог, и не

само свега другог, него и самог Бога. И обиље његове светлости јесте савршено невиђење, и недопажајно опажање, које надилази област опажања, неопажане ничега што је изван Њега. Јер ако опажај, не знајући какво је (то што се опажа) и како изгледа, где и како и шта се налази у њему, и савршено нема силу да дозна нити појми то, како се може назвати опажањем? Нису ли пре те ствари изнад опажања, а ум свестан сопствене немоћи, не каже ли се да је несвестан, у односу на оно што је изнад свести?

3. Господ, дарујући нам оно што је изнад наше моћи опажања, даје нам кроз Свога Духа и друго надчулно чуло, да би ми натприродно, кроз сва чула јасно и чисто опазили Његове надчулне дарове и даровања.

4. Свако ко се бездушно односи према Јединоме, бездушно се односи и према свему, а ко долази до опажања Јединога, налази се и у опажању свега и (у то време) ван опажања свега. Он се налази у опажању свега, али га не обухвата својим чулима.

5. Ко је глув у односу на Слово, тај је глув и у односу ка свакоме гласу, Тако и онај који слуша Слово, слуша све. Ко је на тај начин глув за сваки глас, слуша све и не слуша никога, осим произношења својих речи ка Речи, - али чак и њих не слуша, него само једно Слово, које се безвучно произноси у њиховим гласовима.

6. Они који слушају виде и осећају знају силу овога о чему се говори, а у оних који не знају чула душе очигледно нису просвећена нити здрава. Онај који се налази у таквом стању још није познао да је саздан као “сагледатељ видљивога и посвећени у умопознање”, но будући у части, он је свргнут у ред са неразумним и товарним животињама и уподобио им се, а уподобивши им се остаје такав из тих разлога, док се не обрати, не буде призван или низведен у првоначално достојанство, по дару домостроитељства Владике и господана нашега Исуса Христа, Сина Божија.

7. Налазећи се у низини не љубопитствуј о високом, и налазећи се на висини не љубопитствуј о ниском, да не би оклизнувши се био лишен и тога и другог, боље рећи да не би био остављен са онима који су у низини.

8. Као што онај ко из крајње беде бива царем узведен у богатство, огрне се у високи чин и раскошну одежду и позван стоји пред њим, на самога цара гледа са љубављу и љуби га преко сваке мере као свога добротинитеља, одежду пак у коју је обучен јасно види и појми, зашто му је дано богатство, тако и монах који се заиста одаљио од света и свих светских жеља и пришао ка Христу, који јасно чује зов и кроз испуњење заповести усходи на висину духовног сагледавања непогрешиво види самога Бога и јасно сазнаје промену у себи. Јер он свагда види благодат Духа која га озарује, која се назива одежда, или царски плашт, или тачније, она је сам Христос, јер у Христа се облаче верујући у Њега.

9. Ко се обукао небеским богатством – говорим о доласку и усељењу у њега Онога који је рекао:”Ја и Отац доћи ћемо и у њему ћемо се настанити. (Јн. 14,23) – тај у сазнању душе појми какву благодат је задобио и какво и колико богатство носи у дворцу свога срца, јер беседећи са Богом као друг са другом, он смело стоји пред лицем Онога, Ко живи “у неприступној светлости” (1Тим 6:16).

10. Блажен је онај који верује у ово. Трипута је блажен онај ко се стара да кроз делање и свештене подвиге задобије познање о реченом. Анђео, да не кажем нешто више је онај ко кроз созерцање и знање достигне висину таквога стања и постане близак Богу као син Божији.

11. Као онај који стоји на брегу види безмерни океан, али не може видети сву његову површину, него види само неки његов део, тако и онај ко се удостојио кроз созерцање видети безмерни океан славе Божије и видети га умствено, не види га у пуној мери, него онолико колико су способне за то умне очи његове душе.

12. Као што онај који стоји на обали мора не само што га види већ и улази у воду, тако и духовни људи, који желе, бораве у Божијем свету у причешћу, а такође и у сагледавању Њега, колико ко буде привучен том жељом.

13. Као што онај који се налази на обали мора, не улазећи у воду види све и умом обухвата океански простор, када почне да улази у воду и погружава се у њу, колико више улази, толико мање види оно што је ван воде, тако и онај који је постао причасник божанске светлости, у оној мери у којој напредује у познању божанственога у тој мери упада у незнање спољашњега.

14. Као онај који улази у морску воду до колена, или до појаса, јасно види све изван воде, када сиђе у дубину и нађе се сав под водом, не може видети ничега осим воде и зна само толико да се он сав налази у дубини мора, тако се дешава и са онима који напредују у духовном животу и усходе у савршенство знања и сагледавања.

15. Када се они који напредују у духовном савршенству делимично просветле, односно озаре се само умом, тада они умствено виде, као у огледалу славу Господњу и божанска благодат их тајанствено учи сазнању и откривењу тајни, узводећи их од сагледавања постојећег ка познању Оног Који је изнад свега постојећег.

16. Они који се приближавају савршенству и који виде бесконачност иако тек делимично, појме несхватљивост тога што виде и долазе у изумљење, јер онолико колико усходе у свет знања, толико задобијају сазнање сопственог незнања. Када то, што им се јавља прикривено на неки начин, видљиво као кроз стакло у загонетки (1.Кор. 13,12) и само делимично озарава оне чији је ум умерен на њега, жели да се још више јави озареноме и сједини се са тиме учешћем, и свег њега увлачи у себе, он (озарени) сав урони у дубину Духа,

као у безмерну дубину светлости, тада неизречено усходи ка потпуном незнању као онај који се уздигао изнад свакога знања.

17. Ум будући прост, или боље рећи ослобођен сваке мисли и потпуно обученим у просту божанствену светлост, прекриван тим светлом, не може наћи ничега другог осим тога у чему он пребива, да би се устремио ка постизању тога., већ остаје у дубини божанственог света и савршено му се не допушта да провири ван. Ето шта означавају [речи]: “**БОГ** је светлост, и светлост истинита” која “**ЧИНИ** оне којима се јавља упокојеним од сваког созерцања.”

18. Свагда покрећући се ум тада постаје непокретан и лишен мисли када је покривен Божанственим мраком и светлошћу, подједнако он бива и у созерцању и у опажању и окушању тих блага, у којим а се налази. Јер дубина Светога Духа није иста као и морска дубина, већ је она вода вечног живота. Све је тамо – недостижно, необјашњиво и непознато; када се ум нађе у томе, када нестане све видљиво и умом замисливо, и беспокретно се креће и враћа се у њих, живи у животу изнад живота, будући светлост у светлости, али не светлошћу сам по себи. Јер он тада не види себе него Онога који је изнад њега, и изменивши мисао од тамошње славе, самога себе савршено непознаје.

19. Достигавши високу меру савршенства, будући мртав и не мртав, живећи у Богу у којем пребива, као да не живи ради себе самог. Он је слеп, као онај који види не по природи; он је достигао изнад сваког природног гледања, јер је задобио нови вид, који је неупоредиво бољи од природног, и види натприродно; он је неделатан и непокретан, као онај који је завршио све своје послове; он нема мисли, као онај који се сјединио са Њим, Који је изнад мисли и обрео је покој онде где нема дејства ума, то јест било каквог побуђења на сећања или помисли или мисли. Јер он не може појмити непојмиво и неиздрживо или да се научи томе, и као бива успокојен тим покојем, [који јесте] непокретност блаженог бестрашћа, са јасним осећајем неизречених блага; којима се он наслађује без труда.

20. Онај ко се није удостојио да достигне такву меру савршенства и постане поседник ових блага нека криви самог себе, а не да говори у своје оправдање; као да је то немогуће, или да иако савршенство бива [достижно], али ипак несазнајно. И нека се увере божанским Писмима, да је то ствар могућа и истинита, која бива на делу и јавља се спознајно но у складу са мером пренебегавања и неиспуњења заповести свако себе лишава ових блага.

21. Многи читају Свето Писмо, а други слушају њихово читање, но малобројни су они који су способни да правилно познају силу и смисао прочитанога. Некад тврде да је оно о чему се говори у Светом Писму немогуће, некада сматрају то потпуно невероватним, или то неправилно

тумаче у алегоријском смислу, преносећи казивање о садашњем времену у будуће, а казивања о будућем схватају као она која су се већ десила или се свакодневно дешавају.. На тај начин у њима нема ни правилног расуђивања ни истинске вештине да разликују божанске ствари од човечијих.

22. Бог је од почетка створио два света: видљиви и невидљиви, но једнога цара над видљивим, који има у себи карактерне црте оба света, како у свом видљивом облику, тако и у оном што је умом постижно. У два света саобразно сијају и два сунца, једно чулно, а друго мислено И уколико се сунце јавља видљивом и чулном, утолико се невидљивом и мисленом јавља Бог, јер се он јавља и зове Сунцем правде.. Ето зашто имамо два сунца, једно чулно и једно мислено, као и два света, о чему смо већ говорили. Један од два света, то јест чулни, и све у њему, осветљава се чулним и видљивим сунцем, други пак, то јест умствени, и оно у њему осветљава се и озарује мисленим Сунцем правде. И тако, чулно се просветљава чулним, а мислено мисленим. Одвојено једно од другог, и савршено нема једно са другим никаквог јединства или познанства или општења, ни мислено с чулним, ни чулно с мисленим.

23. Из свега видљивога и мисленог једнога човека је Бог створио двојаким, који има тело састављено од четири елемента, у којима он учествује и живи помоћу чула и дисања, и умне нематеријалне, бестелесне душе, неизрециво и недостижно сједињене с њим, несмешујуће и неслито смешане с њим. То и јесте сваки човек, живо суштаство смртно и бесмртно, видљиво и невидљиво, чулно и мислено, способно видети видљиву твар и постићи мислену, и како се у два света два сунца раздељују дејствима, тако и у сваком човеку, једно просветљује његово тело, а друго душу, и свако подаје своју сопствену светлост ономе што освећује, или обилно или оскудно, саобразно његовој способности да прими.

24. Чулно сунце видимо, али оно не види нас. Мислено пак видимо ради достојних, и оно све види, а особито оне који њега виде. Чулно не говори и не дозвољава ником да му говори; мислено и говори са својим друговима и свима дарује способност да говоре. Чулно сија у чулном врту, и топлотом својих зрака једино исушује влагу, али не храни растиње и семена; мислено пак, засијавши у души чини и то и друго, исушује влагу страсти, очишћује од ње происгодећу нечистоту и подаје мисленој земљи душе ђубриво, којим нахрањена мало помало израста дрвета добродетељи.

25. Чулно сунце усходи и осветљава чулни свет и све што је у њему: људе, дивље и домаће звери и све остало по чему се равномерно распостире светлост, но онда се опет скрива и оставља тамним то место, које је било осветљено. Мислено, пак свагда сија и сијало је, несместиво обухватајући све у свему, но одвојено од њом сазданих твари и неодељиво одељено од њих, будући све у свему и не будући нигде, сво у свим видљивим тварима и сво

изван њих, сво у видљивом и сво у невидљивом, сво увек присутно, и сво нинакоји начин.

СЛОВО ПРВО

- 1) [У чему се састојао Адамов преступ?](#)
- 2) [Како су по његовом преступу сви људи постали трулежни и смртни?](#)
- 3) [Како је милостиви и човекољубиви Бог кроз домостројитељство оваплоћења избавио човечји род од трулежи и смрти?](#)
- 4) [У чему се састоји тајна крста и тридневна погребња Господа, Бога и Спаса нашега Исуса Христа?](#)

1. [У чему се састојао Адамов преступ?](#)

Првостворени Адам, будући у рају, пао је, по наговору змије, у гордост и уобразивши да ће бити бог, како му је рекао ђаво, пробао је од дрвета од кога му је Бог заповедио да не једе. Због тога је предан жестокој казни - трулежи и смрти, да би се смирила његова гордост. Али када Бог изрекне осуду, он даје и пресуду, а Његова пресуда постаје дело, и вечну казну, и нема никакве могућности да се казна, која је по Божанском опредељењу, ублажи. Размисли сада: Адам је сагрешио великим грехом, зато што није поверовао Божјим речима, него је поверовао речима змије. Упореди Бога и змију и видећеш како је велики био грех премудрога Адама. По својој великој мудрости он је дао имена свим животињама; али када је свом душом поверовао змији, а не Богу, тада је Божанствена благодат, која је почивала на њему, одступила, и он је постао противник Богу због неверја, како се показује у његовим речима. Адам је помислио да му је Бог позавидео и да није желео да и он (Адам) разликује добро и зло и због тога му наредио да не окуша од дрвета добра и зла, да и он не би постао бог, сличан Богу Који га је створио. И окусивши, истог часа је познао своју наготу, и уместо да постане бог, постао је трулежан, и као трулежан – смртан.

2. [Како су по његовом преступу сви људи постали трулежни и смртни?](#)

И онда, као што видиш, пресуда Божија, нашла је израз у вечној казни. И сви ми, људи, постали смо трулежни и смртни, и не постоји ништа што би могло одстранити ову велику и срашну пресуду. Пошто нема могућности да се одстрани ова пресуда, онда каква је након тога корист од мудрости или од богатства или од власти или (чак) и од свега света? Тога ради, Свевишњи Син Божији, Господ Исус Христос, пришао је да би се смирио уместо Адама, и заиста је смирио Себе, чак до крсне смрти. Слово о крсту, како говори писмо

је такво: проклет сваки који виси на дрвету (Гал. 3,13). Адам, не имавши никакве потребе узео је од плода онога дрвета (од кога му је Бог заповедио да не једе, запретивши му да ће када окуси умрети), окусио и умро. Потребно је знати да пошто човек има тело и душу, то у њему има две смрти; једна је смрт душе, друга је смрт тела; исто као што има и два бесмрћа, душевно и телесно, премда и једно и друго у истом човеку, јер душа и тело је један човек. Тако је Адам оног часа умро душом, када је кусио, а после, девет стотина и тридесет лета касније, умире и телом. Јер како је смрт тела одвајање душе од њега, тако је смрт душе удаљење од ње Светога Духа Којим је Бог који је створио човека, благоволео да га осени, да би живео слично Анђелима Божијим, који будући свагда просвећени Светим Духом, пребивају непокретни на зло. Из тог разлога се потом и сав људски род начинио такав, какав је постао падом праоца Адама – смртан, то јест, по души и по телу. Човек, каквим га је саздао Бог, није више постојао у свету, и није било могућности да би било ко могао постати такав, какав је био Адам до престапа заповести. А неопходно је било да човек буде такав.

3. Како је милостиви и човекољубиви Бог кроз домостројитељство оваплоћења избавио човечји род од трулежи и смрти?

И тако, Бог, желећи да има таквог човека, каквим је у почетку сачинио Адама, послао је у последња времена на земљу Јединороднога Сина Свога. А Он, пришавши, оваплотивши се, примио је савршену човечју природу да би био савршен Бог и савршен човек, и Божанство је на тај начин имало човека достојна Њега. И то каквог човека! Другога таквога није било, нема га и неће га бити. Али због чега се Христос начинио таквим? Ради тога да би испоштовао закон Божији и Његове заповести и да би ступио у борбу и победио ђавола. То и остало извршило се на Њему само по себи. Јер ако је Христос онај исти Бог, Који је дао заповести и закон, онда како је било могуће да не сачува тај (исти) закон и те заповести, које је Сам дао. И ако је Он Бог, као што заиста и јесте, онда, како је било могуће да буде заведен или обманут било каквом лукавошћу ђавола? Ћаво, заиста, као слеп и безуман, подигао је рат на Њега, али то је било допуштено због тога, да би се извршила нека велика и страшна тајна, наиме, да би безгрешни Христос пострадао и кроз то Адам који је сагрешио добио опроштај. Због тога је уместо дрва познања био крст, уместо ступања ногу којима су прародитељи ишли ка забрањеном дрвету, и место руку које су пружили, биле су приковане на крсту непорочне ноге и руке Христове. Уместо окушања плода било је окушање жучи и оцта, и уместо Адамове смрти, смрт Христова. Шта је било затим? Христос је лежао у гробу три дана због тајне Пресвете Тројице, да би показао да, премда се оваплотио једино Он – Син, једнако домостројитељно то јесте дело Пресвете

Тројице. У чему се састоји то домостроитељство? Једно лице Св. Тројице, наиме Син и Слово Божије, оваплотивши се принео је себе у телу на жртву Божанству Оца, и самога Сина и светога Духа, да би благонаклоно био опроштен први Адамов преступ, због овог великог и страшног дела, т.ј. због Христове жртве и да би се Његовом силом савршило ново рођење и пресаздање човека у светом крштењу, у којем се ми очишћујемо водом, раствореном Духом Светим. Од тога времена људи се крштавају у води, погружавајући се у њу и излазећи из ње три пута, што је слика тридневнога погребња Господњег, и после тога, када у њој умру свему злomu свету, при трећем изласку из ње јављају се већ живи, као васкрсли из мртвих, т.ј. њихове душе оживљују и опет примају благодат Светога Духа, какву је и Адам имао до престапа. Након (крштења) помазују се св. миром и посредством њега помазују се Исусом Христом, натприродним благоуханим мирисом. Удостојивши се на тај начин достојним да буду сједињени с Богом, они кушају плот Његову и пију Његову крв, посредством освећених хлеба и вина, и постају једно тело и једна крв са оним који се оваплотио и принео себе на жртву Богу. После овога је већ немогуће да би над њима господарио и тиранисао грех, као над боговима по благодати. Пошто је Адам узроковао (за)клетву, а кроз њега и сви људи који су од њега произашли, пресуда Божија никако није могла бити ублажена; Христос је био заклетва за нас, тако што је био обешен на крсном дрвету, да би, принео Себе на жртву Оцу Своме, како је речено, и поништио пресуду Божију препрослављеним достојанством жртве. Јер шта је боље и више од Бога? Као што у свој видљивој творевини нема ничега већег од човека, јер је све видљиво и створено ради човека, тако је Бог неупоредиво виши од свега створеног и ништа се не може поредити с њим, ни сва видљива ни невидљива твар. На тај начин је Бог, Који је несравњено већи од све видљиве и невидљиве творевине, примио људску природу, која је већа од све видљиве твари, и принео је на жртву Богу и Оцу Своме. **Постидевши се такве жртве, тако кажу, и указавши јој поштовање, Отац није могао да је остави у рукама смрти; због чега је поништио Своју пресуду и васкрсао из мртвих најпре Онога, Који је дао Себе на жртву, за искупљење и у замену за сродне Њему људе, а касније, у последњи дан скончања свега света васкрснуће и све људе. Уосталом, душе оних који верују у Исуса Христа, Сина Божијег, у велику и страшну жртву Бог васкрсава у садашњем животу, а знаком Његовог васкрсавања служи благодат Светога Духа, коју он даје души сваког Хришћанина, чинећи је другачијом. Таква хришћанска душа се зато назива верном, што јој је поверен Свети Дух Божији, и она Га је примила – Дух Божији који јесте вечни живот зато што Свети Дух јесте вечни Бог који исходи из вечнога Бога и Оца.**

4. У чему се састоји тајна крста и тридневнога погребенија Господа, Бога и Спаса нашега Исуса Христа?

Тако је крст постао жртвеник ове страшне жртве, јер је на крсту умро Син Божији за пале људе, ми га оправдано поштујемо и клањамо му се, и изображавамо га као опште знамење спасења свих људи, да би се поклањајући се дрвету крста ослободили од Адамове клетве и добили благослов и благодат Божију за делање сваке добродетељи. Крст је хришћанима величање, слава и сила, јер је сва наша сила у сили распетог Христа; сва се наша грешност умртвљује смрћу Христа на крсту, и све је величање наше и сва слава наша у смирењу Бога, Који је смирио себе дотле, да је благоволео умрети међу злочинцима и разбојницима. Из тих разлога, Хришћани који верују у Христа, осењују себе знаком крста, не просто, не како било, не с небригом, него са свом пажњом, са страхом и трепетом и крајњим страхопоштовањем. Јер образ крста показује измирење и зближавање у које је ступио човек са Богом. Због тога се демони боје изображења крста и не трпе да виде знамење крста изображено чак ни у ваздуху, него беже одмах од тога знајући да је крст знамење пријатељства човека са Богом, и да они као одступници и непријатељи Божији, удаљени од Његовог Божанственог лица, немају више слободу приближити се ономе ко се помирио са Богом и сјединио се са Њим и не могу их више искушавати. Ако се и чини да они искушавају неке хришћане, нека свако зна, да се они боре са онима који нису познали како треба велику тајну крста. Они пак, који су разумели ову тајну и на самом делу опитно познали власт и силу, коју има крст над демонима, познали дакле, да крст даје души крепост, силу, смисао и божанску мудрост са великом радошћу кличу: не треба ми да се хвалим ничим другим осим крстом Господа нашега, којим се свет распе мени и ја свету (Гал. 6. 14). И тако, знајући да је знамење крста велико и страшно, сваки хришћанин је дужан да га савршава са страхом и трепетом, са страхопоштовањем и пажњом, а не просто и како било, тек по навици и безбрижно, јер **по мери страхопоштовања какву ко има ка крсту, добија одговарајућу силу и помоћ од Бога**, Које слава и моћ у векове. Амин.

СЛОВО ДРУГО

- 1) О томе да човечија природа кроз оваплоћење Сина и Бога слова опет прелази у благодатије, т.ј. у добро и божанско стање у каквом је била до Адамовог преступа.
- 2) Такође о природном, писаном и духовном закону
- 3) Још о томе на који начин неко може прећи у благодатије

4) [Каква дела чинећи можемо ући у Царство Небеско](#)

1. [О томе да човечија природа кроз оваплоћење Сина и Бога слова опет прелази у благодотије, т.ј. у добро и божанско](#)

Пошто је људска природа изгубила своје добро биће кроз Адамов преступ, неопходно је дознати какав је био Адам пре губитка доброг бића и у чему се састојало то добро биће, односно то добро и божанско стање какво је човек имао пре престапа. Свети оци нам говоре да је Бог постао човек због тога да би кроз Своје очовечење опет привео људску природу у добро биће. Стога нам је потребно да знамо на који то начин кроз оваплоћено домостројство Христово човек опет прилази у добро биће.

Бог у почетку, када је начинио човека, начинио га је светим, бестрасним и безгрешним, по Својем образу и подобију; и човек је тада заиста био подобан (сличан) Богу који га је начинио. Јер свети, безгрешни и бестрасни Бог чини света бестрасна и безгрешна дела. Али пошто је непромењивост и неизмењивост својство јединог беспочетног и нествореног Божанства то је створени човек био промењиве и измењиве природе, премда је имао способност и могућност да се, при Божијој помоћи, не подвргне промени и измени.

Човек је био свет, и при таквој светости није имао потребе ни у каквом закону, јер праведнику закон није потребан. Каква је нужда за законом због светог, бестрасног и чистог? Закон наређује чињење добра и нечињење зла. Али писмо говори да погледа Бог све што је створио и беше добро веома (Пос. 1. 31). И тако, пошто је све било веома добро, каква је била потреба да човек научи шта је добро, а шта није добро? Пошто није било ничега што није било крајње добро, то онај човек није имао потребу у Божијем закону.

2. [Такође о природном, писаном и духовном закону](#)

Уосталом, пошто је у његовој власти било да куша од сваког рајског дрвета, па чак и од самога дрвета живота, **било му је заповеђено да не куша само од једног дрвета да би знао да је промењив и измењив** и чувао се и пребивао свагда у том добром и божанском стању. Бог му је ставио до знања да је промењив и измењив.

Дакле тада, у рају, закон није био нужан, ни писани ни духовни. Али после тога, када је човек окусио од забрањеног дрвета и умро горком смрћу, т.ј. отпао од Бога и подвргао се распадању, тада – да не би сасвим отпао од сваког добра (онако како се зло силно распространило по човечијем роду и

тиранисало га својим насиљем због очајне ослабљености проузроковане трулежношћу), био му је дат закон, да би му показао шта је добро, а шта зло. Јер је човек постао слеп, сишавши с ума и обемисливши се; због чега је и имао потребу у поучењу, како је написано у Псалмима: Отвори очи моје и разумећу чудеса закона Твога. (Пс.118,18); уразуми ме и научићу се заповестима Твојим (Пс.118, 73). Видиш ли у какво је жалосно стање доспео човек и какву је због тога имао потребу у писаном закону? Јер после тога, када је пао, већ није могао управљати чак ни овим светом, ако претходно не би био од Бога просвећен свише познањем.

Касније, када је дошао Христос и тако тесно у себи сјединио божанство и човештво, то двоје који су крајње удаљени; т.ј. божанство и човештво су добили једно лице, премда несливено и несмешано – од тог времена човек већ као да постаје светлост кроз сједињење са оном првом и невечерњом светлошћу Божијом, и више нема потребе ни у каквом писаном закону, због тога што му божанска благодат Исуса Христа, пребивајући с њим и у њему, плодноси благодатије, т.ј. љубав, радост, мир, дуготрпљење, благост, милосрђе, веру, кротост и уздржање. Зато апостол Павле набраја такве плодове Светога Духа и говори на крају: на то нема закона (Гал. 5, 22,23). Јер закон не потребују праведници. Онај ко још нема таквих плодова Светога Духа и није Христов, како и говори апостол: Ако ко нема Духа Христова тај није његов (Рим. 8, 9). Таквом се налаже да се подвизава и стара о том, да би се начинио Христовим, да не верује узалуд у Христа, у ком случају Христос му ништа не користи. Све старање и сав подвиг треба да буде управљен на то, да би стекли Духа Христовог, и на тај начин приносили плод Духа Светога, јер се у том и састоји Духовни закон и благодатије.

3. [Још о томе на који начин неко може прећи у благодатије](#)

Ако је човечја природа кроз Христово оваплоћење поново приведена у добро биће, каква је била у почетку и нема никаквог другог начина и никакве друге силе нити мудрости, или труда и подвига којим би човечија природа опет прешла у благодатије и постала онаквом каква је у почетку створена осим налазећи се искључиво у рукама Бога, који јој даје биће и то да би јој даровао добробиће (благодатије), и ни на који други начин; онда каква је потреба узалуд се трудити, подвизавати се ради самих подвига, читањем, злострадањем, мучењем себе глађу, жеђу и бдењем? И ако таква и толика злострадања бивају узалудна и бескорисна за оног ко не види ону велику тајну (спасања), то је дужност сваког хришћанина да се научи и позна (ову тајну), да не би трудећи се узалуд у тим злострадањима и не попустивши, погибао (при томе и) своју душу, што је беда над свим другим бедама. Јер сва

ова и друга злострадања дужни смо да извршавамо не због тога да би задобили добро биће, него због тога да би сачували добро биће које смо примили кроз свето крштење. Као што свим силама чувамо ризницу, потребно нам је добро пазити, да сачувамо и оно, како су казали свети оци. У будућем животу хришћанин неће бити испитиван да ли се одрекао света, да ли је постио, да ли је бдео, молио се, плакао и чинио друга добра дела у садашњем животу, него ће бити савесно испитиван, има ли икакву сличност (подобије) са Христом, као син са оцем, како говори и Павле: Дечице моја, коју опет с муком рађам, докле Христово обличје не постане у вама (Гал. 4.19). Јер који се у Христа крстите у Христа се обукосте (Гал. 3,27).

4. [Каква дела чинећи можемо ући у Царство Небеско](#)

Ако они који чувају врата небеског царства не увиде у Хришћанима обличје Христово, као сина оцу, никако их неће отворити и дати му да уђе. Јер како они који су слични староме Адаму, који је преступио заповест Божију, пребивају ван царства небеског, без обзира на то што они уопште нису виновници томе што су слични праоцу Адаму; тако и хришћани подобни новом Адаму, оцу њиховом Христу, улазе у царство небеско, без обзира да то што су они подобни Христу, није дело њих самих; него се то савршава посредством вере, какву они примају у Христа.

Сличност Христу чине: истина, кротост, правда, и скупа с њима смирење и човекољубље. Истина се огледа у свим речима, а кротост у свим противљенима; зато што кротки окружени похвалама или прекорима чувају себе бестрасним и нити се преузносе похвалама, нити се огорчују прекорима. Правда се огледа у свим делима, јер како сазнајемо тежину ствари подизањем и познајемо каквоћу злата трвењем о камен, тако не излазимо из предела правде ако при том имамо на уму мере (способност мерења, или подизање), какве нам је даровао Господ наш. Смирење је као непокрадена ризница начињена у оном уму који носи убеђење, да толиком силом благодати, примљеном од Христа, треба у њему да сведоче добре особине, т.ј. истина, кротост и правда. Човекољубље је сличност Богу, у смислу да оно чини добро свим људима: и благочестивим и нечасним, и добрим и злим и знаним и незнаним, како и сам Бог свима чини добро. Сунце греје и праведнима и неправеднима; дажд (киша) се даје и злима и благима. И тако они који су примили све од Христа, од Њега имају сличност са Њим, као што и син од оца има сличност са оцем, зато што син иначе не бива, осим из бића свог оца. Ради тога се Бог и начинио човеком, и кроз такво сједињење Божанства са људском природом, Божанство царује над људском природом, како је написано: украси се и пополни и царуј истине ради и кротости и правде (Пс.

44,4). На тај начин, над ким се није зацарио Христос кроз те добродетељи о којима смо изложили, тај је неподобан Христу, као оцу и недостојан је да уђе у царство небеско. Заиста је тако. Зато су излишни сви други подвизи, који не бивају ради тога. Постарајмо се и ми браћо, да се начинимо подобним Христу посредством тих добродетељи, и да се удостојимо Његовог царства. Њему слава и држава у векове. Амин.

СЛОВО ТРЕЋЕ

О томе да је потребно да сами себе испитујемо имамо ли у себи блаженства Христова, будући да су она (односно врлине на која она указују) знак печата Христовога

Браћо моја љубљена! Ако ко од нас није запечаћен и не носи на себи печата Господа нашега Исуса Христа, нека похита најбрже што може да се запечати. Немамо ли знака благодати Светога Духа, подвизавајмо се на сваки начин да Га примимо. Јер смрт нема власти над душама које су запечаћене свепречистом крвљу Христовом и благодаћу Свесветога Духа, нити мисаони вук трпи да гледа на печат пастирначалника Христа којима Тај печати овце Своје. Да, браћо моја хришћанска, не трпи. Стога се свесрдно постарајмо да чинимо све што је угодно Христу, како би смо се удостојили Његовога печата и не би смо ли без страха провели преостало време овога живота, а и не само зато, него и да би смо примили од Њега милост и постали достојнима познања Христових тајни. А када кажем "познање", нека то не буде тек речју или слушањем и предавањем другима, него и делом и истински.

А како се то делом познају тајне Божије? Пази, како би разумео. Исус Христос у Светом Еванђељу каже: Блажени ништи духом, јер је њихово царство небеско (Мт. 5). Слушајући то, ми смо у уму дужни да помислимо и да добро испитамо себе јесмо ли и ми ништи духом, како би царство Божије било нашим и то до те мере нашим, да будемо осетно уверени да смо царство Небеско већ стекли и да његова блага свакако имамо, тако да без икакве сумње осећамо да се налазимо у њему, у весељу се наслађујући добрима која се у њему налазе. Јер Господ нам вели да је царство небеско унутра у нама. А ово је знак и доказ да је царство Небеско заиста у нама: ако не жудимо ни за каквим привременим благом овога света, ни за богатством, ни за славом, ни за задовољством, нити икаквим светским или плотским уживањем, него се свега тога клонимо и од тога одвраћамо свом душом и срцем онолико, колико се они који су узвеличани царском почашћу и влашћу клоне оних који се крећу по блудилиштима, и онолико колико се они који су се навикли да носе чиста

одела склањају од нечистих и срамних места. А ко се тога не клони, него има пристрасност ка ма чему од тога, тај нити је видео Царства Небескога, нити га је омирисао, нити је окушао његове сладости и мирисавости.

И још вели Христос: Блажени који плачу, јер ће се утешити. Погледајмо поново и испитајмо имамо ли сами плач и каква је то утеха која, како Господ каже, следи плачу? Он малопре рече да су блажени ништи духом, јер је њихово Царство Небеско. Ништи духом, како рекосмо немају никакве пристрасности ка добрима овога света и не мисле о њима с уживањем, него их мрзе и одвраћају се од њих. Стога, човек који је презрео сав свет, који се од њега одваја и самом мишљу, а камоли телом, те нема жудње ни према којем од видљивих добара, чиме се то из света може ражалостити или обрадовати? И како онај ко има царство небеско и у њему се свакодневно весели - може да плаче? Господ је уз то рекао да ће они који плачу примити утеху. Припазите молим вас, како би сте осетили силу ових речи.

Када верујући човек који свагда добро пази на заповести Божије, чинећи све што заповести Божије од њега траже, помисли на њихову узвишеност, односно на непорочно живљење и чистоту које они представљају, он ће испитујући своју меру, наћи да је сам крајње немоћан и слаб да достигне ту висину заповести. Наћи ће да је крајње убог и недостојан да прими Бога, или да му заблагодари и прослави Га, будући да сам још није стекао никакво лично благо којим Га може прославити. Али такав човек, размишљајући о свему што рекох, са душевним осећањем, свакако ће заплакати оним плачем који је одиста плач најблаженији, плачем који прима и утеху те душу чини кротком. Утеха и радост које плач рађа залог су царства небеснога. Вера је основ свега чему се надамо, како каже божансвени Павле, а утеха која бива у оним душама које плачу од озарења и осијања Светога Духа јесте присуство Бога Који им због плача дарује смиреност која се назива и семеном и талантом, јер расте и множи се по тридесет, шездесет и стотину у душама оних који се подвизавају и приносе Богу сваки плод дарова Светога Духа.

Где је истинско смирење, тамо је и дубина смирености. Где је смиреност, тамо је и осијање Светога Духа, тамо је и обилно изливање светлости Божије, тамо је Бог са премудрошћу и познањем Његових тајни. Где је све то, тамо су царство небеско и свест о царству, као и скривене ризнице богопознања у којима се и јавља духовна убогост, Где је осећање духовне убогости, онде је и радостотворни плач и непрестане сузе које душу чисте од сваке жеље и пристрасности и чине је чистом светлошћу.

Када се душа на тај начин просветли и добро позна свога Владика и Бога, она

почне да у себи са сваком усрдношћу као плодове приноси и остале врлине Њему и Христу Господу. То јој и приличи, јер свагда напајана и храњена сузама, она у себи сасвим гаси гњев и постаје сва кротка и непокретна на љутњу, те је гладна и жедна, односно силно жели и тражи да позна Божију правду и приопшти јој се, постајући тиме уједно и милостивом и састрадалном. Од свега тога, опет, и њено срце постаје чисто и почиње да сазерцава Бога, јасно гледајући славу Његову, по обећању Његовом: јер ће Бога видети. А они чије су душе такве одиста су миротворци и зову се синовима Божијим који чисто виде Оца свога и Владiku и љубе Га свим срцем својим, подносећи Њега ради сваку тегобу и жалост када их вређају коре и муче за његове праведне заповести које им је он наложио да чувају, и када бивају на сваки начин жалошћени и гоњени, подносећи сваку злу реч лажући изрекнуту против њих, ради имена Његовога Светог, а радујући се што су се удостојили да из љубави према њему приме срамоту од људи. Јесте ли сада сазнали, браћо моја, који је истински траг печата Христовога? Јесте ли разумели, верни, којим се знацима пројављује верност хришћанинова? Заиста, само је један Христов печат - осијање Духа Светога, премда је много видова Његова дејства и много знамења Његове силе. Најпрече и најнужније од свега је смирење, јер оно је начело и основа свега. Јер Бог вели: На кога ћу погледати ако не на кроткога и смиренога и онога који трепти од речи мојих? (Ис. 66,2) Друго (знамење) је плач у којем се непрестано лију сузе, а о којима бих ја желео много да кажем, да налазим довољно речи каквима бих могао да достојно прозборим о њима. То је чудо необјашњиво! Из вештаствених очију теку невештаствене сузе и омивају невештаствену душу од греховних прљавштина. Оне падају на земљу, али низвргавају демоне и душу ослобађају од невидљивих окова греха. О сузе! Ви, које се изливате од дејства божанственога просветљења, отварате само небо и низводите божанствену утеху. Од те утехе и од духовне сладости коју осећам, поново кажем и још ћу много пута поновити - где су сузе са истинским познањем, тамо је и осијање божанствене светлости, а где је и осијање те светлости тамо је и даровање свих блага, тамо је у срцу отиснут и печат Светога Духа од којег се рађају и сви плодови живота. Од суза, Христу се као плод приносе кротост, мир, милостивост, састрадалност, доброта, благост, вера и уздржање. Од суза бива то да човек воли своје непријатеље и Бога моли за њих, радује се у искушењима и хвали се невољама, на туђе грехе гледајући као на сопствене, плачући због њих и са спремношћу предајући свој живот на смрт браће своје ради.

Послушајте, преклињем вас, браћо моја хришћанска, и прените се из успаваности! Уђите у себе саме и погледајте је ли засијала светлост

божанствене благодати у вашим срцима, погледајте има ли у њима велике светлости познања и сија ли она вама који седите у тами и сени смрти? Бог ниучему није недостатан, јер је Онај који је преиспуњен сваким благом и савршенством. Њему ништа од нас није потребно, изузев нашега спасења. **А наше спасење не може се другачије остварити, осим ако се не измени ум наш и не преиначи дејством силе Божије, тако да постане умом обоженим, односно бестрасним и светим.** Обоженим бива онај ум који у себи има Бога. Уосталом, немогуће је да ум таквим постане сам од себе. Једино се онај ум који се са Богом сједињује посредством вере и познаје Га кроз испуњавање заповести удостојава да Га види и сазерцатељно, будући да се посредством његове вере у Христа у Њега усељава Сам Христос и обожује га. Ум пак, обоженост чува тиме да се свагда поучава ономе што је Христово и да непрестано пази на Његов закон, јер ко пази на закон Христов, тај чува и Његове заповести, те се тиме одржава у обожености. И опет, када неко има ум обожен, тај се управо зато и поучава ономе што је Христово, непрестано пазећи на закон његов и пазећи на Његове заповести.

Учинимо подвиг, љубљени, те снажимо и распаљујмо у себи преобилни огањ божанствени, љубав Божију, кроз делање заповести Христових, јер кроз њих се у нама распирује божански огањ, кроз њих се он разраста. Као што се чулни огањ распаљује вештаством, дрветом или нечим другим што има својство да гори, тако да када мала искра падне на то вештаство, распали моћни пламен који се потом све више разгорева што му се више сагорљивог вештаства додаје - тако делује и умни огањ у односу према умним предметима. Оно што је сагорљиво вештаство за чулни огањ, то је разумна душа, која у себи као вештаство има заповести Христове, за огањ Божанства. Божанство, односно божанствена благодат сама по себи, не остају очевидни уколико не сиђу у разумну душу. Као што се чулни огањ не пројављује у чулном уколико не нађе сагорљиво вештаство тако се ни умни огањ не јавља у умном, уколико не нађе као вештаство заповести Божије. Господ и каже: Ко ме љуби заповести моје ће сачувати, и ја ћу га узљубити и јавити му се Сам (Јн. 15,21). Вештаствени огањ је, пре него што се појави у вештаственом, скривен. Слично њему, и божанствени огањ, пре него што се пројави у умним душама јесте скривен. И опет, начело чулног огња је непојамно, јер је скривено у чулном. Тако је и начело умног огња незамисливо, јер је скривено у умном. Уосталом, чулни огањ је једне природе са чулним, а огањ умни није једне природе са умним душама, будући да Творац није исте природе са творевином. Према томе, умни огањ је далеко више скривен у умном, него чулни у чулном.

Погледајмо, браћо, и добро испитајмо себе саме, да ли је у нама печат

Христов и постарајмо се да по горе указаним знацима поуздано утврдимо да ли је Христос у нама. Ако још нисмо примили Хеиста, ако још немамо печата Његовога и не видимо да су у нама знаци које смо горе поменули, него, напротив, видимо све томе супротно, односно, у нама још увек живи прелесни свет, и ми, на несрећу, живимо у њему, високо ценимо привремена блага овога света, у невољама које нам долазе изнемогавамо, кад нас срамоте жалостимо се, а када нам указују почести, у богатству, у светским и плотским уживањима радујемо се и веселимо - авај нама због невоље од које страдавамо, авај нама због незнања и помрачености који нас покривају, авај нама због непокајаности и неосећајности које су завладале нама! Сасвим падосмо ка земном, светском и чулном. Уистину смо јадни и несрећни, далеки од живота вечнога и Царства Небеснога, јер нисмо стекли Христа, него још увек имамо у себи свет, живимо у њему и земно мудрујемо. А ко је такав, он је очигледно и непријатељ Богу, јер пристрасност свету непријатељство је са Богом, како каже божанствени апостол: Немојте волети свет, нити оно што је у свету (1. Јн. 2,15), јер љубав према овом свету непријатељство је према Богу (Јак.4,4). Неможе (се) делати (по) Богу, а живети по човеку.

Заиста вам кажем, браћо моја, да у свету нема ничег бољег, него да се нема ништа од блага овога света и да се не жели ништа излишно, до онога што је телу неопходно. А телу су неопходно потребни хлеб, вода, одећа и кров над главом, како каже божанствени апостол: Имајући храну и одећу, тиме задовољни будимо (1.Тим. 6,8). Ако нам се учини потребно још нешто више од тога, Онај који нам је даровао несравњиво више и испуњава све што живи благовољењем (Пс. 144,16) свакако ће нама који верујемо и уздамо се у Њега и то дати. Само оставимо све греховно и нечисто пред Богом, односно оставимо сујету, завист, мржњу, непријатељство, лукавство, роптање, лаж, неправду, подмитљивост, вређање, ругање, клевету, оговарање, гордост, мржњу према човеку, подмуклост, и све друго чему је ђаво научио људски род. Јер због свега тога Бог нам је и заповедио да не волимо свет, ни оно што је у свету. Он то није учинио да би смо ми без расуђивања ненавидели творевину Божију, него да би смо кроз то одсецали повод за грех. Зато, коначно, и омрзимо свет и све што је Богу страна, јер све то је за душу погубно.

Блага овога света су препреке које нам сметају да узљубимо Бога и угодимо Му. Ко ће, волећи славу и почаст од људи, моћи да се држи као најмањи и последњи од свих, ко може да буде ништ духом и скрушен у срцу, ко ће да уздише и плаче о гресима својим? Ко може, волећи богатство, свакојаке ствари и стицање, да буде милостив и састрадалан, а не тврдога срца и свирепији од сваке звери? Ко може, будући сујетан и горд, да буде слободан од

зависти и супарништва? И може ли онај ко је предан плотским страстима и ваља се у нечистим уживањима да буде чист срцем и види Бога Који га је саздао? Како Га може видети? Може ли, тако, да буде миротворац онај ко се отуђио од Бога и не слуша блаженога Павла који каже: Уместо Христа молимо као да Бог моли кроз нас: у име Христово, помирите се са Богом (2 Кор. 5,20). Односно, уместо Христа, који беше послан као посредник Бога Оца код људи, ми апостоли, који примисмо посланство и уместо Христа остварисмо посредницима Бога Оца код вас, уместо Христа и Његовога Оца, молимо вас - помирите се са Богом. Јер свако ко престапа заповести Божије противник је Божији и онај ко војује на Њега. А како такав може бити миротворцем другима? Макар се и догодило да неке међусобно помири, он не може тај мир устројити тако да он буде благоугодан Богу. Када је он непријатељ и себи самоме и Богу, умесно је посумњати да су и ти који су се његовим посредством помирили једнаки непријатељи Божији какав је и он сам. Ко је ма коме непријатељ, тај неће умети друге да посаветује било чему што је угодно њиховом непријатељу, неће умети да их поучи да чине вољу непријатеља својега, будући и сам противник тој вољи.

Тако, браћо моја љубљена, омрзимо свет и оно што је у свету. Јер, шта је заједничко нама, хришћанима, са светом и са оним што је у свету? Заволимо, пак, свом душом, оно што Бог изволе да нам заповеди. Заволимо духовно сиромаштво, односно смирење, заволимо даноноћни плач од којег се сваки час рађа радост душевна и излива утеха на оне који љубе Бога. Плач доноси кротост онима који се истински подвизавају. Они који плачу такође су и гладни и жедни правде и свим срцем траже Царство Божије које надилази сваки ум људски. И не само то, него и то што човек постаје милостив и чист у срцу, испуњен миром и миротворац, а уз то и храбар у искушењима, бива од непрестаног плача. Плач у нама рађа мржњу према свакоме злу. Њиме се у души распаљује божанствена ревност која човеку ни за тренутак не даје спокоја, него га, недајући му да се са злима приклони злу, устремљује свему добром, испуњавајући уједно душу мужаством и силом у трпљењу свих искушења и жалости.

Похитајмо, браћо, похитајмо са сваком усрдношћу, не би смо ли дошли до непропадљивога и непролазног блага, презревши блага овог света која су пропадљива и пролазе као сан, немајући у себи ничега постојаног ни чврстог. Сунце, звезде, небо и земља - све ће ти то проћи, а ти ћеш, човече остати сам са делима својим. Шта од онога што видимо у овоме свету може да нам донесе корист у часу смртне нужде, онда када одлазимо одавде и прелазимо у други живот, остављајући овдашњи свет и све светско, што ће и само ускоро проћи и више га неће бити? Нека све то и не прође овога часа, али каква је

корист од тога за нас, када отишавши на друго место, овде све то остављамо? Тело наше мртво остаје у земљи, а душа изишавши из тела без њега више не може да посматра ништа овдашње, нити њу саму ко може да види, Тамо се ум њен обраћа само ономе што је невидљиво, нимало више не марећи низашта од онога што припада овоме свету. Она тада сва пребива удругом животу или у Царству Небеском и Његовој слави, или у мучењу и огњу геенском. Једно од тога двога она прима од Бога у вечно наследство, сагласно делима која је чинила у овоме свету.

Бежимо од прелести овога света и од његових варљивих радости и утеха, а устремимо се једино ка Христу, Спаситељу душа наших. Поревнујмо да до Њега дођемо, а када Му дођемо, припаднимо Његовим стопама и целивајмо их са свом топлотом срдечно. Да, молим вас, учинимо подвиг да Га познамо и видимо док смо још у овоме животу. Јер, уколико се овде удостојимо да Га видимо чувством душе своје, нећемо умрети и смрт нас неће савладати. Не чекајмо да Га видимо у будућем животу, него учинимо подвиг да Га видимо овде, у овоме свету. Свети Јован Богослов каже: По томе знамо да Он пребива у нама, по Духу Којега нам је дао (1Јн. 3,24). Стога, ви који сте делом показали тврду и несумњиву веру у Њега, добро промислите о овоме што сам вам рекао и брижљиво све размотривши, погледајте да ли је Христос у вама, да не бисте сами себе обмањивали да у себи имате Христа, док немате ништа, како не бисте отишли празни из овога живота, немајући Христа, и чули оне страшне речи Господње: Узмите ово што овај лукави мисли да има, те дајте ономе ко има више. Тада ћете заплакати и заридати и залуд се жалостити у све векове. Али нека се нама то не догоди, него да се учинимо достојним да видимо Господа још у овоме животу, а када будемо умирали да Га имамо у себи, како би смо са Њиме пребивали и у другоме животу и радовали се са Њим у Царству Његовом. Амин.

СЛОВО ЧЕТВРТО

- 1) О томе да је смрт душе удаљење из ње Духа Светог; жалац смрти је грех и да су смрт и трулежност тела уподобљење смрти и искварењу душе
- 2) И о томе какви су знакови мртвости и живости душе?
- 3) О томе, на кој начин бива трулеж и смрт, и о томе зашто смрт није сада истребљена, већ побеђена и учињена ништавном
- 4) О томе како се након смрти прослављају телеса почивших светих; такође и о васкрсењу и о праведном суду Божијем

1. О томе да је смрт душе удаљење из ње Духа Светог; жалац смрти је грех и да су смрт и трулежност тела уподобљење смрти и искварењу душе

Као што тело умире када се од њега одели душа, тако и када се од душе одели Дух Свети, душа умире. Жалац смрти јесте грех, због тога што су трулеж и смрт породи греха. Душа кроз грех је умрла за вечни живот, оделивши се од Духа Светог и од Његовог царства. Увиђаш ли како је душа повезана са телом, да је телу немогуће живети без душе? И опет, како се душа удаљује и оставља тело са којим је била заједно и помоћу којег је задобијала своју силу и делатност? Увидевши ово помисли да је на сличан начин и првосаздани човек био сједињен са Светим Духом Створитеља свих Бога, али будући прелештен лукавим ђаволом и злоупотребивши дано му од Бога самовлашће постао је преступник Божије заповести и истовремено се лишио благодати Светог духа, којом је био осећен. Следствено, његова душа је замрла, а потом је умрло и тело; телесна смрт је произашла на тај начин да би се по смрти тела коју видимо домишљали о смрти душе коју не видимо, јер смрт и трулеж тела јесте уподобљење смрти и изопачењу душе.

Јер друга је природа тела, а друга природа душе. Природа душе је мислена, а природа тела чулна. И још – тело се најпре изопачило (постало трулежно), а потом умрло, након што је из њега изашла душа – што и јесте смрт тела; али са душом не бива тако, она је прво умрла, зато што је од ње отишла божанствена благодат, а потом се изопачила. Изопачење душе је склањање на беспуће од првога и правога мудровања – односно то да се изопачило право мудровање и постало развраћеним, похотним према сваком благу. Јер када се праве помисли разврате, истовремено као трње и боце у души нарастају семена зла. На тај начин, као што се у мртвом телу расплођују црви тако се у души онога ко се лишио Божије благодати расплођују црви: завист, лукавство, блуд, мржња, свађа, псовка, злопамћење, клевета, гнев, јарост, туга, освета, гордост, охолост, сујета, немилостивост, стицање, крађа, неправда, неразумна похота, тајно говорење, оговарање, завидљивост, препирање, понос, исмевање, славољубље, клетвопреступништво, клетве, Богозаборав, дрскост, бестидност и свако друго зло, Богу мрско; тако човек већ престаје бити по образу и подобију Божијем, каквим је начињен у почетку, а почиње бити по образу и подобију ђавола, од кога је свако зло.

2. И о томе какви су знакови мртвости и живости душе? Како је душа, разумна и мислена сила, сједињена са једним телом, које се састоји из многих делова, као на пример: плоти, костију, нерава, жила, коже и осталог, што она све дивно свезује сопственом силом и добро држи у пуној хармонији тако што они (делови тела), један другом помажу, и један другог подржавају, будући свезани једном душом, а када душа исходи из тела, тада се већ ти делови тела

раскидајући свезе, распадају и излажу изопачењу, тако и благодат Светога Духа сједињује душу са собом и оживотворује је, како би душа души, разна помишљења и жеље свела ка једној вољи Божијој у чему се и састоји њен истински живот; а када се благодат Светога Духа одели од ње, тада се већ њене помисли раздељују и изопачују. И тако, ако би икако било могуће да тело човека без душе стоји у хармонији и у свом чину, тада би било могуће да и душа човека стоји, како треба, у свом чину, са карактеристичним цртама разумности, без благодати Светога Духа. Но оно је немогуће, а ово још немогућније. Напротив, како је човек, не имајући душе, мртав у поретку овог света, тако исто је и онај ко нема благодат Светога Духа, мртав по поретку Божијем; и немогуће је да има живот на небесима, зато што је сваки мртавац (по било ком поретку) бездејствен (без живота у себи). Зато је сваком човеку који верује у Христа неопходно да се крсти, да би био Духом Светим пресаздан и обновљен и постао нова твар. Ко се не роди свише, тај, како говори Господ, не може ући у Царство Божије и видети га; а ко га не може видети, за тога је још немогућније задобити га.

Улаз у Царство Божије не даје се једино за добра дела, већ и за веру. Сагледавање њега бива кроз рођење свише, а задобијање – кроз добра дела, извршена силом вере. Тако ко верује и крсти се водом и Духом, улази у царство Божије као рођени (у њему и због њега). И опет, ко се родио свише, гледа царство Божије, и тада већ, ако укључени у број војника и ученика (синова) царства Божијег, задобија га за добра дела, која чини, каква нико не може чинити пре, чиме он постаје војник царства Божијег. Јер како човечја природа на светлост света долази као причасна Адамовој клетви, тако у светлост царства Божијег улази (из купељи) причасна благодати Исуса Христа. И ако она не постане општником божанствене природе Христове, ако не прими благодат Светога Духа, не може ни помислити ни чинити било шта достојно царства Божијега, не може испунити ни једну заповест, коју нам је Христос заповедио (да би били синови царства); зато што Христос дејствује све у свима који призивају Његово свето име. Тога ради Бог је постао човек, да у Њега као у Бога сиђе Бог Дух Свети и да борави у Ономе од Кога се није одвајао, да би се потом кроз општење и сједињење с Њим, Божанство сјединило са сваком човеком који општи са Њим и сјединило у једно, т.ј. у вољу Божију, све његове помисли и жеље. То и јесте васкрсење душе у овом животу. Јер кроз општење опажање и причешће Богочовека Исуса душа опет оживљује и прима првоначалну нетрулежност Силом и благодаћу Светога Духа, примљенога кроз општење са Исусом и показује признаке новог, задобијеног живота тиме што отпочиње да служи Богу у преподобију и правди пред Његовим очима, а не очима људи, како говори апостол Павле: А камоли неће крв Христа... очистити савест нашу од мртвих дела, да служимо

Богу живоме и истинитоме (Јевр. 9.14.). Онако како у живом телу бивају јавна дејства душе у њему, тако и у живој души бивају јавна дејства Светога Духа у њој, као: благод, вера, кротост, уздржање. Душа кроз веру примивши ону мислену силу Светога Духа (које се Адам лишио преступљењем заповести и посредством тога се подвргао уклоњењу са пута исправних помисли, до немогућности да исправно поима било шта), види и разуме да добродетель није ништа друго, до испуњење воље Божије, као што и сви који љубе истиниту мудрост, учитељи и проповедници пришествија Христова и вере у Њега, говоре, да је (управо) то сопствена добродетель, да сваки човек који верује у Христа твори само Божију вољу, а у односу на блага садашњег живота буде као мртав, тако да би једино у делима по испуњењу наредби Божијих и познањем, он био жив и само у тој области усмерио своје кретање и енергију. То и јесте признак да је душа жива.

3. О томе, на кој начин бива трулеж и смрт, и о томе зашто смрт није сада истребљена, већ побеђена и учињена ништавном А после, по васкрењу и тело прима нетрулежност коју је души Бог даровао сада оживотворивши је у садашњем животу. На тај начин, по безграничној милости Божијој открива се друго велико дивно домостројитељство Божије: душа бива васкрснута у садашњем животу а тело умире и пресуда Божија земља си и у земљу ћеш отићи се не укида; о општем васкрсењу биће васкрснута и тело и такође ће примити нетрулежност. Смрт није укинута и није остављена бездејственом у садашњем животу, једино је побеђена и бива презирана; зато што ако би она сада била укинута то људи не би више умирали..

Тако су хришћани након крста и васкрсења Христовог уверени, да они који умиру прелазе из смрти у живот и у радост сапребивања са Христом; зато тим више желе смрт. Јер ако Христов Дух јесте живот душе онда каква је корист онеме који задобије живети у овом свету и кроз то да буде удаљен од те радости која се даје сједињенима са Христом? Срећни су они, који су поверовавши у Христа умрли истог часа када су се крстили; зато што су умрли обукавши се у Христа и прешли у други живот, носећи ону царску одежду божанства Христовог. Но још су срећнији и блаженији они који су још поживели после светога крштења, и будући обучени у ону царску одежду, као у све оружије Божије, ступили у борбу са непријатељем нашим ђаволом и на крају га победили са свим његовим подвалама и злим вештинама, благодарећи за ту победу Христу, који је са њима, и Који им ју је даровао, и одмах потом, после те победе умрли; зато што су поживели, подвизавајући се за славу Христа који налаже сваки добри подвиг на сваког верујућег у њега. То је и слава Христова, да хришћани, војујући са демонима, не буду побеђени (већ да побеђују), имајући са собом небобедивог Христа. Јер у сваком Хришћанину

Христос јесте онај који војује и побеђује, и Он је тај који призива Бога, и моли и благодари и бива богобојажљив, и иште с мољењем и смирењем, - све то чини Христос, радује се и весели се када види да у сваком Хришћанину јесте и пребива то убеђење, у којем они уверљиво исповедају, да Христос јесте онај који дејствује све. Зато је сваком Хришћанину у односу на сва добра дела која чини, нужно исповедати да их чини Христос, а не он; ко не чини тако узалуд је хришћанин.

Људи се ради тога рађају у овом свету, да би прослављали и благодарили Бога, знајући, да је свако добро од њега. И опет по трудовима и подвизима, податих им у седам места озлобљења, на којем су се родили, умиру по опредељењу Божијем, да би се упокојили од трудова с надом да ће некада васкрснути и живети непрестаним животом без икакве муке и лишавања. Јер иако је Христос свагда с њима, и Он се труди у њима, но и они, при свој својој немоћи, подносе трудове, једино да би задржали Христа у себи.. Стога су све смицилице и преваре ђавола уперене на то, да би саблазнивши их, отргнули их из руку Христових и у самопрелештењу их придобијају да говоре или пак да мисле да су сами по себи и својим снагама породили такву и такву добру помисао, или рекли такво и такво разумно слово или учинили такво и такво добро дело, макар оно било и незнатно. И ето против тога велики у хришћана непрекидно обраћају подвиг!

Свакој богобајазној души предстоје два велика подвига: први – да би задобила благодат Светога Духа; други и тежи – да се не би лишила ове благодати задобијене многим знојем и трудом. То лишење благодати дешава се из следећих разлога. Након што благодат дуже време пребива у души, упућујући је на пут спасења, подиже се на њу силан и тежак рат, сличан ономе који изображава пророк Давид, вапијући Богу: Господе како је много непријатеља мојих, многи устају на ме. Многи говоре за душу моју: нема му помоћи од Бога (Пс. 3. 1,2). Тј. да се твоје спасење не савршава силом твога Бога, него твојом мудрошћу и твојом сопственом силом. Ако се душа сагласи са таквим наговарањима благодат одлази од ње. Али ако она одбацивши ове наговоре почне с Давидом звати ка Богу: Ти си Господе заступник мој и помоћник, Ти – слава моја и подижеш главу моју, Ти својом божанственом благодаћу савршаваш моје спасење, а не ја, - благодат Божија биће у њему. И ето тај други подвиг, након првог, у којем се задобија благодат Светога Духа, велики подвиг, да се не лишимо Благодати Божије, коју смо већ задобили, предстоји души до самога нашег издисаја. Она, заједно са блаженим апостолом Павлом, много се потрудивши, дужна је велегласно у уши Ангела и људи викати: **не ја, но благодат Божија која је у мени** (1. Кор. 15, 10), ја нисам учинила никакво добро сама по себи, него благодат Божија, која је са мном. Зато што су и апостоли и пророци и јерарси и преподобни и праведни – сви исповедали

такву благодат Светога Духа, и због таквог њиховог исповедања, помоћу ње подвизавали су се добрим подвигом и трку своју завршили. То је и била та вера коју су они сачували, т.ј. они су веровали да победници великих и разноврсних тешкоћа у којима су се налазили у животу, при таквој немоћи људске природе, какву су они у себи видели, била благодат Божија коју су они свагда имали присаједињену себи. Поверовавши од почетка да је то тако и тако треба да буде, они су потом ово испитали на делу и добро познали; познавши заблагодарили су Богу, који је то тако устројио; заблагодаривши исповедали; исповедавши увенчали су се; увенчавши се, прославили су се, имајући у себи знамење обожења, тиме су постали причасници Божанске природе, и кроз то богови по благодати, који ће као богови у будућем животу свагда пребивати са Богом.

Људи се због тога и рађају да би прослављали Бога онако како могу као мисаоне и разумне суштине. Они једини од свих видљивих твари могу познавати величати и благодарити Творца Бога. Посматрајући творевину, они се диве Творцу, и познавши Његово недомисливо и безгранично величанство поклањају му се, поштују га и имају страхопоштовање према њему; и притом се старају живети у истини и правости, како је благоугодно Богу, представљајући боговиђење истинитим сведоком Благоугодног живота и благочешћа, и обрнуто, богоугодан живот и благочешће сведоцима боговиђења. Јер ко има боговиђење и зна Бога, тај Га без сумње и поштује и служи Му, т.ј. клања му се као Богу и живи богоугодно; који год гријеша не виде Га нити Га позна (1. Јов. 3,6), како говори Јован Богослов. И тако заиста и јесте, јер ко зна Бога, природно Га и поштује и има страхопоштовање пред Њим, а ко има страхопоштовање пред Њим и боји Га се може ли се толико занети да дозволи себи да учини било шта неугодно Богу, када зна да је Бог свуда и све види? Нека се сваки човек који греша увери, да он нити виде нити позна Бога, и да ако ум умре у тој тами и мраку, он ће затим васкрснути, не чега ради другог него ради вечног мучења, вечнога стога што више неће бити смрти, да би пресекла то мучење. Тада ће онај ко је видео и познао Бога и због тога није дозволио себи лакомислено и без страха одавати се греху, и тиме показао да се он не само боји, него и љуби Бога, такав човек, ако провевши сав живот богоугодно пређе у други с надом и чекањем васкрсења мртвих, васкрснуће у радост неизрециву, ради које се људи једино и рађају и умиру. Рођење ради такве радости, ако је презру и проведу живот у тами и невиђењу Бога, по васкрсењу ће претрпети велико мучење, и то сећајући се да су били рођени ради велике радости и да су је лакомислено презрели и изгубили је својом кривицом.

Зато сваки човек, рођен у овом свету, тим пре хришћанин, не сме да мисли да је рођен да би се наслађивао овим светом и кушао његове радости, јер ако би

то био крај и то циљ његовог рођења, онда он неби умирао. Него мора (стално) имати на уму, да се родио пре свега зато да би (почео да бивствује) из небитија у коме је био; друго да би слично постепеном телесном узрастању, мало по мало узрастао и духовним узрастом, и добрим подвигом усходио у то свештено и боголепно стање о коме говори блажени Павле: докле сви достигнемо у ... **ЧОВЕКА** савршена, у меру раста висине Христове (Ефес. 4,13); треће да би се начинио достојним обитовања у небеским насељима и био начињен сином светих Ангела и певао са њима победничку песму Пресветој Тројици, Која како му је једном дала биће, једном му својом благодаћу дарује и добробиће т.ј. то показано свештено боголепно стање. При свему томе људи не управљају сва своја дела само ка томе једном циљу, ради којег су се родили: т.ј. да би достигли меру узраста висине Христове, поставши богови по благодати, већ напротив, раде све супротно томе, и раде са још већим усрђем, на сваки начин се предајући греху, да би на крају били бачени у вечне муке, ради којих се ми не рађамо у овом свету, јер је вечни адски огањ уготовљен ђаволу и другим демонима, а ми се рађамо због тога да би се, када умремо, обрели достојни Бога. Достојни Бога су пак: прави, истински, кротки, благи, сострадатељни, милостиви, милосрдни, добри, дуготрпељиви, незлобиви, човекољубиви. Али такав не може бити ниједан човек ако не начини себе причасником Благодати Божије вером у Христа; тако да, ако ко није такав, то је нескрито да он или не верује у Христа, или се само зове верујући, будући неверан на самом делу. Јер ко истински верује у Христа, тај се или већ начинио оваквим каквим смо рекли или се на сваки начин подвизава да буде такав, благодаћу Божијом без које нико не само да не може да буде свет, већ ни да иска то.

4. О томе како се након смрти прослављају телеса почивших светих; такође и о васкрсењу и о праведном суду Божијем. Душа, удостојивши се да постане причасница божанствене благодати, будући сама освећена, као природну последицу има то да освећује и све своје тело, зато што везујући и одржавајући тело она се налази у свим његовим деловима; због чега и благодат Светога Духа, како присваја себи душу, тако присваја и тело. Уосталом, док се душа налази у телу, Свесвети Дух не пројављује у том телу сву Своју славу, зато што постоји неопходност да би душа до краја живота сама показивала своје добро настројење; т.ј. поседује ли она како би требало благодат Светог Духа. Али када дође крај и душа се одели од тела, тада пошто је већ завршен подвиг (такмичење, као на тркама?), и душа одржавши победу, исходи из тела са нетрулежним венцем, као она која је добро завршила свој подвиг, тада, рецимо, благодат Светога Духа и у телу те душе пројављује своју освећујућу силу од чега су голе кости и целе мошти светих извори исцелења и

лече свакојаче болести. Када се душа по смрти одели од тела, тада она, без учешћа тела у себи почиње да пребива са свим Божанством, т.ј. са божанственом благодаћу, и сама постаје бог по благодати. Тело остаје само без душе, једино са Божанством и пројављује ради људи божанствену силу у чудесима (не кроз душу, већ право од Божанства). Тада ни душа не може својим дејствима бити препречена од свезаности са телом, будући одељена од њега. Ни тело се иза душе не оптерећује лишењима удољења својих потреба, т.ј. ни глађу ни жеђу нити чим другим сличним. Али пошто су се оба, и душа и тело ослободили од сваке потребе и сваког искушења, каквима су се излагали док су били узајамно свезани, то и божанствена благодат и у једном и у другом дејствује без икакве препреке, тако да би и душа и тело сасвим постали Божији, бивши усвојени Божанством ради богоугодног живота, какав су провели у свету док су се налазили на истом месту.

У време свеопштег васкрсења и тело ће примити нетрулежност, какво је сада Бог даровао освећеној души, јер по речи светог Григорија Богослова, како је у овом свету душа била учесница у тескобама и невољама тела, због њихове тесне повезаности, тако ће и онда телу од душе да буде предано радосно стање, којим је она овладала. Тада ће душа упити собом све тело и биће једно с њим, и дух и ум и бог по благодати и све ће трулежно и смртно тада бити пожете животом. Јер како је у Адамовом телу завладала трулеж по учињеном греху и од тела се и душа на неки начин начинила земном у својим дејствима и погрузивши се васцела у земно доспела је у такво богоневидење, да она чак и није знала да ли је Бог; насупрот томе ће у време васкрсења бити све противно томе, силом Светога Духа, по благодати оваплоћенога Бога; тело ће се натопити душом, силом Светога Духа, душом која је већ пребивала натопљена Богом, истинитим животом, тако, да би сва душа имала целог Бога, и у свему да се појави само Он један. Просто речено, показаће се боголепна благодат васкрсења, т.ј. у будућем веку је све наше супротно садашњем, супротно томе стању, у којем се налазимо и у којем живимо у садашњем животу; и како је у садашњем животу смрт због греха узела силу и власт и све гута, тако ће у будућем она праведно изнемоћи и биће и сама прогутана благодаћу. Смрт, сада побеђена и посрамљена Христовим васкрсењем, тада ће, знаком свеопштег васкрсења бити сасвим укинута, како говори божанствени Павле: А последњи ће се непријатељ укинути смрт (1. Кор. 15, 26). Сада, у овом животу, смрт се налази у свом времену и јесте (ради свих) казна за први Адамов преступ (ради грешника), прекид гешности (ради праведних), упокојење од свештеног подвига; али у будућем животу када се прекине живот овог света, тако ће и смрт престати на крају и биће укинута; тада када се људи не буду рађали и живели на начин на који сада живе, тако неће ни умирати као сада и смрт ће се укинути. Али биће тада други,

неизречени живот, и друга смрт, тежа и горча нећа садашња; т.ј. вечно мучење. Јер који се сада не начине причасни Христу, или обечасте своје причастије Христу наopakим животом, т.ј. не живећи по Христу, сви се такви налазе у опасности да се подвргну тами непрестаној, казни горој од смрти. У овом свету Бог (оваплотивши се) пришао је и ублажио смртну пресуду, која је била лакша казна; али тамо у другом животу, где више неће бити садашње смрти (која бива као нека велика утеха онима који се налазе под мучитељевим гневом, зато што умревши они се ослобађају тога), какво тамо друго може бити излечење (од друге смрти, која ће бити смрт без прекраћења живота)? Са друге стране, у овом свету, од Адама до Христа Господа није било ни једног човека заиста спасеног (једино у надама), јер су сви били причасни прародитељском греху (од кога се толико чекало искупљење). А сада по свршетку оваплоћеног домостројитељства Господа нашег, многи бивају саобразни Христу (заиста спасени). Зато онима који буду осуђени у другом животу неће бити остављена никаква утеха и никаква нада спасења, зато што су они могли слично овима бити саобразни Христу, а нису хтели. Тако ни за пале анђеле, који су постали демони, неће бити милости, зато што када су часнији анђели, испунили вољу Божију у свом чину, могли су је и ови испунити, али нису хтели.

О да би се и ми начинили саобразни Христу, да се удостојимо да задобијемо вечни живот у Христу Исусу Господу нашем. Кома слава част и поклоњење са Оцем и Светим Духом у векове. Амин.

СЛОВО ПЕТО

- 1) [Шта је самовлашће које је у почетку Бог даровао човеку](#)
- 2) [И шта је након пада остало у човеку од његовог самовлашћа](#)

1. [Шта је самовлашће које је у почетку Бог даровао човеку](#) Јасно је да је човек кроз преступљење заповести Божије начинио себе трулежним и смртним. Он по природи гладује, жеђа, има потребу за сном, замара се, осећа хладноћу и жегу; стога невољно једе, пије, спава, одмара се, облачи се и свлачи, премда и не жели то, и не постоји човек који би могао издржати глад и жеђ и остало побројано, осим са великом самопринудом и самоодрицањем. Ове потребе постоје природно у човеку и њихово задовољење није по његовој вољи. Бива и да се деси нешто по вољи, али не многократно и не задуго. Светитељи Божији, по својој вољи, угњетавали су своју природу и лишењима смиривали тело, постећи, бдећи, излажући се хладноћи и жежи и добровољно се замарајући; али њих је укрепљивала благодат Божија и они су били способни да то чине. Дакле, ако све ово са човеком бива невољно, по природи онда у

чему се огледа његова слобода? Она се не огледа ни у чем другом, до у том, да увек има свој ум узвишен и прилепљен ка јединоме Господу Богу, нашем многомилостивом Спаситељу.

Ако се слобода огледа у томе, шта је у нашој власти, то само по себи, у ономе што није у нашој власти не огледа се слобода. Али воља и хтење су вођени слободом колико у односу на оно што је у нашој власти толико и у односу на то што није у нашој власти. Једино у односу на оно што је у нашој власти, ради успеха у намери да се предузме труд; зато што у садашњем животу ништа што је у нашој власти не може бити савршено без труда; и у односу на то што није у нашој власти, слобода се ограничава једино жељом, а труд је узалудан. (Могуће је пожелети не спавати, али ма како да се трудиш не можеш издржати без сна.)

Дакле, како сам самовластан и стога хоћу да будем и слободан, онда да ли сам се самовласно покорио оним страстима којима сам побеђен и надјачан, по својој вољи, или сам им се покорио, не самовласно, већ по некој неопходности и насиљу.

Постоје две врсте страсти: природне (телесне) и душевне. Природне страсти су неопходне и човек им се покорава по природној неопходности, не самовољно. Једем, јер сам природно гладан, пијем јер сам жедан, лежем да спавам, јер ме дремеж на то нагони, облачим се јер ми је хладно, свлачим се јер ми је вруће, и остало. Чинити или не чинити не зависи од самовлашћа. Јер ако би то зависило од самовлашћа онда иако дуго време не бих удовољавао овим потребама, пребивајући без хране и пића, без сна и осталог не бих на свом телу осећао исцрпљеност и растројство. Али како осећамо то, онда им удовољавам хтео ја то или не.

Дакле тај део није у рукама самовлашћа; а да ли су душевне страсти у рукама самовлашћа? Најглавније од свих душевних страсти јесу гнев и похота. Ако ја налазећи се у гневу неразумном и у похоти бесмисленој, желим да победим гнев и похоту, међутим скоро увек бивам побеђен њима, то је очигледно да сам и поробљен њима. Али и ако не будем увек и не будем на крају побеђен, али сам већ једанпут побеђен, то пошто сам био побеђен значи да сам поробљен. Стога, како онај ко је поробљен неразумним гневом и бесмисленом похотом може рећи да је самовластан?

Ако неко каже, да како се дешава са сваким човеком, да пада и устаје, тако бива и самном у односу на страсти: некада бивам побеђен њима, а некада побеђујем; из чега следи закључак, да сам ја некада у њиховом ропству, а некада слободан од ропства; о каква срамота онима који говоре да су самовласни, и хвале се тиме, у исто време без стида признајући: сада предају себе у ропство страсти, а сутра објављују себе слободним од ње, и тако страже читав свој живот, јер су такви робо-слободни, т.ј. и слободни и робови.

Дакле, шта нам је речено о самовлашћу? То да је човек био самовластан онда када је био слободан од греха; но како је он ускоро предао своју слободу, заједно са слободом изгубио је и самовлашће, и постао роб греха. А ко је роб, тај више није самовластан, премда је он био слободан, али покоривши се, постао је роб. Бог никога није створио робом, већ је све створио слободнима. Једино их је у односу на Себе створио робовима, јер им је даровао и само постојање; али и то да му је неко роб, Он не жели, да буде по принуди и насиљу, већ произвољно: слично томе како они који су бедни и немају ништа, када се удостоје да постану царски служитељи радују се и веселе што су се удостојили да се назову робови цара, тако и Бог жели да Му човек буде роб по својој вољи и радује се и за велику славу и част сматра да се назове и буде роб Божији.

2. [И шта је након пада остало у човеку од његовог самовлашћа](#) Роб, када сазна о ономе који га може ослободити, несумњиво му прибегава, припада његовим стопама и са сузама почиње да га моли и свакојачко га убеђује да се заложи за његову казну и ослободи га. И очигледно да пошто у роба није остало ништа од његовог пређашњег самовлашћа, осим једино жеље и искања слободе, но и тога се почиње лишавати када му отежа тешко бреме ропства, ако се догоди да у ропству нађе покој и не осећа тежину, тада он и не тражи слободу.

Придодајмо ово нашој речи. Господ говори у Светом Јеванђељу: Ако ви останете на мојој беседи ... и познаћете истину и истина ће вас избавити (Јн. 8. 31,32). Три се ствари дају приметити у речима Господњим: остајање на његовим речима, познање истине и избављење истином, а не самовлашћем. Ето ослобођења; где је роб? Након наведених речи Господ још говори: сваки који чини грех роб је греху (Јн. 8. 34). Ето роба, садашњег роба, који нема самовлашће, како смо ми рекли о робу. Нешто ниже Господ опет говори: Ако вас дакле Син избави, заиста ћете бити избављени (Јн. 8. 36).

Пошто је Бог истина и Његова уста не лажу, изрекавши ово, онда ко сме тврдити да је роб греха самовластан, када сваки роб, док је у ропству нема никаквог самовлашћа? То нам је рекао Господ, а апостол Павле великим гласом вапије целом свету: ја, несрећни човек, ко ће ме избавити од тела смрти ове (Рим. 7. 24)? Али само по себи се разуме да када неко неког ослободи од ропства, ослобађа га заувек. Зато апостол говори на другом месту: стојте дакле у слободи којом нас Христос ослободи (Гал. 5. 1), чиме показује да ослобођење ослобођених од ропства у којем су се налазили није било самовласно.

Ово што смо рекли, верно приказује какво нам је самовлашће остало након што смо постали робови греха, наиме да се оно сачувало само у нашој жељи

за ослобођењем, и ни у чем више. Стога је потребно да приносимо Христу ове жеље сјединивши са овим и бригу о души, срдачно искање, не кроз добра дела, него кроз веру, да би Христос, давши Себе у искупљење за наше душе, видео како свом душом, свим помислима и свом жељом тражимо да се ослободимо од злог тиранства греха и ослободио нас од њега Својом божанском благодаћу. Међу људима нема ниједног слободног и самовласног осим једнога Христа; а он је стога такав што је Бог и човек. Од времена кад је Адам постао роб греха, сви људи до скончања века су робови, осим оних који бивају ослобођени Христом, како је написано: први је човек од земље, земљан, а даље, какав је и земљани такви су и земљани. Други је човек Господ с неба; а затим: и какав је небески такви су и небески (1. Кор. 15. 47,48).

Какав је земљани човек? То је блудник, лажов, зли, лукави, лицемер, нељубавни, злопамтивни, превртљивац, грабљивац, неправедни, сујетни, горди, самоумишљени, који будући онакав какви су и сви људи, мисли о себи да он зна више од њих. Какав је небески човек? То су свети, преподобни, праведни, као и Господ наш Исус Христос. Јер као што природни отац рађа себи дете по себи (свом лику) тако и други отац Христос по Себи, рађа себи децу светих, праведних, слободних и самовласних, какав је и Он сам. Таква су знамења самовлашћа, како и она претходно описана служе као знамења несамовлашћа. Из овога се познају да се изразим речима возљубљеног Јована Богослова деца Божија и деца ђавоља (1. Јов. 3, 10).

Пошто се на тај начин самовлашће сачувало једино у нашим жељама, то нам је најпре потребно пожелети ослободити се од ропства, затим искати ослободитеља нашег, Христа, а када Га нађемо, припаднемо његовим стопама и искамо од Њега слободу, јер нико није слободан, осим Христа, и оних које Христос ослободи. Христос нас милује и спасава од ропства, просвећује наш ум да јасно видимо или познамо право и свето, и снабдева нас силом да избегавамо непотребно и чинимо потребно. Јер и то да видимо како треба не налази се у нашој власти; него како нам је због тога да би видели видљиво потребна светлост сунца, тако нам је ради тога да би видели духовно, потребна светлост Христова која, просвећујући нас, скида тамни повез са очију ума и допушта му да јасно види (шта је) добро и богоугодно. А затим нас преиспуњује силом која нас ослобођује од страсти, даје нам слободу да верно следујемо Његовој светој вољи коју смо познали. Ово је слобода у Христу Исусу Господу нашем, Које слава у векове. Амин.

СЛОВО ШЕСТО

- 1) [Оно што је за тело болест то је за душу грех](#)
- 2) [Како имамо телесна чула, тако исто, да би душа имајући духовно чуло](#)

опажала како своју болест тако и здравље

3) Онај који не поседује духовно чуло и не осећа да ли је његова душа болесна или здрава, тај још није хришћанин, премда се и назива хришћанином, јер први плод хришћанске вере јесте здравље душе

1. Оно што је за тело болест то је за душу грех

Што је болест за тело, то је грех за душу. Када тело заболи, болесни се нио чем другом не стара, ни о богатству, ни о слави ни о утехама, осим једино о излечењу тела и оздрављењу. Тако и када душа боли грехом, потребно је сву бригу управити не на нешто друго, ни на богатство, ни на славу, ни на задовољства, осим једино на излечење болести и на оздрављење душе. Шта ћу рећи ја, свеокајани, у своје оправдање у дан страшнога суда ако се тада моја душа покаже болесном од многих и различитих болести? Због чега не полажем никакву бригу на здравље душе, него сам се сав свој живот трудио и бринуо само око богатства, славе и задовољства?

2. Како имамо телесна чула, тако исто, да би душа имајући духовно чуло опажала како своју болест тако и здравље

Разлог томе, може се рећи је тај, да грешник не зна за болест своје душе и не осећа у садашњем животу, каво он зло причињава души, не знајући и не осећајући ово, обмањује се, и рачунајући да је у њему све у реду, ни мало се не обеспокојава око здравља своје душе. И не бива ли зато грешник, т.ј. болестан душом, горд, јер је безосећајан и не опажа зло које му је причињено грехом? И шта још? Што је више неко безосећајан то се више горди, како и говори божански Давид; *Не заборави гордост непријатеља Твојих* (Пс. 73. 23). Будући горд он и не помишља на то да је болестан, и непријатељски се односи према ономе ко му почне говорити о његовој болести или му предлаже лечење, онако како прави хришћанин, осећајући ране и болести своје душе тражи лекара и потпуно се покоравља његовом лечењу. Када нас тело заболи ми осећамо бол, осећајући је тражимо лека да би се излечили. Када не би смо имали чула не би смо осећали бол; када не би смо осећали бол тада не би смо осећали ни потребу да се лечимо. Тако би требало да буде и са душом, т.ј. да би она својим духовним чулом осећала своју духовну болест. Али иначе бива – не осећа. Не осећајући болести не оптерећује се и не тражи лека. Због тога грешник, не осећајући болести душе, живи весело и не тугује због греха. Плача достојно стање: јер се показује такав, неисцељен, и као неисцељен, онај који гине, непријатељ Богу и светим анђелима. Зато нам треба, колико нам је то могуће, побринути се о том, да би пришли у опажање своје душе, оболеле од грехова, и тражили лекара душа и тела,

Господа Исуса Христа, и припаднувши Му умолили Га да исцели болести наше душе. Те болести душе јесу похоте богатства, славе и задовољства, због којих људи постају гневљиви, свадљиви, непокретни на добро, празнољубиви, лакоми, грабљиви, неправедни, сујетни, горди, завидљиви, човекомрски, осветољубиви. Шта кажеш о свему овоме?! Да нису мале и ништавне болести душе?! И не осећа ли их блага душа, која верује у Христа, и не тугује ли због њих? Није ли напротив потребно плакати и ридати и произносити жалбене вапаје, да би Лекар наш, видећи је, сажалио се на њу и дао јој да увиди и осети своју болест? Јер ако их она сама не увиди и не осети, не може је излечити ни сам свемогући Лекар. А шта је излечење душе? То је нека дивна промена душе по којој излечена душа ове зле похоте, које је раније тако прижељкивала почиње сматрати мрзошћу и заразом, и мрзи их, не сама од себе, већ благодаћу Лекара који ју је исцелио, Кома она затим свагда благодари, и о Кома свима велегласно проповеда, зовући: *промена деснице вишњега* (Пс.76. 11). Али да би лекар пришао потребно га је призвати; а да би га призвали потребно је увидети болест и осетити је.

3. Онај који не поседује духовно чуло и не осећа да ли је његова душа болесна или здрава, тај још није хришћанин, премда се и назива хришћанином, јер први плод хришћанске вере јесте здравље душе

Како човек осећа своје спољашње стање, наиме да ли је слаб или снажан, здрав или не, срећан или несрећан, трпи увреду или чини добра дела – како све ово он зна и осећа, тако је сваки хришћанин дужан да види и осећа своје унутрашње стање, да ли је у души здрав или болестан, срећан или несрећан, да ли живи у изобиљу или стражи. И ако он ово не осећа у унутрашњости самог себе, то се узалуд именује хришћанином, макар се и називао тако, али у самој ствари није такав. Јер уколико би он био истински хришћанин и имао општење са Владиком Христом, он би био и саудеоник Његовог живота и светлости. Следствено би и видео себе и осећао све своје, зато што видети и осећати јесте природно својство живих, јер у коме нема овога тај је мртав. Тако и ко не види и не осећа душевно добро и зло које пребива у њему и пројављује се из њега тај је још (увек) мртав и непросвећен зрацима умнога Сунца правде. Да такав што пре похита да притекне и припадне мислено ка Исусу Христу, умољавајући Га да се сажали над њим, оживи га и просвети. да му подари да осети и позна своје стање, и потом да од Њега јединога тражи себи спасење. Јер безосећајнога човека не може спасти ни сам Бог, Који може све да чини.

Човек је начињен састављен из две природе, мислене и чулне, душе и тела, стога му је потребно и двојако лечење, након што је он пао у велику болест после великог здравља, које је имао пре. Болест јесте губитак здравља и

оболели преступљењем човек, оболео је природом. Болест пак, укоренила се у природу и постала природном, неизоставно, као природа. Просуди сада коликао велика сила је потребна да би се болесна природа променила у здраву, када је то тако (тешко), да га поставља изнад природе какву он има у својем садашњем стању? Ради указања тога дано нам је богонадахнуто писмо које и јесте лековита наука за нас.

Лекарско искуство је да људско тело које се лечи никако не може да се излечи од почетне корене болести, т.ј. труљења, већ употребљава све своје способности само на то, да би излечио другостепене болести, када суштински болесно тело излази из тог свог суштински болесног стања и упада у какву било другостепену болест, например водену болест или грозницу; то лечење произилази не од слова којима лекар прописује терапију, већ од употребе тога, што је преписано; прописују се пак, разне ствари, које при различитој исцељујућој сили и дејству, делују на то тело да би могли деловати на њега и излечити га. И тако, ако је лекарско искуство такво, да употребивши све способности лечења, досеже само до тога да лечи другостепене болести тела и оболело тело поставља само у његово пређашње болесно стање, које је суштинска болест труљења; онда одакле узети силу за лечење последње, корене болести? Она је изнад природе. Да би исцелио болесну људску природу и установио у њему истинско здравље, својствено му по првобитном устројењу била је потребна натприродна и вансуштинска сила. Каква је та натприродна и вансуштинска сила, када може да нам поврати првобитно здравље? То је Господ наш Исус Христос, Син Божији, Који је да би излечио слично сличним благоизволео је да принесе здраву људску природу. И онда када се неко вером прилепи уз Христа, тада се Христос сједињује са њим и божанством и здравим човечанством и кроз такво сједињење установљује у њему првобитно истинско здравље.

Али како при лечењу тела, на оздрављење не утичу слова, којима је преписан лек, већ сила прописаног (лека); тако је и у односу на лечење душе; њено оздрављење и спаносно дејство на њу извршава се не словима Светог Писма него силом Христа, Који је прописан у Писму. Јер царство Божије није у речи него у сили (1. Кор. 4. 20). Јер читаво Свето Писмо, старо и ново, суштински руководи болну људску природу ка Исусу Христу, Који је јединствени Лекар наших душа и тела. Ко остаје непричастан Његовој божанској благодати тај остаје и неизлечен; а ко се присаједињује Његовој благодати, у тога душа престаје бити болесна. Јер плод наше хришћанске вере је здравље душе. Бог је због тога и постао човек, да би кроз њега душа могла да прими своје здравље. Следствено, у кога душа није здрава, тај још није постао прави хришћанин. Душа постаје здрава божанском силом и светлошћу благодати, дарованој од Христа за веру. Душа је невидљива и није видно да ли је она

здрава или не, и то не само за друге, већ и често и за нас саме. Али су видљиви знаци по којима свима бива видљиво њено стање.. Укажимо само на видљиво, на уређење и исправљење пет чула – вида, слуха, мириса укуса и додира. Када их неко држи у поретку и разумно влада њима, јасно је да је његова душа у свом чину здрава и човек се тада показује истинитим, разумним, животним и делује по разуму и расуђивању, а не као неразумна животиња, која је у власти својих чула. Владање над пет чула јесте наизглед просто дело, али ја ти кажем, да ко влада над пет чула, тај влад над свом васељеном, и над свиме у њој, јер у нама све бива од њих и кроз њих. Али, ко је такав, тај је власт добио од Бога и потпуно се у свему покорава Божијој вољи. Тако се Царство Божије усељава и повраћа се првобитни чин, јер је човек у почетку био одређен за цара света. Био је у свему по образу и подобију Божијем; Исто тако, ко не овлада над пет чула, тај није по образу и подобију Божијем; макар да је упио сву мудрост света и знао све што бива, истинито је речено о њему *изједначиће се са стоком коју кољу* (Пс. 48, 13). Он живи на хулу Бога, Саздатеља свега, како је написано: *име Божије се због вас хули међу незнабошцима* (Рим. 2, 24). Таквима се и хули Христово име, и хришћанска вера се хули од неверних, који говоре: ако би хришћански Бог био истинит онда хришћани не би били овакви као и ми: међутим, многи од њих живе и горе од нас, у неправди и срамним похотама. Нас да просвети благодат Христова, да пода здравље нашим душама и да нам подари силу да држимо у својој власти пет чула и живимо како смо дужни, да би се кроз нас славило име Божије. Њему слава и поклоњење, сада и увек и у све векове. Амин.

СЛОВО СЕДМО

- 1) [Бог, по својој неизмерној љубави ка људима, подвргава их разним лишењима у садашњем животу.](#)
- 2) [Беда је добротинство самога Бога.](#)
- 3) [Ко хули бедност тај се одриче хришћанства, и не жели да буде хришћанин.](#)
- 4) [Неопходност је да хришћани настоје да имају невоље и беде.](#)

1. [Бог, по својој неизмерној љубави ка људима, подвргава их разним лишењима у садашњем животу.](#)

Човекољубиви Бог је тако благоизволео, да човека отпалога од Божије благодати окружују многи страхови, разне непријатности, невоље и беде. Он га је оставио обремененог свим тиме, са свих страна (окруженом) непокојем

и борбом па чак и са собом самим. Разлог због кога је он ово овако уредио је предиван, пун љубави и блакости. Када некакав богати, пребогати човек има сина кога веома воли, по својој великој љубави ка њему не жели да од неког другог или било где са стране иска себи потребну храну, пиће, одећу, обућу или било какву другу утеху и покој, већ жели да овај то све иска једино од њега, од свога оца, и да се свагда налази покрај њега, и да се успављује на његовом крилу; и ако се некако деси да син одбегавши од оца, своје потребе пожели да задовољи код неког другог, онда отац све уређује тако да син или нигде ништа не нађе или нађе са великим трудом; осим тога, он свима који су под његовом влашћу говори да ако ускоро виде његовог сина како скита далеко од њега, да га гоне и причињавају му разне непријатности, да би се овај и нехотице, због невоље, не нашавши себи нигде покоја, вратио ка њему, оцу који га много љуби; на исти начин и Бог поступа са отпалим човеком, уредивши да овај не налази себи покоја у садашњем животу, у стварима овога света, и тако бива принуђен да се поново врати свеблаготом Богу, Господу и Владики свију, Оцу, Промислитељу, Упокојитељу, Искупитељу и Спаситељу и да се свагда налази крај њега, да би на тај начин и човек нашао успокојење и Бог, његов Отац, имајући сина крај Себе, радовао се због тога.

Пре престапа, човек се налазио у пуној части, имао је сваку утеху и живео у свагдашњој радости у рају без муке и невоље, чак ни не знајући шта је то уопште невоља. Али заборавивши на узрок тако велике части, јавила му се пожуда за оним што је било преко његове мере, и изнад његове силе, пожелео је да буде Бог, по наговору ђавола. Због тога, одмах, чим се и делом полакомио на оно, што му је било немогуће да добије, отишла је од њега велика част и покој који је имао, и остао је бедан, и постао је толико сиромашан, колико је пре (тога) имао велико богатство, примивши тако казну за гордост у коју је упао, дрзнувши се да се полакоми на тако велики и одважан покушај, као да се преситио чашћу, коју му је Бог даровао и презревши је, пожелео је више. Начинивши се тако бедним, почео је, због потреба и недостатака, да предузима свакакве трудове и послове, али и поред тога није налазио онолико потребног, колико му се хтело и због тога се жалостио и постајао малодушан, и због тога се требао још више напрегнути да достигне довољност и обиље, и збаци са себе јарам оскудице који га је мучио. Из тог разлога неки су постали крадљивци, јавни или тајни, неки разбојници, силним отимањем туђег, други опаки, неправедним преварама; отуда завист, издаја, клевета, свађа, спор, суд, лажна оптужба, лаж, кривоклетство, убиство. Приковали су и самога Бога, који је на садашњи живот наложио бедност, у виду привремене казне, коју је људски род заслужио Адамовим преступом. Чинећи тако, можемо рећи да они иду против Бога, што значи: из све снаге се труде да се обогате и изобилују у свему, не марећи на од Бога нам додељену оскудност у садашњем животу.

Учинивши себе богатим, они постају горди и сујетни. Шта бива након тога? Ево шта: Бог се гордима противи, и на крају ће их видети тамо где се налази отступник од Бога – ђаво.

2. Беда је добротинство самога Бога.

Дакле, потребно је знати, у вези оскудице у свему, да ју је Бог праведно наложио на нас, као привремену казну и због тога је требамо претрпети са благодарешћем, да привучемо на себе милосрђе, милост и бригу Божију. Јер *кога Бог љуби, онога и кара*, да би се смирио казном сиромаштва и био далеко од гордости, *бије свакога сина којег прима* (Јевр. 12,6), болестима и невољама, да би га призвао и имао свагда са собом, и за трудове и подвиге, претрпљене са благодарношћу, увенчаће га венцем трпљења и начиниће га угодним сином. Адамов преступ није се десио ни због чега другог, осим због тога што је он имао сва блага у изобиљу без труда. Зато нам је Бог за преступ одредио да у зноју лица свога једемо хлеб свој док не умремо. Ако је у садашњем животу на све људе наложена оскудица, као суштинска привремена казна; онда сваки неправедни покушај да се побегне од овога узрокује вечну казну. Зато што избегавање оскудице у садашњем животу једва да је могуће без грабљења, неправде и преваре; којима слава и богатство природно рађају гордост, извор сваког греха; а гордог наглавачке преврнувши бере у своју власт срамота, т.ј. почињу над њим да господаре телесне страсти, порођене његовом неразумношћу и губитком из њега здравог разума.

3. Ко хули бедност тај се одриче хришћанства, и не жели да буде хришћанин.

Зато, хришћанин који се на сваки начин труди да се избави од сиромаштва, очигледно не жели да буде истински хришћанин; зато што је истинском хришћанину немогуће бити без лишавања и невоља. Син Божији и Бог, поставши човек ради васпостављења човечије природе, није био благонаклон ка истовременом укидању најпре одређене казне, т.ј. оскудице у свему и смрти, наложене на Адама и наш род за преступ заповести, јер и то што у зноју лица свог једемо хлеб свој, и оно земља си и у земљу ћеш отићи, остаће у нашем роду до скончања века. Али шта је учинио и чини Господ наш Исус Христос? То да верујуће у Његово очовечено домостројитељство чини причасницима Своје силе, као Бог силе, и Своје премудрости, као Бог премудрости, и кроз то непромењени део прве одлуке, мења тиме што умањује њену силу, одушевљавајући верне да благудушну подносе лишења и невоље сваке врсте, најпре их Сам подневши до неславне смрти на крсту и поставши нам тако образац и пример. Због тога видимо да и апостоли и сви прави хришћани, примивши силу од Христове благодати са радошћу трпе све

невоље и искушења, и Богу приносе достојне плодове с великим трпљењем. Зато ни мученици нису молили Христа да их избави од угњетавања и мучења, ни подвижници нису искали ослобођење од трудова и подвижничког зноја, него су и они и други умолили да им у лишавању дарује трпљење и с тим трпљењем су се подвизавали подвигом мучеништва и подвижништва, да би у будућем веку примили награду за свој труд.

4. Неопходност је да хришћани настоје да имају невоље и беде.

И тако, ради сваког благочестивог дела неопходни су мука, невоља и лишавање и то не на његово умањење, већ на појачавње и узвишавање његовог благочешћа. Док се неко не испита искушењима, не може познати сладост и силу побожног живота сакриту у њима. Када се испита и позна ово, тада не може не благодарити Господа који га испитује. И када се ослободи од њих, благодари Избавитеља не само због тога што га је ослободио, већ и за то што му је даровао да буде испитан. Онај који није испитан искушењима бива неискусан у животу и није тако ревностан (рачителен) ка богоугађању. А онај који је испитан, ослободивши се од њих, гори духом ка Богу и усрдно Му благодари. На крају крајева, усрђе ка Богу и благодарење бива и код оних који нису испитани искушењима, али не са таквим жаром као код оних који су испитани и избавили се од њих. Стога је хришћанину крајње потребно и спасоносно да упада у искушења, невоље, опасности и лишења, да би на себи познао многомоћну силу Божију и да благодари Бога свом душом, свим умом и свом силом. Ко живи спокојно и не упада у искушења тај је подвргнут двома штетама: прво: такав није ревносан пред Богом и не благодари му из све душе, а друго, што се његов ум неизбежно предаје сујетним бригама. Можда се ни Адам не би тако лако прелестио и послушао ђаволов зли савет и не би пожелео да постане бог да је усрдније благодарио Бога, док је био окружен оним величанственим миром и неизреченом радошћу. Колико нам је потребно да дишемо ваздух толико је неопходно и благодарити Богу у самим искушењима, невољама и лишавањима, на које наилазимо идући путем богоугађања. Будимо и ми браћо моја за све благодарни Богу и без роптања претрпимо свако искушење и невољу, у Христу Исусу Господу нашем, Које слава у векове. Амин.

СЛОВО 8

1) Задржавати у уму оно што се прочита у Божанственом Писму јесте дејство Божије силе.

- 2) [О молитви и читању.](#)
- 3) [Како се хришћанин треба молити?](#)

1. [Задржавати у уму оно што се прочита у Божанственом Писму јесте дејство Божије силе.](#)

Уколико учећи, оно што смо научили не задржавамо у свом уму и не сећамо се тога, нећемо стећи никакву корист од учења. Иако знамо да читамо и пишемо, ако не схватамо прочитано, не разликујемо се од неписмених. Читајући пак и схватајући, ако то што смо прочитали не можемо задржати у уму, нећемо стећи никакву корист од читања. У односу на Божанско Писмо, то да ли ћемо га читати је у нашој власти; а то да ли ћемо и разумети прочитано и зависи и не зависи од нас. Од нас зависи старање и пажња, коју је потребно да имамо при читању; а већ то да ли ће мо разумети прочитано, дело је благодати Божије. Али то да ли ћемо задржати у уму и запамтити оно што смо разумели је дело једино благодати Божије. Зато и нема много тих који ово држе у уму, као што је уопште и мали број спасених избраника. –**Читање** руководи човека Богу и чини га Божијим; а молитва чини то да Бог буде милосрдан према човеку и да му просветли ум да би разумео и запамтио прочитано. Оно што је написано у многим светским делима, читаоци могу и сами да разумеју, али божанске и спасоносне ствари никоме није могуће да схвати или запамти без просвећења Светим Духом.

2. [О молитви и читању.](#)

Притом, оном ко се научио молити се како треба, није толико потребно да чита, зато што његову душу божанственом светлошћу испуњује и божанствено измењује благодат Светога Духа. Али онај ко даје предност седењу и читању, и не жели да се научи да се моли како треба, налази се у прелести и сам себе удаљује од спасења; боље рећи, да је такав безосећајан, премда и говори да је прочитао сво писмо и свагда га има на језику. Ни земаљски плод не може сазрети без сунчане топлоте. Клица која промрзне у време зиме у пролеће порасте те да плод, али ако сво време буде тмурно и хладно, плод никада неће сазрети. Такво напредовање ће бити потпуно бескорисно; боље би било да уопште није порасло. Исто тако и онај који се не греје топлотом умног сунца – Христа Господа, посредством молитве, извршене како треба, не може задобити зрелог духовног плода, т.ј. радости и користи од свога читања.

Потребно је пуно времена и труда, више мисленог него телесног, да би се у почетку научили молити се како треба, а затим, научивши се, продужили да се молимо. Зато нам и Апостол заповеда да *невамо и припевамо Богу у својим*

срцима, а не једино устима (Еф. 5, 19). Пошто уста говоре од сувишка срца, потребно је тако се устројити, да би и молитва произношена устима, била произношена од сувишка срца, А то бива онда када је у нама саздано чисто срце, божанствени дух прави обновљен и дата нам радост спасења Божија, каквом се радошћу рађа од општења и сједињења Христу, а онда се утврђује благодаћу Духа владикиног, по речи пророка, који је најпре рекао: *срце ми чисто саздај, Боже, и дух прав обнови у мени*, а затим и: *дај ми радост спасења Твога и Духом владалачким учврсти ме*, да зли духови не би могли ни са које стране својим искушавањима и упадима да поколебају покрете и помисли душе. Када душа буде у стању да се моли на показани начин, тада је могуће, да тајанственим зрацима божанског просвећења, који нисходе на молећег у време молитве и ради молитве, сазри, т.ј. створи му сладост и донесе корист то што чита и разуме. Ко не ради овако тај ништа од прочитаног не разуме како треба, не осећа сладост од тог и не задобија никакву корист,

3. [Како се хришћанин треба молити?](#)

Молити се Богу је заиста добро дело и доноси велику корист ономе који с моли. Јер ако бива велика корист и од беседовања са земаљским царем, колико онда мора бити већа (корист) од беседовања са небеским Царем посредством молитве? Како се нико не сме приближити ономе ко беседи са земаљским Царем, и прекинути разговор који он води; тако се ни демони не смеју приближити ономе који разговара са Богом. Супротно томе, велика штета бива од тога, ако се ко не моли Богу, јер душа таквога остаје лишена божанског просвећења, божанске силе и покоја од демонских искушења, и демони у њој непрестано побуђују непотребне покрете, нечисту похоту, позивају је на блуд, неправду, сујету, гордост, самоумишљеност. Као што је телу неопходно потребан ваздух да би дисао, тако је и души потребно непрестано сећање на Бога т.ј. молитва. Али с друге стране, ако се неко моли Богу како било, као узгред, без страха, који треба да има онај који стоји пред Богом, пред којим дршћу херувими, он не само да неће задобити никакву корист, не сам да ће остати ускраћен за оно што је већ речено, него ће претрпети несравњено погубнију штету, гнев Божији, одвраћање Божије, изгнање Божије. Јер како и цареви телохранитељи одмах заносе од царевог лица и изгоне ван онога ко небрижно, без страха и високодостојанства стоји пред царем, и цар им то не забрањује; тако и Анђели Божији отржу од лица Божија и од Његовог погледа и изгоне ван ум онога ко небрижно стоји пред Богом и моли му се без страхопоштовања и доброг настројења. И тада га одмах спадају демони са смелошћу и насиљем и воде га где желе, по срамним и нечистим местима, или по злим делима или по сујетним и

бескорисним стварима. И ни сам страдајући од демонима не осећа ово, ни Бог се не сажалује над њим и не ослобађа га од тога зато што Га је преварио и преступио Његову заповест која каже: *Служите Господу са страхом и радујте се с трепетом* (Пс.2,11). Зато би овоме кудикамо боље било да се уопште ни није молио; зато што демони ни за какве грехе не овладавају душом са таквом тиранијом, како за лакомисленост (презорство) према Богу. И земаљски цар своје дужнике и оне који у било чему греше пред њим трпи, а ради оних који га презиру спроводи тешку и страшну одмазду. Зато нема тежег греха него молити се Богу са презиратељном небригом.

Бог је бестелесан и невидљив;зато њему није потребно служити само телесно и само видљиво. Служити Богу само телесно и само видљиво јесте неприлично дело, како говори и пророк Давид: Да си хтео жртве принео бих ти. За жртве паљенице не мариш. Жртва је Богу дух скрушен, срце скрушено и смирено Бог неће одбацити. Сакрушење срца бива у уму и у помислима, а наш ум и помисли су невидљиви. Дакле, будући да смо обавезни да невидљивом Богу приносимо невидљиво служење дужни смо му служити умом и помислима. То је управо подобно и прилично служење. –

Невидљивоме приносити невидљиво и мисленоме мислено. Но потом је већ скупа са тим потребно приносити и видљиво, са душом и телесно, да би угађали Богу целим бићем. Бог не прима угађања од руку човечијих (Дела 17,25). Уколико он и прима телесна и чулна приношења, потребно је знати, како их и када приносити, када се они приносе од чистог срца.

Молитва и певање божанствених псалама нису ништа друго до разговор са Богом, у којем ми или Га умољавамо да нам дарује оно што је прилично Богу да дарује људима, или Га прослављамо, за све што је сачинио, или се опомињемо његових чудеса, која је Он чинио од века на Своју славу, на спасење људи и на плаћање и кажњавање неправедних и злих, или разглашујемо његова промислитељна дејства која је Он по свом домостројитељству учинио скривено и у тајности, или величамо велику тајну оваплоћења Сина и Слова Божијег, наиме, како се Син Божији не одвојивши се од свега претходно створеног, одвојио се (привремено) у пренепорочну утробу Увек девојке Марије и постао човек, родио се васпитавао се и јавио нам божанствени живот, распео се, умро и васкрсао из мртвих, даровавши тиме и човечјем роду наду васкрсења и вечног живота, и вознео се, као човек, на небо, да би верујућим у Њега низпослао Духа Светога, који исходи од Бога Оца, Кога је од почетка имао први човек и лишио Га се због свог неверја, када није поверовао речима Божијим. Јер је то и био последњи циљ оваплоћеног домостројитељства, т.ј. због тога се и оваплотио Син Божији, Бог Реч и постао човек, да душе оних који Га верују, као Бога и човека, т.ј. једног Христа у две природе, неразделјиве и несливене, Божанство и човештво, приме благодат

Светога Духа, и да би на тај начин препорођени, пресаздани и обновљени светим крштењем постали онакви какав је био и први човек пре преступа; ума, савести и свих чула освећених благодаћу Светога Духа, тако да после свега уопште више неводе живот у пропадљивом паду, који би могао да повуче душу ка телесним и светским похотама.

Ако је сада онај који је дужан да у својој молитви говори Богу о свему горе реченом, тај ће се опомињати овога у своме уму дан и ноћ, јер ако и претпоставимо да је он ово и дуго време проговарао само језиком, а умом није знао шта говори, није ли тиме изгубио смисао? Но сасвим је очигледно да он још није постао веран, и још није ушао у друговање са Богом. Јер се верним назива и јесте онај коме је поверена и ко има благодат Светога Духа; ова благодат просвећује ум сабира га у себе и усредоточује да разуме с ким разговара и о чему разговара. Следствено, онај ко не ради тако у молитви, тај нема благодати Светога Духа, неверан је и пребива далеко од Бога.

Дакле, пре свега потребно је постати веран и помирити се и удружити се с Богом, измолити од њега отпуштење свих претходних грехова учињених речју делом и мишљу. Душа помирена и удружена с Богом бива кротка и скрушена. То и служи као знак помирења и удружења са Богом. Јер Бог има обичај да верујућим даје најпре ове дарове, т.ј. кротост и смирење. Кротку и смирену душу не нападају демони, као пре, ни сластољубљем, ни среброљубљем, ни славољубљем. На тај начин кроз ова два дара Христова душа стиче мир и не бива смућавана никаквим страним и неумственим помислима. Таква душа се и моли како треба, т.ј. са страхом, страхопоштовањем и пажњом, а не једино устима. Ово је немогуће било ком човеку био он мирјанин или монах или отшелник или клирик или ђакон или свештеник или архијереј ако душа сваког од њих није постала причасницом Светога Духа, по мери њихове вере у Исуса Христа: *јер нико не може Исуса Господом назвати осим Духом Светим.* (1. Кор. 12,3).

Они који се заиста клањају Богу, клањају се Духом и моле се Духом, а где је Дух Господњи, тамо је слобода (2. Кор. 3,17), слобода од демона и од свих страсти које они уносе у душу, од непријатељства, невоља, смушености, малодушја, зле нарави, злобе, неверја, гнева и лакомости на свако самоугађање, и они којима ове (страсти) овладају, били они испосници, безмолственици, псалмопојци, тумачи божанских писама, излагачи правих догмата, учитељи и проповедници црквени, иако се називају високопреподобнима, многоученима и свесилнима, немају част са Христом, истинитом светлошћу која просвећује свакога човека, од његове зле воље, који заиста долази у свет врлина: јер такви немају никакво општење са светом. Такве светлости да се удостојимо и ми да је задобијемо од Христа Исуса, коме приличи слава част и поклоњење, са Његовим беспочетним Оцем и Његовим

Животворним Духом, сада и свагда и у све векове. Амин.

СЛОВО 9

- 1) Највећи грех је молити се без страха Божијег, без страхопоштовања и пажње. Они који ово дозвољавају, не знају Бога како треба.
- 2) Због тога, да би познали Бога, потребна је божанствена светлост.
- 3) Сваки човек гречи умом, речју и делом. Да би се сачували од греха, треба пре свега исцелити ум.

1. Највећи грех је молити се без страха Божијег, без страхопоштовања и пажње. Они који ово дозвољавају, не знају Бога како треба.

Нема већег греха него молити се без страха Божијег, без пажње и страхопоштовања. Ко се моли или поје псалме просто, како било, с небригом и презрењем, тај очигледно не зна, какав је Бог, не зна и не брине се о томе. Пошто би Бог од Кога је отпуштење грехова и свако добро, хтео да помилује и њега, а не може, и тим се више гњеви. Таквом би боље било да се уопште не моли, него да се тако моли, т.ј. само устима. Души није својствено молити се устима, већ умом, и онај ко поје псалме и твори молитве, а ум његов није затворен у молитву коју говори, не дела на прави начин; зато покреће на гнев Бога, Кога се моли. Како ум види и ум слуша, тако је потребно да се ум и моли посредством устију. Ко се не моли уопште, тај не испуњује свој дуг и остаје дужник Богу, но кад-тад он се опомиње и може испросити отпуштење дугова од Бога, Кога је дужан. Исто тако, ко се моли којекако, с небригом, гњеви самога разрешитеља дугова, Бога, Кога се моли; јер се такав устима моли, а ум разговара са демонима. Од кога да после свега очекује милост? Дакле, потребно је поред устима, молити се Богу и умом. Но, како није могуће да се и ум моли са устима, ако он претходно не добије просвећење, и дејство Светога Духа, то се пре свега требамо потрудити да примимо просвећење и благодат Светог Духа, да се не би молили једино устима и тиме не би дошли у опасност да уместо да добијемо милост од Бога, потпаднемо под Његов гнев. Јер нема другог греха који би тако много прогневио Бога, као онај када неко твори молитву устима, а умом помишља неумесно и срамно. Такав ум још није испуњен Христом, и не жели да буде испуњен Њиме, и пошто не жели да царује над њим Бог, он је противник Цара-Христа (Лк. 19, 14).

2. Због тога, да би познали Бога, потребна је божанствена светлост.

Дакле, не приличи молити се Богу без страха и страхопоштовања. Ко нема

страха и страхопоштовања, нека стекне најпре страх Божији, да увиди пред колико страшним Богом стоји и моли се, јер ко зна како је страхан Бог, тај се и преиспуњава страхом Божијим, и страх Божији га учи да се моли како треба. Ко пак не зна то, тај је у тами и не уме се молити како треба. Док сунце још није засијало и тама покрива земљу, ко може да лепо види ствари? И онај ко је проучио граматику, реторику и филозофију и научио све што постоји не може без светлости читати књиге у којима се налазе та учења, а новопридошли, који је тек приступио таквом учењу, шта може да види без светла, односно чему се може научити? Ничему. На тај начин је и свакој души потребна скривена светлост божанског виђења да види позна и схвати значење божанских речи псаламских. Јер ова сакривена светлост божанског виђења јесте нека мислена сила – власна, која окружује и сабира покретљиви ум, који обично бежи тамо-амо, у време када чита ова божанствена слова, и држи га у себи, да пази на оно што чита или слуша. Ако пак у кога не уђе ова божанствена светлост, то ће он устима произносити или читати молитву, и ушима слушати, а његов ум ће остати бесплодан; и не само то, он неће остати на једном, него ће лутати тамо-овамо, и помишљати о ономе о чему не приличи, задржавајући притом ту мисао, јер му је свакако неопходно промислити о томе што му је дошло на ум, и бави се тиме, чиме се прелешћује не појмећи да је све време роб мисленог тиранина, ђавола и њиме бива мислено повлачен тамо-вамо. То је и бедна и погубна болест, да онда кад непријатељи повлаче тамо-амо мој сопствени ум, ја мислим да су сва та лутања мога ума, сва старања и бриге моје сопствене и сасвим неопходне. Ево прве и највеће од свих душевних болести, ради чијег излечења, као водеће, најгоре и најсилније душевне болести потребно нам је подвизавати се до проливања крви. Јер она нас спречава да се молимо како треба и не дозвољава да наше молитве узилазе право ка Богу; она је највећа и најјача стена која смета нашем уму да се приближи Богу, Који је свуда и све испуњава. Ово помрачење душе јесте почетак потпуне адске таме, и ако је Христос не би разгонио у сваком ко се труди за своје спасење, онда нико не би видео Господа. Зато и Давид говори: *-С Богом својим скачем преко зида-* (Пс. 17, 30). И Христос Господ, прогонећи ову таму благовести; *-Ја сам светлост свету-* (Јн. 8, 12). Ако овај мрак не буде развејан и изагнан из душе пре сваког другог зла, онда је узалудна вера сваког таквог хришћанина, узалуд се назива верујућим, узалуд његови постови и бдења, узалуд се труди, вопије у свом псалмопојању.

3. Сваки човек гречи умом, речју и делом. Да би се сачували од греха, треба пре свега исцелити ум.

Ако камење опадне у некакав уски канал или цев и запуши их, онда је немогуће склонити онај камен који је на дну, нити онај у средини, чак ни онај

који је близу првог, ако најпре не помериш први, а затим и друге по реду. Тако исто бива и с људима. Људи греше на три начина: умом, речју и делом. Први грех, грех умом је узрок свих тих грехова, којима се грешу речју или делом, јер ум не извршава грех, него га извршавају реч и дело, а ум га зачиње. Дакле из тих трију шта би више од свега било потребно да нам Христос исцели? Очигледно, прво, т.ј. ум. Јер када се ум исцели и освети, када пређе у добро стање, шта би речено или учињено могло бити неугодно Богу, и тада ће душа бити сачувана и од сваког другог греха. Дакле, требамо се подвизавати свом силом, да нам се ум осветивши се Христом, прими благодат Светога Духа. Само због тога, Христос, будући бог, постао је човек, због тога се распео, умро и васкрсао. То т.ј. освећење ума и јесте освећење душе у садашњем животу, након чега је могуће удостојити се и будућега васкрсења тела у слави и блаженство.

Потрудимо се пре свега да исправимо свој ум да би он стојао (трезвено, у себи), када се молимо или читамо или изучавамо Боженствено Писмо. Јер ако не исправимо ум све друго је узалудно, и наша душа неће имати никаквог напретка. Многи који се називају хришћанима, а нису заиста такви, не знају да у својој души носе велику и тешку болест, упадају у сујету и самоумишљеност, мисле да су они бољи од друге браће, гордећи се и преузносећи се над равним себи и презиру их, када их та болест равна са свима, јер је она општа за људски род, као што су општи и трулежност и смрт. Та се болест неретко брже лечи код простих и не учених, него код учених и умудрених науком. Ако се ови прости брже исцеле, онда су они ближе Богу од умудрених, од Којег су они најпре били познати и просвећени, а затим су Га и сами познали. Уосталом, и сваком се по мери исправљења његовог ума даје мера виђења или познања како самог себе, тако и Бога; т.ј. онолико колико се исправља, освећује и просвећује ум свакога, толико он познаје себе самог и Бога, Које слава у векове. Амин.

СЛОВО 10

- 1) Бог није у почетку начинио човека немоћним, тако да би он грешу по немоћи, како сада грешу.
- 2) Друго је грех Адама, а друго су остали греси, којима ми сада грешу.
- 3) Шта нам је даровано од Христа, и шта је грех.
- 4) Бог се ради тога начинио човеком, да би поништио дела ђавола.

1. Бог није у почетку начинио човека немоћним, тако да би он грешу по немоћи, како сада грешу.

Расудивши о греху којим је Адам сагрешио, када се налазио у слави и рајском наслађењу, нико неће наћи да је он био учињен по неопходности или немоћи, или из ма каквог благословеног узрока, (већ) само по презрењу заповести Божије, по Адамовој неблагодарности и одступништву, какво је он показао према Богу, своме Створитељу. Уосталом, због њега је Бог дао покајање, да би стекао опроштај, из следећа два разлога: прво због тога што он (Адам) није сам по себи смислио зло већ је био прелештен и уведен у заблуду по наговору ђавола; друго, зато што је био обучен у тело: јер је Адам, као створење био склон промени, али није могао упасти у потпуно одступништво од Бога, као ђаво и демони који су му следовали, који нису имали тело. Тим је пре човеку остављена нада помиловања сада, када је он обложен неком природном немоћи, какву је људска природа примила по паду, и по којој греша. Али то не може оправдати његове грехове, већ је потребно подстицати се на то, да би благодарјењем Богу за дар опроштаја брже Му прибегавао и тражио од Њега опроштај и силе - опроштај онога у чему је сагрешио, зато што премда је он грешао по људској немоћи, ипак је неопходно да се противи греху до смрти; да примвши силу од Бога, благодаћу Христовом, не греша, већ да чини једино Богу угодна добра дела.

2. [Друго је грех Адама, а друго су остали греси, којима ми сада грешимо.](#)

Нико од нас није сагрешио и не може сагрешити тако како је Адам сагрешио; зато што није било ничега и никога, у свему њему равног, односно ко би био слично њему безбедан, без невоља, ослобођен од сваке природне потребе. Јер, осмотри, каква је казна била наложена њему и његовом роду за преступ заповести у рају: глад, жеђ, зебња зими, знојење лети; од тада потреба за храном, пићем одећом и кровом, због тога труд, мука и зној читавог живота. И шта следи затим? Нетрпељивост због свих наведених потреба и противљење одлуци Божијој. Јер сваки човек који се рађа у садашњем животу, не знајући да су све те времене казне наложене на људски род због престапа нашега праоца Адама, не прима их са благодарношћу, већ дрско ропће због њих и жели да нађе успокојење од својих потреба, бива злобан, тражи да стекне више него што му треба, иште туђе, и постаје неправедан. И управо то су наши греси, што не сносимо трпељиво привремене Божије казне, и не благодаримо за њих, него покушавамо да будемо непријатељи Богу, идемо на неки начин у инат оној божанској вољи која гласи: - *у зноју лица свога јешћеш хлеб свој* -; напрежући све силе да би нашли успокојење, и не налазимо, зато што нам није могуће умаћи од трудова и зноја и подјармљености потребама, ма шта да чинимо. Зато је срећан онај, ко благодарно подноси те привремене казне, исповедајући да је праведно осуђен на њих за прародитељски грех. Он ће се одморити од трудова својих. Јер је због тих казни свеплаги Бог даровао

људима смрт, да би почивали од њих након трпљења са благодарењем, а затим били васкрснути и прослављени у дан суда, кроз новог Адама, безгрешнога Исуса Христа и Бога, - *Који се предаде за грехе наше и устаде за оправдање наше* - (Рим. 4,25).

3. Шта нам је даровано од Христа, и шта је грех.

Бог, дошавши у свет и начинивши се човеком, принео је људима наредна два велика добра: Божанску природу је сјединио с људском, да би човек постао бог, и да би се у тог човека који је постао бог по благодати тајанствено уселила Пресвета Тројица. Исти тај ко се удостојио тако великих дарова, како може после свега грешити, како говори Јован Богослов и еванђелист: - *Који је год рођен од Бога не чини греха... и не може грешити, јер је рођен од Бога* - (1. Јн. 3,9).

А шта је то грех? Зле мисли, речи и дела. Дакле ништа такво не може допустити себи онај ко се заиста удостојио добара Божанског очовечења, никада не може допустити, и ако допусти, премда не много пута, престаће већ да буде такав. Ко некада помишља добро, а некада зло, ко понекад говори добре, а понекад зле речи, ко некад твори добра, а некад рђава дела сличан је човеку који некада иде у храм Божији, а некад пред жртвенике идолске, некада се поклања Богу, а некада демонима. Може ли бити такав онај у кога се Бог уселио?

Због тога хришћанин треба увек да мисли, говори и чини једино добро, јер како говори Господ: - *дом који се подели сам по себи, пропаиће* -. (Мт. 12,25). Но требамо се свагда опомињати и тога да је немогуће да помисли (од којих се обично рађају сличне речи и дела) буду увек добре, ако се претходно у ум не усели Христос Господ, око чега и треба да се трудимо свим силама; т.ј. да би се у наш ум уселио Христос Господ.

4. Бог се ради тога начинио човеком, да би поништио дела ђавола.

Јован Богослов говори: - *зато се јави Син Божији, да раскопа дела ђавола* - (1. Јн. 3,8). Дела пак ђавола су сваки грех: завист, лаж, лукавство, мржња, свађа, злопамћење, клевета, гнев, јарост, гордост, сујета, немилосрђе, превртљивост, крађа, неправда, зла похота, свадљивост, спремност на тучу, жустрост, подсмевање, клетве, богозаборав, нечовечност и свако друго зло. Дакле, они који се именују хришћанима, и творе таква дела ђавола, каква је корист што се именују хришћанима, када јављање Сина Божијег није у њима разрушило та дела ђаволска? Ако неко каже да неки од оваквих износе (речи из) Светог Писма, богословсвују, проповедају православне догмате, да би сте видели да се не састоји у томе дело Христово, Јован Богослов не говори -*зато*

се јави Син Божији-, да неки богословствују и православствују него - *да раскопа дела ђавоља* -. Таквима треба рећи да је најпре потребно учистити суд од сваке нечистоте, па онда у њега сипати миро, да се не би оскврнило и само миро, и да неби из њега уместо мириса исходило смрад. Син Божији није постао човек да би (ми) само веровали у Свету Тројицу, прослављали Је и богословствовали о Њој, већ ради тога да раскопа дела ђавоља. У коме од примања вере Христове буду разрушена дела ђавоља, томе је могуће поверавати и тајне богословља и православне догмате. Они пак у којима таква дела нису разрушена и који се показују уплетени у њих, склони бешчашћу и хуљењу Бога, по природи дела стоје још увек у истом реду са народима којима је запређено и забрањено да улазе у храм Господњи и моле се Богу у њему, а не само да читају Свето Писмо и објашњавају га, како је и написано: - *а безбожнику (грешнику) рече Бог: Зашто казујеш уредбе Моје и носиш завет Мој у устима својима? А сам мрзиш на науку и речи Моје бацаш за леђа* - (Пс. 49, 16,17). Ко не прима к срцу закон Божији, тај не воли казну и исправљање, саветовање речима Господњим и затискује своје уши да неби слушао речи Божије о будућем суду и плати грешницима, или о неугасивом геенском огњу и другим адским мукама, или о вечној осуди од које не може побећи нико од оних који су једанпут потпали под њу. Ко се свим силама не стара да има заповести Божије свагда пред очима и да их сачува, него их презире и више воли (оно што им је) супротно и претвара то у дело, тај изврће речи Божије. Када Бог јасно наређује: - *покајте се, јер се приближи царство небеско* - (Мт. 4,17), и још: - *навалите (подвизавајте) се да уђете кроз тесна врата* - (Лк. 13, 24), слушајући то не само да неће да се покају и крену на уска врата, него и проводе све дане свог живота у великом нераду прилажући пређашњим гресима сваки час друге и тело своје умирују и теше више него што му је потребно и што је пристојно – што и јесте знак широког и пространог пута који води у погибел, а не тесног и жалосног који води у вечни живот; онда није ли очигледно да такви изврћу, т.ј. презиру речи Божије, и чине своју вољу, или боље рећи ђавољу вољу? Да, и Давид тако описује оне који изврћу Божију реч: - *кад видиш лупежа, пристајеш с њим и с прељубочинцима имаш дијел. Уста си своја пустио да говоре зло, и језик твој плете преваре. Сједиш и говориш на брата твога, сина матере своје опадаш. Ти си то чинио, ја мучах, а ти помисли да сам ја као ти. Обличићу те, метнућу ти пред очи гријехе твоје. Разумите ово који заборављате Бога! Иначе ћу зграбити, па неће нико избавити* - (Пс: 49, 18-22). Видиш ли како је онај који заборавља Бога достојан веће казне него безбожни, који уопште не виде Бога? Јер познавши Бога, како говори апостол, није га славио као Бога, него Га је тим више вређао, чинећи дела ђавоља. Зато је он непријатељ Божији, премда се и назива највернијим учитељем божанских догмата и православног богословља.

Уосталом и немогуће је да такав верно износи православне догмате и богословствује. Јер како је могуће да исправно и чисто богословствује онај ум, који је помрачен оскврњеном савешћу? Само онај ко се ослободио дела ђавољих и свагда на уму има Бога може верно јављати тајне Божије, као онај који није више везан делима ђавола, од којих да би се избавили и ми сви и задобили царство небеско у Христу Исусу, Господу нашем, Којему слава у Векове. Амин.

СЛОВО 11

(ПОСЛАНИЦА О ДУХОВНИШТВУ)

- 1) [Ово писмо свети отац пише једном ученику, мирјанину и учи га како треба поштовати св. оца духовне.](#)
 - 2) [Шта треба чинити да би нашли истинског духовног оца?](#)
 - 3) [И нашавши га како се односити према њему?](#)
1. [Ово писмо свети отац пише једном ученику, мирјанину и учи га како треба поштовати св. оца духовне](#)

Љубљени у Господу! Примео сам те у своје крило када си ми пришао; са топлим усрђем предао сам ти истинито учење, с великим трудом уобличивши те у образ Христов кроз покајање, и препородивши те у духовно чедо с великим трпљењем, многим мукама и свакодневним сузама, премда ти ниси знао за све ово, што сам чинио због тебе. Ово и није зачуђујуће. И деца, налазећи се у утроби, нимало не осећају муке своје мајке, ни болове које она трпи док их рађа. Али када се роде, природно се хватају за материње груди да се насите млека, које оне поседују, и хранећи се на тај начин, мало по мало узрастају, и тада већ познају мајку, која их је родила, и почињу је поштовати и прекомерно је љубити, и премда их она бије, премда им брани, она (деца) сва прибегавају к њој с пуном љубављу; не могу ни замислити да би их она мрзела и одвраћала се од њих својом душом, но било шта да им чини, они мисле да она то чини због тога да би их уразумила. На крају деца познају и свога оца и почињу да га разликују од других, поштују га и слушају, не само по природном закону, већ и по законима које је даровао човекољубиви Бог. На тај начин родитељи пројављују доличну бригу о деци, а деца узвраћају родитељима добрим расположењем и дужном покорношћу, и живећи с њима уче се казнама и учењима Господњим. Али ако родитељи не показују дужно поштовање према деци, не уче их разуму, не сугеришу им добра правила, онда ће душе деце на крају бити заискане из њихових руку. И супротно, ако по дрскости и бесрамности (безчинству) буду пезирали своје родитеље, не

слушајући их, онда иако не буду због тога предани на времену смрт, како је одређивао стари закон, несумњиво ће бити предана вечном огњу, што је страшније. О томе нам јасно говори сво богонадахнуто Писмо, а ми, будући глуви, не слушамо то, не испуњавамо га, што је исто као и да не слушамо. Таквима нити сам имао нити имам жељу да било шта говорим или пишем, нарочито слушајући, шта је Господ и Бог наш рекао ученицима својим: *-Ако Мене изгнаше, и вас ће изгнати* (Јн. 15,20); и опет: *-кад су домаћина назвали веелзевулом, а камоли домаће његове* (Мт.10,25). Но упркос томе он их је све послао к нама, народима говорећи *-Идите, научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да држе све што сам вам заповедио* (Мт. 28, 19), и потом је томе придодео: *-који узврује и крсти се, биће спасен; а ко не верује осудиће се* (Мк. 16,16), ја сам се орасположио написати љубави твојој на сећање шта ти је заиста потребно и корисно. И то нарочито због тога што ме надјачава као чедољубивог оца снажна љубав ка теби, не дозвољавајући ми да поднесем, да ти, мој духовни син у Господу, проводиш свој живот тако, како водиш (сада). Топло расположење према теби принуђује ме да ти снисходим и пред очи твоје изнесем Божију истину, премда ћу ти написати оно што читаш сваки дан и што нам и само Свето Писмо заповеда да испунимо.

Можда ћеш ме запитати: - ако ти обећаваш да ћеш ми рећи оно што ја већ знам и чему нас учи Свето Писмо, онда је мени довољно ово последње, зашто још и ти хоћеш да ми пишеш о томе? - Зато послушај, сине мој, који разлог, или боље рећи разлози, су ме побудили да ти пишем. То сам учинио најпре, да не бих био осуђен, као што је био осуђен онај зли слуга који је сакрио таленат свога господара, и да не бих и ја чуо у дан суда, када Владика мој заиште од мене одговор: *-зли и лењиви слуго, требало је дакле моје сребро да даш трговцима; и ја дошавши узео бих своје с добитком* (Мт.25: 26,27). Друго, због тога да бих оставио теби, моме љубљеном сину, као наслеђе, то што ти имам рећи: све то иде од наших духовних отаца и праотаца, што је претходно предато мени, и предаје се теби; не задржавам, прими отачко наслеђе; мени пак, као љубљено чедо, подај већу љубав. Треће, због тога, да бих ти показао, моме искреноме сину, то велико духовно богатство, које ми је предао мој духовни отац, породивши ме кроз покајање благодаћу Светога Духа, да не би ти, не знајући ово, некад почео да презиреш мене, свога духовног оца, као бедног, који ништа нема и ништа не показује, и помислио, да од мене ниси наследио никакво цењено наслеђе. Четврти, и важнији од свих, је тај да се ти не би, презревши ме сада, показао се крив на страшном суду Господњем, ако Богу буде угодно да твоје унижавање мене и моје речи, схвати као унижавање Себе и Своје речи. Пети, да би и други, како сада, тако и касније, чули ово, и потом принели плод, неко тридесет, неко шездесет, неко 100, ако приме ово у

своје срце, као семење; ако пак не приме, да бих био невин у крви тих душа. И у духовним стварима бива онако као у чулним. Сваки који прими богатство од предака, потом оставља једним наследство, другим дарове, редом: деци, друговима, слугама, а сврх тога, да би испунио Божије заповести, раздаје колико хоће од свога имања бедним; и сваки који је добио било шта, полаже рачун, како је употребио то што је добио. Исто тако и они који су задобили духовни дар од Бога дужни су да га несебично пре свих предају својој духовној деци, потом својим друговима, знанцима и слугама, а затим и странцима, били они богати или бедни, било да је неко добио реч премудрости, или реч разума или дарове исцељења или бригу о душама или силу да помаже или управитељно расуђивање. И сваки од ових који уче или делају било шта ради других, нека зна, да нико од њих неће бити похваљен нити добити признање за то што ради, већ ће строго бити осуђен и мучен и кажњен за све што пропусти да учини.

Зато, не примај нашаптавање ђавола, када ти приђе и почне да те напада (помислима) да ти ја ово пишем на показивање (себе), из човекоугодништва. Ти и сам јако добро знаш да онај ко дејствује у таквом духу не само да губи своју плату као онај који тргује речју Христовом и продаје је, него ће бити предан на мучење тамо где је плач и шкргут зуба. Знај при том, да ће скупа с њим бити осуђени и они који га осуђују; јер почуј шта говори Господ: *–не судите да не будете осуђени. Каквим судом судите, таквим ће вам се и судити; и каквом мером мерите, таквом ће вам се и мерити* (Мт. 7, 1,2). О томе размисли, брате мој, напомињући притом слово апостола који говори: *–Слушајте учитеље своје и покоравајте им се, јер се они старају за душе ваше, као који ће дати одговор, да то с радошћу чине, а не уздишући; јер вам ово не помаже* (Јевр. 13,17), и реч Господа, Који нам свакодневно говори у Светом Јеванђељу: *–који вас прима Мене прима* (Мт. 10, 40), и: *–који вас слуша, мене слуша; и ко се вас одриче, мене се одриче* (Лк. 10,16), и ревнујући о свом спасењу са страхом и трепетом, послушај ме и пази на моју реч. Нека ти помисли не говоре да је то речено једино о апостолима и да смо једино њих дужни да слушамо, но пази шта нам опет говори Христос Господ: *–А што вам кажем, свима кажем* (Мк. 13,37). Које то свима? Онима који верују у Мене посредством вашег учења и чувају моје заповести онако како и ви. Пази, молим те! Владика наш, Бог, изабравши себи ученике и Апостоле, открио им је и поверио све тајне Свога домостроитељства, сакривене од века, потом им је даровао Светог Духа и послао их говорећи: *–Идите и научите све народе, крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да држе све што сам вам заповедио* (Мт. 28, 19). Апостоли одоше, учили су и проповедали реч Божију и многи су народи поверовали у Христа и цркве верујућих су се утемељиле у градовима. Када су апостоли како-тако уредили

цркве, имали су намеру да оставе тамошње верујуће, да би ишли у друга места, градове и села, да у њима рукополажу уместо себе епископе и јереје, и ове су остављали као учитеље, духовне оце и руководитеље у њима (насеобинама). Ови су пак, приближивши се смрти изабирали на такво служење и друге достојне, рукополагали их и остављали место себе. Такав поредак је ишао по предању док није дошао и до нас, и такво законоположење дејством Светога Духа се сачувало до сада. На исти начин, посредством тих лица до нас су дошла и сва предања и учења која су Апостоли примили од Владике свих и Бога нашега. Али како се стадо Христово умножавало и верујући народ постао непретројан то је благодат Светога Духа уредила да архијерејима и јерејима буду додати и игумани и други духовни оци (из монахујућих), који делима показују тврду веру у Христа, нашег истинитог Бога, да имају благодат Светога Духа да би и ови сапастирствовали заједно са онима и садејствовали у спасењу оних који желе да се спасу.

Ако сада, ма кога од тих наших пастира, архијереја, јереја, учитеља, игумана и духовних отаца, који чувају учења и предања светих Апостола и предају нам их, ако се дрземо да ма ког од таквих ма како презремо или увредимо, или не примимо у свој дом, и не послушамо његову реч, не убрајајући је ни у шта, онда не изгонимо ли ми у том случају самог Петра, и самог Павла? А ко њих изгони, не показује ли презрење ка самом Господу Исусу Христу, и Његовом Оцу? Јер ми поштујемо апостоле, не просто као људе, већ зато што су они пришли и проповедали Сина Божијег, Који је сишао на земљу да спасе род наш, и зато што су били послани од Њега да нас начине синовима Божијим по благодати, наследницима вечног живота и причасницима неизречених блага, (а све су то постизали) проповеђу Јеванђеља и светим крштењем. Да им Господ није даровао да нам ово подају они и не би подали и на тај начин били би као и сви остали људи.

2. [Шта треба чинити да би нашли истинског духовног оца?](#)

Зато треба да се са свом срдашношћу, брижљивошћу и пажњом са пуном будношћу и многим молитвама пазимо, да не би набасали на неког прелесника или обмањивача или квазиапостола или квазихриста, већ да би нашли истинитог и богољубивог руководиоца који има у себи Христа и тачно зна учење, правила и установљења светих Апостола и догмате светих отаца, или боље речено који зна вољу и тајне самога Владике и Учитеља Апостола, Христа. Треба тражити и наћи таквог учитеља који је спочетка све то слушао из речи и научио се речима, а потом је свему био научен тајанствено и ваистину самим Духом Утешитељем кроз делање и опит; таквог да се и он удостојио чути од самог Христа Господа, који је научио и саме Апостоле: *-Вама је дато да разумете тајне царства небеског* (Мт. 13,11).

Ако тражимо, на крају ћемо и наћи, јер није неправедан Бог и не радује се људској погибији, него као што је писано: *-Бог тако заволе свет да је и Сина свога Јединороднога дао, да сваки који верује у Њега не погине, него да има живот вечни* (Јн. 3,16). Ако је Он предао на смрт Свога Јединороднога Сина, да ми будемо спасени кроз Њега, онда, да ли је могуће да када тражимо да нам да, или боље, да нам јави ма каквог итинитог слугу Свог, који би нас руководио у дело спасења и научио нас познавати Његову вољу, да ли је могуће, кажем, да би Он сакрио од нас таквог човека и тиме нас лишио правог руководства? Не, не! То никако није могуће. Да је то тако учи нас догађај са сотником Корнелијем. Он је беше човек побожан и богобојазан са свим домом својим, који даваше милостињу многим људима и мољаше се Богу без престанка. Зато се удостоји тога да *-виде на јави као у утвари око деветога сахата дневи анђела Божијега где сиђе к њему и рече му: молитве твоје и милостиње изиђоше на памет Богу; и сад пошљи у Јону људе и дозови Симона прозваног Петра: он стоји у некога Симона кожара којег је кућа код мора* (Дела 10, 2-6).

Видиш ли да је, као што сам и рекао, потребно употребити све усрђе и брижљивост да би нашли истинитог Христовог ученика? И примети, притом, шта говори Писмо: *-Корнелије човек побожан и бојаше се Бога са свим домом својим-. Није једино себе држао у страху Божијем него је и све који живе у његовом дому научио да се боје Бога. А ово је добро и пријатно пред Богом* (1. Тим. 2,3), да се свакиу брине не само о томе што је њему самом корисно, него и о томе шта је корисно онима који живе заједно са њим. На тај начин онај сотник је пре него био научен од Апостола, већ испуњавао апостолску заповест: *-Нико да не гледа што је његово, него сваки да гледа што је другога* (1. Кор. 10,24). Он је такође давао и многу милостињу, и молио се Богу дан и ноћ; на тај начин је и пре него је поверовао јавно испунио заповест Господа нашега и Бога, која заповеда: *бдите и молите се, да не паднете у напаст* (Мт. 26,41), и још: *иштите и даће вам се, тражите и наћи ћете; куцајте и отвориће вам се* (Мт. 7,7). Видиш ли шта је чинио онај који још није поверовао у Христа и готово многобожац? Он још није слушао речи благовешћа, а већ је испуњавао еванђелске заповести, пре него их је научио од некога. Он је молио са страхопоштовањем и задобио; искао милостињом и нашао; куцао постом и молитвом и отворило му се. Пошљи, рече, у Јону људе и дозови Симона прозваног Петра. О како чудног дара! О како дивно добротинство! Он стоји у некога Симона кожара којег је кућа код мора. Видиш ли како му је анђео открио, не само име руководиоца, него и име онога који га је примио, чак и место дома у којем је нашао себи пристаниште? А то је анђео учинио да се Корнелије не би обмануо, призвавши некога другог уместо Петра, и наишавши на вука уместо на пастира.

Ако и ти желиш да прикажеш себе истинитим, верним и изабраним Христовим учеником, живи таквим животом, чини таква дела, припадни Богу својим молитвама на тај начин, и Он ће отворити очи твоје душе, да би ти видео да би ти видео таквог човека, као што је Корнелије видео Анђела. Подражавај му, иако невернику, ти који називаш себе верним, незнабошцу и ненаученом, ти који се именујеш чедом хришћанства, васпитаном у учењу Апостола, и високоумним, када чујеш невешто глумећи. Подражавај сотнику ти, који уважаваш толику власт у свом дому и на сваки начин се потруди да исправним покажеш макар самог себе и оне малобројне који су под твојом влашћу. Ако ти презиреш та дела, која се налазе у твојој власти и твојој вољи, не радиш на (извршавању) поверених ти заповести Божијих, не бринеш се о њиховом испуњењу и не ревнујеш о томе да покажеш исправним себе самог и оне који су под твојом влашћу; онда ми кажи како ће ти Бог показати учитеља који би те научио савршенијем и вишем? А ако ти га Бог не покаже, како га ти сам можеш наћи или познати? Како га можеш без сумње примити као светог? И како да потом (за такво примање) задобијеш награду праведнога и светога? Не, не! То не може бити! Једино они који су бивали усрдни према Богу и бринући се о свом спасењу, почињали сами од себе да чине оно што му доприноси, и колико је то до њих било могуће искали Бога и чинили свако добро, једино таквима, како их је свагда јављао, Бог апостола, пророка, праведника и светих тако јавља и сада, и они су их примали као такве и давали им част као учитељима благочешћа и посланицима Божијим. Зато су и њихове речи сачували као закон Божији и добили награду по мери оних које су примали.

А они који презиру друге и мисле о себи да су они најмудрији, пребивају у безбрижности и нераду и не моле Бога, као Корнелије и слични њему, усрдним молитвама, милостињом и постом, и нарочито сада, када смо скоро сву вољу Божију и све спасоносно од малена научили од пророка и апостола, мислимо да више немамо потребу ни у чем, такве, кажем, Бог оставља да пребивају у таквој самопрелести у коју су упали сопственом кривицом. Они, будући помрачени тамом својих страсти, похота и жеља и ходећи по овој тами као по дубокој ноћи на такве учитеље и наилазе. И природно. Зато што кнез таме има у себи такве ученике и слуге који ходају по овој тами; на њих налазе слични њима и примају их с радошћу, налазећи их по милима себи, и уче се од њих томе што су сами унапред изабрали и што су одлучили да чине на своју штету. И ко не зна да је ђаво од самог почетка принео против пророка – лажне пророке, против апостола – лажне апостоле, против светих – квазисветитеље и квазиучитеље, да се они свим мерама труде да прелесте нераднике лажима, да би их гурнули у роб погибељи? Од таквих нас предострожује и апостол говорећи: *-Молим вас, пак, браћо, чувајте се од оних*

који чине распре и раздоре на штету науке коју ви научисте, и уклоните се од њих; јер такви не служе Господу нашему Исусу Христу, него својему трбуху, и благим речима и благословима прелашћују срца безазлених (Рим. 16, 17,18). Дакле, они који желе да избегну те које Апостол описује дужни су да се ради тога удаљују од дела таме, јер док је неко поробљен таквим делима и ходи по тами, дотле не може избећи такве учитеље и не може прићи у светлост истинитих учитеља.

И ти, духовно чедо моје у Господу, послушај Свето Писмо, које говори: **-тешко онима који мисле да су мудри, и сами су себи разумни** (Исаија 5,21), са страхом и трепетом пази на ово што ћу сада рећи: јер је ово слово на душевно спасење. И ако хоћеш да нађеш истинитог учитеља, човека светог и духовног и не рачунај да га можеш наћи сам од себе, својим тражењем, јер је то немогуће. Него пре свега, како сам ти већ рекао, подвизавај се у добрим делима, милостињи, посту, молитвама и молењима непрестаним, да би ти Бог био сапомоћник и садејственик у томе.

3. [И нашавши га како се односити према њему?](#)

Ако се пак, ускоро, уз божију помоћ, по Његовој благодати, удостојиш да пронађеш таквог, покажи му крајњу пажњу и свако угађање, велико смирење и страхопоштовање, високо поштовање и чисту и несумњиву веру у њега. Због чега? Да ти ово (налажеље) не би било, на несрећу, уместо на награду - на казну и муку. Јер је о таквима рекао Спаситељ наш и Бог: *-ко вас прима, мене прима* (Мт. 10,40); *ко се вас одриче мене се одриче* (Лк. 10,16). Дакле, такве требамо да примамо као самога Христа, јер то што им буде указано, узноси се ка самом Владики Христу и Богу нашем, и он то присваја и гледа на то, као да он сам лично прима све то; а и то што приносимо лажним учитељима узноси се ка самом антихристу, и ко њих прима, прима самога ђавола. И нека се нико не оправдава зато што не зна такве, говорећи: **“Како их могу распознати? И ја сам човек, а нико од људи не зна шта се крије другоме у души, осим духа који живи у њему”** Никома ово неће бити оправдан (благословен) изговор, јер ако би било немогуће да их распознамо Господ не би дао заповест: *-Чувајте се од лажнијех пророка, који долазе к вама у оделу овчијему, а унутра су вуци грабљиви* (Мт. 7,15), и не би затим додао: *-По плодовима њиховим познаћете их* (Мт. 7,16).

Ако је сада Господ наш Исус Христос истинит, као што заиста јесте истинит, онда је очигледно да ми такве можемо распознати по томе шта они говоре и шта чине, дакле посведочимо (у посланици) најпре плодове истинитог Светога Духа; тада ће се сами собом објавити и плодови Њему противног, злог духа; а по тим плодовима ми врло добро можемо распознавати који су учитељи истинити, свети и праведни, и који нису такви, већ се само

претварају да су такви. Ја ништа нећу говорити сам од себе, већ све по речима Спаситеља и Његових светих Апостола, којима покушавам да уверим твоју љубав, да су мноме указана обележија истинитих и лажних учитеља истинита и лако препознатљива за нас.

Почуј шта говори Господ наш Исус Христос: *-блажени ништи духом, блажени плачући, блажени кротки* (Мт. 5,3-5). И опет: *-љубите непријатеље своје, чините добро онима који вас мрзе и молите се Богу за оне који вас гоне* (Мт. 5,44). Празна реч да не изађе из уста ваших. *-А ја вам кажем да ће за сваку празну реч коју реку људи дати одговор у данн страшнога суда* (Мт. 12,36) и још: *-ако се не повратите и не будете као деца, нећете ући у царство небеско* (Мт. 18,3). На другом месту он опет говори: *-по томе ће сви познати да сте моји ученици, ако узимате љубав међу собом* (Јн. 13,35). Још: *-како ви можете веровати кад примате славу један од другог, а славе која је од јединога Бога не тражите* (Јн. 5,44)? *-Јер сваки који се сам подиже, понизиће се; а који се сам понижује, подигнуће се* (Јк. 18,14). Не говори тако да буде овенчан земаљском славом, већ даје обећање, да буде узвишен неким тајанственим духовним измењем. Ето шта нам свакодневно у уши јавља Господ наш и Владика Христос. Послушај сада шта говори Апостол Павле: *-плод духовни јесте љубав, радост, мир, дуготрпљење, благост, милосрђе, вера, кротост, уздржање* (Гал. 5,22). И опет: *-љубав се не преуноси, не велича се, не чини што не ваља, не тражи своје, све сноси, све трпи, љубав никад не престаје* (1. Кор. 13, 4-8). Послушај такође и Јована Богослова, који говори: *-не љубите света ни што је у свету. Ако ко љуби свет, нема љубави очине у њему* (1. Јн. 2,15). И још: *-сваки који мрзи на брата свога крвник је људски; и знате да ниједан крвник људски нема у себи вечнога живота* (1. Јн. 3,15). *-По томе се познају деца Божија и деца ђавоља* (1. Јн. 3,10), из љубави и мржње. Који љуби Бога, љуби и рођене од Њега, т.ј. своју браћу, а онај ко мрзи ма кога од браће своје, од ђавола се родио и љубави Божије нема у њему. По таквим знацима они који умеју да расуђују могу да разликују ко је син Божији и ко је син ђавољи; и плодови светога и свеблагога Духа су управо ти на које смо указали.

Сада би требало да покажемо и плодове злог духа, да би знајући их, могли да разликујемо светлост од таме, слатко од горког, добро од зла. Пазите опет шта говори Господ и Бог наш: *-не може дрво добро родова злих рађати ни дрво зло родова добрих рађати* (Мт. 7,18). И опет: *-добар човек из добре клети срца свога износи добро, а зао човек из зле клети срца свога износи зло* (Јк. 6,45). Још и: *-Ако ко поквари једну од ових најмањих заповести и научи тако људе, најмањи назваће се у царству небескоме; а ко изврши и научи, тај ће се велики назвати у царству небескоме* (Мт. 5,19). А шта говори о књижевницима и фарисејима? *-Вежу-, каже, -бремена тешка и незгодна за*

ношење и товари на плећа људска, а прстом својим неће да их прихвате. А сва дела своја чине да их виде људи: раширују своје амајлије и граде велике скуте на хаљинама својима. И траже зачеље на гозбама и прва места по зборницама, и да им се клања по улицама и да их људи зову равни, равни (Мт. 23, 4,7).

Дакле, када видиш ма кога да чини таква дела, марљиво тражи славу људску, и немарно престапа заповести Божије, да би угоднио људима, знај да је то прелесник, а не истински учитељ. И Апостол говори –*где су међу вама зависти и свађе и неслоге, нисте ли телесни (1. Кор. 3,3). Телесни пак и – ДУШЕВНИ човек не разуме шта је од Духа Божијега, јер му се чини лудост (1. Кор. 2,14). Али ко не разуме Светога Духа, тај јасно и нема овог Духа у себи; а ко нема Светог Духа, тај и није Христов, као што нас у то уверава Павле, говорећи: -ако ко нема Духа Христова он није Његов (Рим. 8,9).*

Да ли си чуо ко су Христови, а ко антихристови? Одавде са сигурношћу можеш закључити, да они који пазе лако могу да распознају добре од злих. А непажљиви не знају не само друге људе него ни себе саме. Јер када неко тако спутава себе бригама и трзавицама о земаљском да као да је бесмртан у овом свету, дан и ноћ бива занет бављењем једино светским пословима и све способности управља на то како да се боље обогати и при томе устројава дом свој добрим и многоцењеним, сабира мноштво слугу, коња и мазги, нагомилава сребрне сасуде, златоткане одежде, скупе ћилиме и све друго што му пружа земаљску насладу и спокој, онда ми реци, да ли је могуће показати да такав познаје самог себе? Не, моје духовно чедо, не! Он сигурно не зна ни себе самог ни то што чини. Он познаје себе само толико да може рећи да је то он, а не неко други; али његова дела показују да он не зна да је такав, не познаје своје душевно стање и не зна шта чини. Он живи тако као да је бесмртан; говори: “МИ смо данашњи, а не сутрашњи”, и тада се снабдева се тако много да то не може потрошити за десет година; гласно исповеда да су блага света ништа, међутим, за некакву малену и ништавну ствар покреће спор и свађу са браћом; философира да је пепео и прах, међутим, увек се раскошно одева, показујући тим да је он бољи од свих других људи. Чује Свето Писмо које говори: тешко –*сластољупцима икоји се пружају на постељама својим (Језек. 16,49, Амос 6,4), а сам свом пажњом гледа да његов кревет буде великолепан, сама постеља раскошна и сто обилује сваком врстом скупочених јела. И ово испољава не само пред сличним му мирјанима, него и пред монасима који му долазе, који не само да се не диве свему томе, већ напротив, жале оне који имају све то, и оплакују њихову неразумност, видећи их како се они величају тиме, од чега би требало да их је стид, наиме, да док су њихова браћа у сиромаштву, или боље рећи, сам Христос је гладан и жедан, они уживају сваку утеху, и што је још горе, не осећају да поступајући тако они*

сведоче о себи да су немилосрдни дрзници и они који наносе неправду беднима. Сада ми кажи, да ли је могуће да такав човек зна самога себе, да зна у каквом му је стању душа и каквим је страстима поробљен? Потпуно немогуће! Не, не зна он себе, премда му се и може рећи као да зна. Али како може онај који не зна самога себе и своје стање познати другог и његове страсти. Како може слеп да позна да ли је други слеп или види! Не, не; то је немогуће.

Придодаћу реченоме, сине и брате мој, и следеће, да ако се ко најпре не постара да дугим мољењем, милостињом, постом и бдењем упозна себе самог и своју немоћ, онда он не може познати ни да је без духовног оца, руководиоца и учитеља човеку немогуће да сачува, као што треба, заповести Божије, да живи пуноћом врлина и да не буде уловљен у ђаволске замке; а ко то не схвати, како ће избећи свагда вребајућу самообману, да он нема потребе у учењу, савету, опомени и помоћи од других? И остаће испуњен гордошћу, не схватајући да ништа не зна и пребива у дубокој тами, или боље речено, погибелји. Ни себе самог не може познати, да се налази у броју оних који гину, а то је као и мрак, бива густо покривало на умним очима душе и не да им да јасно виде истину, када се љуби свет и светске ствари. Јер колико се ум удаљује од мисли о Богу, о смрти, о будућем суду и не помишља на блага, уготовљена праведницима и мукама које очекују грешнике – вечном огњу, тами најкрајњој и шкргуту зуба, но целог себе предаје животним бригама и привидним добрима овога света, богатству, слави, утехама и свему другом, што људи у свету сматрају славним и светлим; уколико, кажем, ум бива предан свему таквоме онда ће он све више и више грубети, растројавати се и помрачивати и на неки начин биће сав покривен непровидним покровом; због тога бива његово испадање из круга познавања заповести Божијих, и потпуно заборављање на њих. Због тога је и Давид, након тога, кад је сагрешивши испитао такво зло обратио се Богу с појањем и молио га говорећи: *-Отвори очи моје да бих видео чудеса закона твога* (Пс. 118,18).

Видиш ли како су његове очи биле покривене? Видиш ли како он вапије Богу да му их открије? Тако исто чини и ти, сине мој, и Господ неће презрети твоје молбе, ако му их произнесеш из све своје душе, него ће те услишити и открити очи твоје душе. И тада, тек што прогледаш, најпре ћеш познати самога себе, а затим и све друго што ти је потребно знати. Последица тога ће бити да ћеш почети да поштујеш као свете и несравњено више од себе не само благочестиве и добродетељне људе него и сваког човека уопште, великог и малог, праведног и грешног, чак и оне који јавно греше. И ово да буде и теби и свим другим јасан знак да си задобио отпуштење свих својих грехова, ако пређеш на овај степен и достигнеш ово добро стање. Јер се на овом степену налази свето смирење, и ономе који га достигне, оно као први дар даје то да

он мисли да од свих људи нема никога грешнијег и ништавнијег од њега, и да би свом душом својом, с пуним убеђењем, једино самог себе сматрао грешним и веровао да он једини треба да погине и буде стављен на вечне муке.

Дакле, чедо моје љубљено и брате мој, потруди се да стекнеш такво смирење и не говори: “МЕНИ је то немогуће”, “ТО важи једино за монахе, а не за оне који живе у свету”. Јер је Христос своје заповести предао уопштено, због свих, и ништа није озаконио посебно за монахе, а посебно за мирјане. И праоци који су били пре Мојсијевог закона и они који су живели после њега испунили су ову заповест (о смирењу). Почуј шта говоре Јов: *-кајем се у праху и пепелу* (Јов 42,6) и Давид: *-Ја сам црв, а не човек* (Пс. 21,7). Видиш ли речи смирења? Видиш ли душу која сматра себе презренијом од сваког човека, великог и малог. Покајањем се разгони област таме која прекрива ум и смачиње се покривало које га је покривало. Када се пак ум размрачи, тада познаје и самог себе и своје стање, какво је оно: увидимо још ране и нечистоту наших душа, а затим почнимо не само мудровати и говорити смирено, но почнимо се стидети и сунца и звезда и свих твари Божијих, створених ради нас; стидимо се тога, што смо прогневили Бога, Који је све ово створио због нас, и згрешили Му преступивши не једну већ све заповести. Због овога нећемо смети подићи очи своје да би погледали на те ствари и почећемо сматрати себе недостојним да кушамо од плодова земље, одлучивши да је праведно да умремо од глади и жеђи. Такође нећемо смети да погледамо ни на икону Христа Господа, и његових светих спознајући своју скверност, нечистоту и многогрешност. Биће нам указано да се и саме иконе стиде од нас и наших дела; због тога у нама неће бити довољно смелости да им се приближимо и целивамо их; крајње ће нам срамотно бити да се чистом и светом приближимо својим нечистим и оскверњеним устима. Чак и када будемо хтели да уђемо у Божији храм осећаћемо како нас обузима страх и трепет, спознајући да улазимо недостојни и бојећи се да се под храма не отвори и живе нас не низвргне у ад.

Овome и још више од овога, свагда ће нас поучавати свето смирење и измењујући нас, пресаздајући нас и претварајући нас до тога да проникнемо у целокупну своју природу, након чега ми више не можемо, премда би и хтели, да кажемо о себи ма шта велико и високо. Свето смирење нас уверава и у то да се без учитеља не можемо научити никаквоме добру и онима који нас питају *-разумеш ли што читаш?* Оно нас учи да одговарамо: *-Како бих могао ако ме ко не упуту* (Дап. 8,30-31)? Оно нас учи да без водича не ступамо на стазу коју не познајемо. Оно нас обавештава да желећи да се кајемо не треба да приступамо Богу без посредника и руководиоца. Јер ако нас оно побуђује да се стидимо неба и земље и све творевине Божије, која борави у њима (небу

и земљи), са страхом стајати пред иконама Спаситеља и Његових светих, не смејући погледати на њих нити им се приближити да их целивамо, неће ли нас тим пре оно зауставити да се не приближавамо без посредника самоме Богу, Творцу и Владици свих? Јер премда је он и човекољубив, али се много радује нашем смирењу и скрушењу и врло хвали онога ко себе сматра недостојним да му се приближи сам без посредника.

Са друге стране (тако се можеш уверити у то). Владика и Бог наш, желећи да нас научи да треба да се приближавамо Богу уз помоћ неког посредника и јамца, Сам нам је, као и свему другом, показао пример и образац, и Сам је био први посредник и заступник људске природе приневши је Собом Оцу своме и Богу. Затим је за служитеље овог посредништва и заступништва поставио своје свете Апостоле који су и приводили Владики Христу све који су поверовали у Њега. Апостоли су пак од оних који су поверовали изабирали најдостојније и рукоплагали их у своје прејемнике – да буду служитељи овог посредништва. Ови су онда полагали друге, а ови пак следеће. И на тај начин се овај чин сачувао све до дана данашњег. Бог не жели да ми преступамо и рушимо овакво Његово установљење и предање, већ жели да ми живимо по томе што је он установио ради нас. Зато Господ и Спаситељ говори о Себи са Оцем: *-нико не може доћи к Мени ако га не довуче Отац који ме посла* (Јн. 6,44), и поново: *-нико неће доћи Оцу до кроза Ме* (Јн. 14,6). Тако је уредио да нико не прилази у веру у свету и јединосуштну Тројицу, ако не буде од неког учитеља научен догматима вере, такође нико не крсти, и нико не причешћује божанским Тајнама самог себе, без јереја. А ко се не крсти и не буде причешћен пречистим Тајнама, неће задобити вечни живот, како и сам Господ, установљује говорећи: *-који узверује и крсти се, спаиће се, а ко не верује осудиће се* (Мр. 16,16); и: *-ако не једете тела Сина Човечијега и не пијете крви Његове, нећете имати живота у себи* (Јн. 6,53). Дакле, пошто се без крштења и причешћа Божанским Тајнама ниједан Хришћанин не може удостојити вечног живота, а ове тајне нам се предају не кроз свете Апостоле нити кроз свете оце који су живели после Апостола, већ нам се предају кроз она свештена лица која сада бивствују и живе међу нама; онда је очигледно да не можемо и не треба да се отуђујемо од њиховог посредништва у делу нашег спасења.

Тако је Бог установио; и да би ти лакше било да се подчиниш том закону, помисли на то да што су оци који су живели у она времена преподавали верујућима, то исто и нама предају наши духовни оци: они (први) су крстили водом и Духом, то чине и ови сада; они су предавали тело и крв Христову, исто то нам предају и ови. И као што међу онима који су онда крстили и причешћивали није било ничега сувишног у односу на садашње, тако и у онима који нас сада крсте и причешћују нема никаквих недостатака у

односу на пређашње. Они (претходни) су учили вери у Христа и у Свету Тројицу, једносушну и нераздељиву, т.ј. у Оца, Сина и Светог Духа; томе истом нас уче и сада наши духовни оци. Дакле, укратко, из овога је јасно (не пишем све, да се моја реч не продужи у недоглед), да оно што су онда за верне чинили Апостоли, и чему су их учили то исто сада чине ради нас наши духовни оци, - разуме се архијереји и јереји - потпуно исто без ни најмањег недостатка и губитка, и ови нас уче и настављају као и они. Ако се они у свом понашању ничим не разликују од Апостола онда су они синови Апостола и апостоли нама, и они који их не примају и не слушају њихове речи, нека послушају шта говори Господ наш Исус Христос сличним особама: *-кажем вам да ће земљи содомској и гоморској бити лакше у дан страшног суда неголи вама* (Мт. 10,15; 11,22). Јер што је рекао Апостолима: *-ко вас прима, мене прима* (Мт. 10,40), односи се и на подобне њима; и још: *-ко вас слуша Мене слуша; и ко се вас одриче Мене се одриче; а ко се Мене одриче одриче се Онога Који је Мене послао* (Лк. 10,16), то се односи и на подобне њима (Апостолима), њихове наследнике; и на оне који сада живе и на оне који ће живети након њих. И следствено овоме, они који их не примају и не слушају их, него их одбацују, не примају и не слушају самога Господа Христа, и одбацују Га. Они пак који Њега одбацују, одбацују и Бога Оца који Га је послао.

На крају треба да знаш, сине мој љубљени, да у данашње време, нико ни међу мирјанима, ни међу монасима, ни међу јерејима или архијерејима, не поштује, не љуби, не боји се и не прима никога, као апостола Божијег и ученика Христовог, по љубави Христовој, или по заповести, или ради вечних блага која су нам обећана; већ сви ми презиремо једни друге, и ружимо једни друге: монаси осуђују монахе, јереји архијереје, мирјани све њих и једни друге међу собом, и уопште нико нема на уму да Црква Божија, каква је била у древна времена, таква је и сада, и као што је онда у њој Бог одредио прве Апостоле, друге пророке, треће учитеље и остале које је побројао свети Павле, тако и сада они пребивају у лицима својих наследника, предстојатеља цркве да би их свако примао: неке као Апостоле, неке као пророке, неке као учитеље. Ми смо пак то сасвим заборавили и без мере се узносимо једни над другима. Онога који ме је јуче крстио, ослободио од греха и кварежи моју душу, испунио ме благодаћу Светога Духа, причестио пречистим телом и спаситељном крвљу Господа нашег Исуса Христа и начинио ме сином Божијим (шта су друго, боље од овога чинили и онда за хришћане Христови Апостоли?), на тога истога ја сада нећу ни да погледам ни да га поздравим зато што то сматрам срамотом за себе; не излазим му у сусрет када иде код мене, да му укажем поштовање, и принесем љубазност, већ са досадом говорим своме слуги: “ШТА хоће он? Реци му да је твој господар заузет и да нема времена да га

прими.”. Већ да не говорим о томе што је још горе и непоштеније, да се овако понашају не само према монасима него и према јерејима, и то они исти који се исповедају код њих и поверавају им своју душу. Бива да неко изабере себи духовног оца и учитеља на исповести, и после неког времена, када га је овај назвао духовним сином, почиње да показује гордост пред својим духовним оцем, и уместо да му буде духовно чедо и ученик, постаје духовни отац и учитељ и почиње читати задатке свом духовном оцу; противречи му и понижава га, ако се деси да му овај (духовник) каже нешто што му (сину) није по вољи; након неког времена он сасвим заборавља да има духовног оца и учитеља. Ако духовни отац сам дође ка њему, али не чини његову вољу и не повлађује његовим жељама, или боље рећи не пада сам заједно с њим, да не би заједно с њим и погинуо, тада га он оставља и тражи другог, који би повлађивао његовим телесним жељама.

На тај начин се све духовно у нама, као што и сам видиш и знаш, сада налази растројено у неред, чин и предање Апостола су заборављени и Христове заповести остављене, и највеће зло које живи у садашњем роду је то што ти мисле о себи да су верно изучили свето писмо, да знају Божије заповести и могу да расуде шта и како треба да чине. И уз то још и то да мислећи да је све садашње свештенство скуп недостојних и грешних лица они су убеђени да благодат Божија делује и кроз њих недостојне; али верујући да су несумњиво добили дарове Светога Духа, као залог вечних блага, обећаних нам кроз тајне, које савршавају ова (свештена) лица, они се стално одвраћају од јереја чијим им се посредством дају ти (дарови), и презиру га, као грешника, недостојног свештенства. Тако се они односе и према својим духовницима: мисле да исповедањем код њих добијају отпуштење грехова, а њих саме сматрају лишене сваке врлине, који немају никакве смелости пред Богом и стављају их у исту равн са свим осталим људима. Ето у каквом се стању налазе скоро сви: мисле да и они добијају, (или боље рећи отимају) ове духовне дарове које је Бог даровао Апостолима, Апостоли су их пак предали онима који су посредством њих поверовали у Христа, а не дају достојну част и веру онима кроз које им се дају ови дарови; онакву какву су најпре Апостоли указивали Владики Христу, затим Апостолима њихови ученици, а овима они који су се налазили под њима; они пак осећају дрску увереност, да Бог тобоже не тражи од њих да они одају ову почаст Архијерејима, јерејима игуманима и својим духовницима. Будући крштени као деца, они мисле да нису криви, када не одају поштовање ономе ко их је крстио и немају страхопоштовање пред њим, као пред својим духовним оцем. Умишљају притом да научивши нешто хришћанских догмата још у детињству они знају довољно за богобојажљив живот (благочешће) и да их онда Бог неће казнити за то што презиру учитеље благочешћа и не желе ничему више да се науче од њих. Говори им се да су

они довољно побожни и воде исправнији живот него многи други; зато се надају да ће бити оправдани једино због тога. Још, - рећи у даху своје грехе, исповедати им се и добити разрешење од својих духовних отаца, то им се чини довољно за спасење, а потом им није нужно ни да више имају веру у саме оце, ни да им одају част, ни да им указују страхопоштовање какво им приличи као наследницима Апостола, посредницима и молитвеницима пред Богом за њих.

Сва је васељена сада испуњена том прелести и тим злом. Нарушавање заповести и презрење свега претумбало је врх и дно у Цркви Божијој и оборило је на само дно. Црква је прешла у такав беспоредак и сметеност да готово нигде није видљиво њено разумно благоустројење, и нећеш наћи траг да је то (некада) било дивно сачињено тело Владике. Као да ми немамо за главу Христа Господа, као да ми нисмо браћа по духу, свезани једни са другима и спојени благодаћу Светога Духа, која не допушта да свако од нас у свом чину поставља и изграђује првоизграђену Цркву Божију!? Због тога смо ми раздвојени и расејани као бездушне честице неке материје (као песка). Тако се много трудимо око својих жеља, тако су силно над нама овладале похоте сластољубља! Будући повучени њима да угађамо само себи, ми смо се раздробили и од узајамне нетрпељивости и гордости одвратили смо се и удаљили једни од других и на тај начин изгубили особену црту и знамење наше вере, т.ј. љубав, о којој је Господ рекао: -по томе ће сви познати да сте моји ученици, ако имате љубав међу собом (Јн. 13,35). Ако смо пак њу изгубили онда се узалуд називамо хришћанима.

Реци ми, молићу те, када ми не љубимо своје духовне оце, који су нам поставили трпезу великих добара, кроз које нас Бог чини својим синовима по благодати, сапричасницима своје славе и наследницима вечнога блаженства, када, кажем, ми њих не љубимо, не поштујемо, не прослављамо како треба, онако како треба бити поштован човек Божији, послан нам од Бога, ко нам може поверовати да имамо љубав ка осталој браћи - нашим ближњим? И горе од свега, ако оне које имамо као заступнике и молитвенике пред Богом, који су од Бога добили власт, да нас разрешују од свих наших грехова, и измирују нас са њим, ако их, говорим, не примамо са пуним убеђењем и вером, као свете, него гледамо на њих као на грешнике, како се можемо надати да нам је кроз њих даровано потпуно отпуштење грехова? Јер Господ каже: *-по вери вашој нека вам буде* (Мт. 9,29). И заиста, по мери наше вере, како верујемо у њих, тако ћемо и добити отпуштење грехова. Притом пак, ако је истинита реч, коју је Господ изрекао: *-ко прима вас Мене прима-* и: *-ко се вас одриче Мене се одриче*, то сам у недоумици, како они који у уму не држе убеђење, да смо дужни не само да волимо све људе, особито браћу по духу, већ смо дужни да примамо ма кога од садашњих духовних мужева, као Апостола Христовог, да

би преко њега примили самога Христа, како, кажем, и на који други начин такви могу примити Христа или Га стећи унутар себе? Међутим, многи од нас чак и не знају свештеника који их је крстио; ми, пак, који их знамо, удаљили смо се од њих и презрели их, како сам и рекао раније; а неки чак ни не знају да ли су уопште крштени? Ја то не схватам: нисмо упознали духовног оца, а ако смо га и упознали, не поштујемо га као оца; не старамо се да стекнемо учитеља који би нас учио врлини; а ако смо га и стекли, не старамо се да ишта чинимо онако како нас он учи, него идемо и чинимо како је угодно нашој вољи. Шта се више од овога може рећи – не знам и не нађох за шта и за какву вашу врлину бих вас могао назвати хришћанима?

Бедни и нечасни човече! Зашто не поштујеш свог духовног оца као Христовог Апостола? “Не мислим”, кажеш, “да је он испунио заповести Божије, зато га и не поштујем”. Али то је слаб изговор. Јер, реци ми, ако их ти испуњаваш боље него он, зашто га тако смело презиреш и осуђујеш? Али ако би ти заиста и испунио све заповести, ни тада не би требало да га презиреш и осуђујеш удаљујући се од њега, укоравајући га због тога што се не труди да поправи свој живот; напротив, и тада би га требао љубити и поштовати за та добра која ти је Бог даровао кроз њега, и учиниш га учесником у твоме телесном, да би му на тај начин подао макар и мало за то духовно добро, које ти је доставио, да би не само сачувао оно што ти је даровано преко њега од Бога, већ га и умножио таквим понашањем. Сада пак, као што и сам видиш, за неверовање, неблагодарност и остављање твога духовног оца и учитеља, ти не само да си изгубио све што си добио од њега, него си избрисао оно по чему си хришћанин и лишио си се Христа Господа. Јер замисли да ти је земаљски цар послао ма кога од својих најмањих слугу, бедно одевенога у похабано рубље, не на коњу, него на рђавом магарету, или чак пешке, али који ти доноси повељу са царским печатом, коју је цар својеручно написао, и у тој повељи цар те проглашава својим братом и другом, и обећава да ће те након неког времена учинити својим саучесником у царовању, увенчати главу царским венцем и обући у царско одело. Реци ми, како би се понашао према томе слуги? Примиио би га и поштовао као царског слугу, и због тако великих и истински царских обећања и тако светле славе која те очекује, обрадовао би се заједно с њим, угодиио би му по својој моћи и обећао да му и свагда и после угађаш, или би га пак презрео и вратио га празних руку и без почасти само због тога што је оденут у бедно одело и иде пешке!? Ако претпоставимо да би га ти презрео на овај начин и цар то сазна, онда да ли би те он похвалио за то или би те укорио и осудио? И ако би ти сам био цар, неби ли сматрао укором и бешћањем себе, такво презрење указано твоме слуги? И то ружење њега, не би ли сматрао за ружење себе? На крају, тако би било. Тако би се разгневио на њега као да је он теби самом указао презрење, као да те је укорео у лице што

имаш такве слуге и рекао би: “Ко је њега поставио судијом над мојим слугама? Није он укорео мога слугу, што он по својој небризи носи тако бедно и прљаво одело, већ мене самог, да сам немилосрдан и држим слугу у таквим дроњцима.”. Тако би се ти раскајао зато што си начинио таква обећања ономе ко је презрео твога слугу због тог истог презрења и заиста га не би примио када би ти он пришао зато што је он дрски, предухитрио твој сопствени суд и осудио твојега слугу, којег није његово да суди.

Просуди о свему овоме у себи, чедо моје духовно и возљубљено и потпуно разумевши садашњи поредак ствари, постарај се да будеш прави хришћанин, не само речима него и делом. Стекни себи духовног оца, стекни учитеља, посредника и заступника пред Богом. Прилепи се уз њега са љубављу и жељом и буди са њим као што би био са самим Исусом Христом, да се кроз њега удостојиш сједињења са Христом и постанеш сапричасник и санаследник вечне славе и Његовог Царства, да би га певао и славио са Оцем и Светим Духом у бесконачне векове векова. Амин.

СЛОВО ДВАНАЕСТО

1. Они који се кају за своје грехове неће стећи никакву корист ако не узишту од Христа Господа и излечење те немоћи због које греше.
2. Ма шта да чини човек у садашњем животу, чини узалуд, уколико то не доприноси његовом духовном животу.
3. Како грех бива по нашој вољи и без наше воље.

1. Они који се кају за своје грехове неће стећи никакву корист ако не узишту од Христа Господа и излечење те немоћи због које греше.

Лепо је плакати и жалостити се због својих грехова и молити Бога за опроштај. Али од тога неће бити никакве користи, ако Господ наш Исус Христос не излечи немоћи онога који се каје, због којих греша, мада и против своје воље; јер ако се не исцели од њих не може се уздржати од греха. Зато је сваки који се каје дужан да на то обрати сав свој подвиг, да би се пошто буде излечен од Христа Господа осветио и примио силу да испуњава вољу Божију и Његове заповести. Јер кога Господ Христос не исцели тај понекад чини грехе, будући навучен на њих својом немоћи, а понекад уз велики труд и упињање испуни неку од заповести; али каква је корист томе? Такав је сличан ономе који зида и опет руши сазидано. Зато је прека потреба да наша немоћ буде излечена Христом Господом, Који је једини истинити лекар, Који је пришао на земљу да би излечио наше немоћи, због којих грешимо. Он је

Јагње Божије, које узима грех света, који и јесте немоћ наше повређене природе. Јер након што је Адам преступио Божију заповест и био изгнан из раја сваки човек је постао немоћан и болестан. Ове немоћи, налазећи се како у природи, тако и у нашој слободној вољи, су чудне: понекад се каже да су од природе, а понекад да су од слободне воље.

Немоћи о којима ћу говорити су следеће: сваки човек је немоћан и не може имати чисту љубав, не може не завидети, не поносити се, не осуђивати, не презирати, не исмевати, не лагати, не гневити се, не бити похотљив према овосветким добрима која види, не самољубив, не празнославан. Макар био и најблагоразумнији међу благоразумнима, најмудрији међу мудрима, најхрабрији међу храбрима, најчаснији међу часнима, макар био бољи и савршенији од свих, али ако немоћ наше природе пребива у њему, неизбежно је да он или неће моћи да сачува целомудрије, или неће смоћи снаге да опрости ономе који му је нешто згрешио, или неће имати у себи добра расположења – да даје милостињу и благодари Бога, и уопште да се уздржава од сваког зла и чини свако добро. Ономе који посматра не може да не буде јасно да све такве немоћи понекад зависе од самовлашћа слободне воље, а понекад од насиља природе. Уосталом нису сви људи у истом степену немоћи, већ неки више а неки мање.

Дакле потребно је излечити немоћи у нама. Али пре свега је потребно искати лекара који ће их излечити. Зато су свети оци оставили нама, хришћанима, да се ми увек тако молимо Богу, зовући Га скрушеног срца: “Погледај на нас, Господе, по Својој милости, и излечи немоћи наше имена ради светог Твога.” Односно: погледај на немоћи наше и исцели их Твојом благодаћу, да славимо Твоје име, јер си милостив и благ и једини си Лекар. И нека се нико не хвали собом, када буде излечен, већ нека се хвали својим Лекарем и нека Га благодари дан и ноћ свим срцем својим, истински смиреномудрујући. И још, онај ко буде излечен на овај начин од својих немоћи, он је и постао хришћанин, садашњи, а у коме је још ма каква од тих немоћи о којима смо рекли јасно је да он још није излечен. И он страда или из неразумља, или из незнања, као онај који не зна шта говори Богу када се моли нити излечење каквих немоћи моли од Бога. А ако умре неизлечен, вечно ће због тога плакати у аду без икакве наде да се ослободи оног вечног огња. Зато треба да горко плачемо због тог тужног стања у које смо упали. Људи-хришћани нека зову дан и ноћ: погледај, Господе и исцели немоћи наше. Али ни Господ их не може исцелити ако они не знају за немоћи за које моле, при свему томе, јер их је тако много и тако су разноврсне. Ето узрока погибељи од које гине толико (много) хришћана, богатих и бедних, властодржаца и простих, младих и старих, монаха и јереја. Једино исцељење од свих ових немоћи скупа је

присаједињење божанској природи или примање Божије благодати. Уколико хришћанин не прими силу божанске благодати по мери своје вере; онда иако он савршава бдења, иако спава на голој земљи, иако поје псалме дан и ноћ, молећи се и постећи, ипак он остаје неизлечен и налази се изван броја Христових (сладбеника), заједно са невернима.

2. Ма шта да чини човек у садашњем животу, чини узалуд, уколико то не доприноси његовом духовном животу.

Ма каква добра дела чинио, ма каквим се подвизима подвизавао и приморавао себе на труд, сваки човек, мудар или немудар, искусан или неискусан, онај који расуђује или онај који не расуђује, учен или неучен, богати или бедни, ако то не доприноси исцељењу његове душе од немоћи, све што чини је сујетно и за њега бескорисно, и оставља душу ван царства небеског: јер се у царство небеско примају само здраве душе, које немају никакве немоћи. А те немоћи о којима нам је раније указано: та непотребна стремљења ка плотским похотама, та пристрашћа ка земним и светским стварима, богатству и сујетној слави ниједна душа не може исцелити ни оздравити нити сама од себе нити помоћу ма кога другог човека. Оне се могу излечити једино Господом нашим Исусом Христом, како је и написано: -Он немоћи наше узе и болести понесе- (Мт. 8,17. Иса. 53,4). Јер ако би људске душе, да не говорим незнабожаца и безбожника, (већ) бар самих Јудеја, који су веровали у истинитог Бога могле да узмрзе светске похоте и телесне наклоности и тако избегну кнеза овог света, ђавола (јер је он посредством тих страсти стекао себи државу смрти), онда добри, многомилостиви и човекољубиви Бог не би имао никакве потребе да постане човек, распне се, и по смрти сиђе у дубине земље, т.ј. у ад. Али у томе и јесте ствар, да нико не може замрзети свет и све светско и телесно ако се не учини причасником божанске благодати и не добије за то силу од Господа Исуса Христа. А ко укрепљен Христовом божанском силом претходно не замрзи све светско и телесно тај никада не може испунити заповести Христове, или како је написано да се уклања од зла и да чини добро.

Посебно сваки пре свега другог да моли од милостивог Бога благодат и силу да омрзне свет и све светско, све страсти и телесне похоте, а након тога, када их омрзне да се труди са топлотом вером да достигне мртвило страсти, какво је и Христово мртвило, како говори апостол Павле да: -једнако носимо на телу смрт Господа Исуса- (2Кор. 4,10). Такве молбе бивају угодне Богу и он их благонаклоно слуша како нас уверава свети Јован Богослов: -да ако што молимо по вољи Његовој, послуша нас- (1Јн. 5,14). Јер Бог једино то и хоће од људи, да траже оно што човека води вечном спасењу. Зато нека се нико од

људи не труди ни о чем другом и нинашта друго нека не полаже трудове у садашњем животу осим на то да се његова душа покаже здрава и слободна од сваке светске и телесне страсти у последњи час смрти. То је неопходно да би се душа исцелила од сваке своје болести, и тада, када се исцели, може достојно послужити Богу испуњавајући његове Божанске заповести, и непостиђена се јавити када изађе пред страшни Христов суд. Ако пак она ово не учини, т.ј. не послужи му и не испуни Његове заповести, макар не у већој мери, онда ће се на крају, у дан суда показати нездравом од страсти и биће због тога низвргнута у геенски огањ који ће је прогутати у своје неугасиве пећи и гореће на век века. Јер геенски огањ не може спалити никог другог до оне који који су своје душе оставили неисцељене у садашњем животу и тако неисцељени прешли у други живот.

3. [Како грех бива по нашој вољи и без наше воље.](#)

Грех се чини и по нашој вољи и не по нашој вољи. Јер се грех увек пред нама јавља као нека обманлива примама. Али ако се душа човека само мислено наклони ка греху одмах у њу ускаче тиранин и узурпатор душе, који свагда стоји иза ње и будно мотри на њене покрете, подскакује и вуче је на извршење греха делом; тиме је очигледно да грех бива и по вољи човека и не по његовој вољи; бива по његовој вољи зато што се ум сам приволи на грех, не бива по вољи зато што када се он сложи да изврши грех делом, онда је на то привлачи и принуђава ђаво. Због тога, Премудрост Божија, Господ наш Исус Христос одсеца саме корене и заметке грехова када заповеда у светом Еванђељу да нико не допусти порочне жеље и да не допусти очима да гледају са похотом, јер када душа дође до жеље за грехом онда не може да се врати назад, не може се уздржати од дела, које наговорена од демона извршава за трен ока. Дакле свака душа се треба старати да не допусти приближавање демона ка себи, а то не може достигнути ни на који други начин осим да се не нагиње на похоте греха у Христу Исусу, Које слава у векове. Амин.

СЛОВО ТРИНАЕСТО

1. [Душу лечи један лек, а не многи.](#)
2. [Људи греше на четири начина.](#)
3. [Спасење свих је једино у Божијој вољи. Човек у себи нема ничега чиме би се сам могао спасити.](#)

1. [Душу лечи један лек, а не многи.](#)

Наша је душа проста и несложена, зато је када се разболи лечи један лек. Али тело будући сложено из многих и притом неједнаких делова који су и сами састављени из четири стихије: земље, воде, ватре и ваздуха, због сложености, када занемоћа има потребу за разним лековима и то састављених из разних трава. То су лепо објаснили и јелински мудраци, рекавши још, да ако би људско тело било јединствено, т.ј. просто и несложено онда би и за њега постојао један лек, али будући да је састављено из многих делова има потребу за многим и сложеним лековима. А душа, кажем ја, напротив, будући нематеријална, проста и несложена, када занемоћа, лечи је један лек, а не многи. Који је пак то лек? Дух Свети, благодат Господа нашег Исуса Христа, како говори апостол: где је Дух, онде је слобода (2. Кор. 3,17). Зато сваки хришћанин треба да се посредством покајања, милостиње и сваке друге врлине, по својој сили, подвизава да прими дејство благодати Светог Духа, чијом силом он и почиње живети истинитим животом по Христу. Јер нема друге могућности, искуства и метода за то да хришћанин живи по Христу осим да свише прими силу или благодат Исуса Христа.

2. [Људи греше на четири начина.](#)

Човек греша на четири начина: вољно, невољно, свесно и несвесно. Вољно, када добровољно греша, знајући засигурно да је зло зло и да је у његовој вољи хоће ли га учинити или неће и добровољно га чини. Невољно, т.ј. без жеље, греша када бива принуђен на то некаквом неопходношћу, и чини зло не желећи га, као што су се на пример неки мученици одрицали од Христа због неистрпљивих мука, на које су их стављали. Бива да неки и на друге начине незнајући и не желећи чине зло, када на пример одапевши стрелу да убију неку звер, убију човека не желећи то. Грех бива свесно када душа зна да извесно дело јесте грех, но будући немоћна и ослабљеног карактера, чини га, немајући силе да се одупре нападима и уставшем на њу силном искушењу на грех, чини грех приклањајући му се и желећи га тобоже мимо своје воље. У овом случају се на верујућим нарочито показује сила Христова. Наиме: када узмогну да не делају по наговору мрских им похота, тада познају да имају благодат Христову. Грех бива несвесно када неко чини зло незнајући да је зло већ мисли да је добро.

Притом треба запазити да вољних грехова нема много, и пошто већина њих бива јавна и непобитно се урезају у свест, боду као осе онога ко их чини и побуђују га на покајање. Осталих грехова, т.ј. невољних, свесних и несвесних бива веома много, практично без броја, али су сви они готово незапамтљиви и скоро се сасвим бришу из свести онога ко их чини без обзира на своју многобројност, не боду и не подстичу на покајање, тако да их он и не сматра

гресима и не мисли о њима. Због тога и требамо да се највише молимо за то да нам Бог дарује и да познамо њихову греховност и да је осетимо. Јер то да их ми не појмимо и не осећамо не чини нас невинима. Међутим, ђаво већину људи низвргава у гордост због њиховог невиђења, јер не спознајући их не мисле да ови значе нешто, већ их не убрајају ништа: такви људи, без обзира на то што говоре као да су мудри, показују се луди и неразумни јер нису познали да се спасење свих налази једино у Божијој милости.

3. Спасење свих је једино у Божијој вољи. Човек у себи нема ничега чиме би се сам могао спасити.

Ниједан човек, ни праведник ни грешник, нема у себи ничег благословеног чиме би се могао спасити. Јер сам Бог говори кога ћу помиловати, помиловаћу и на кога ћу се смиловати, смиловаћу се (Рим. 9,15). И Давид ово исповеда зовући Богу: Господе, Боже спасења мојега (Пс. 87,2). У чему је то спасење? У томе да постанемо причасници светости Божије, и ово је воља Божија, да Он разда Своју светост онима који управљају своја срца ка њему и немају никакво скретање у помислима и којима су душе утврђене (Пс. 77, 87) односно постали су верни Богу и Његовим речима, пошто ће по пророку праведници видети лице Божије (Пс. 10,7). Људи виде видљиво, а Бог види и скривено. Приправите пут Господу, говори писмо, и поравните стазе Његове (Мт. 3,3). Те стазе Божије су људске душе, када оне бивају равне, т.ј. када исповедају своје невиђење, незнање и неукост, свој недостатак ка добру и лакомост на сваки грех, када не желе да живе лицемерно, да буду једно по унутрашњем устројењу, а да се људима показују другачије и притом примају част од људи, а не од Бога, зато што Бог испитујући срца ненавиди такве душе као причасне ђаволској природи. Јер ђаво тако ради, будући да је непријатељ, поприма вид пријатеља и будући да је тама представља се као светло.

Пошто је спасење свих у једином Богу, сваки треба да припреми себе самог и да приложи труд да се начини правим, да би се начинио достојним милости Божије. Јер ко је прав он је истинит; ко је истинит тај је смирен, а ко је смирен тај је једино и достојан милости. Бог, Који јесте сушта истина, не може миловати онога ко није прав, јер такав није истинит. Дакле не досађуј Богу у молитви, да јави милост на теби пре него се начиниш правим, јер је немогуће да се Бог сједини са лукавом и развратном душом. Милост Божија се и састоји у томе да би се неко присајединио Божијој светости. И ако си побеђен лукавим ђаволом и немаш силе да будеш прав, понуди усрдну молитву благости Божијој да ти дарује силу да се најпре начиниш правим да би се тога ради показао достојним велике милости Божије, т.ј. примања Његове светости. Ова светост ствара непријатељство између оних који се освећују и

греха, иначе чине освећеног непријатељем сваког греха. Јер ко љуби Бога, он љуби и оно што је Њему угодно и одвраћа се од оног што Богу није по вољи. Али оно што није Богу по вољи, само по себи је, разуме се, пријатно ђаволу. Зато сваки човек који је неправ (и следствено томе не љуби оно што је благоугодно Богу), јесте пријатељ ђаволу и непријатељ Богу. Каква је таквом нада на спасење?

Онима који чине зло, које су могли да не чине и не чине добро које су могли да чине нема спасења све док су такви. Али и онима који чине добро не може се рећи да они већ имају сами од себе све чиме се устројава спасење. Они су једино учинили све што су били дужни да учине, слично томе као што сваки роб чини оно што је дужан да чини да не би био бивен. Ако се деси да господар дома похвали таквог роба он га хвали по својој доброту. Али ако се неки роб погорди говорећи да је он тако добро радио свој посао он ће бити бивен само за то да би упамтио да он не може учинити ништа боље од тога што је био дужан да чини, тако да такав роб (исправан у свему) ако хоће да га његов господар похвали онда свакако треба да се смири и говори: “Ја сам учинио само оно што сам био дужан чинити, а ако не бих учинио то, био бих бивен као некорисни роб”. Тако и сваки хришћанин, чинећи све што је дужан, не може очекивати за себе ништа. Али лепо би било ако би сваки који пожели да чини Божију вољу и могао да је чини; а са сваким бива често то, да он не може да чини оно што жели а чини оно што мрзи јер му се противи телесно мудровање и похоте. Како је после тога могуће говорити: “САМО пожели спасење и спасићеш се”? Спасење није од природе, зато не видим да би било ко, било кад спасао себе самог. И Бог говори: Ја сам Господ, и осим Мене нема спаситеља (Иса. 43,11). Јер сви сагрешише и изгубили су славу Божију (Рим. 3,23). Како је ма коме могуће да спасе сам себе?

Али ако се сада у једном дану покају хиљаде хиљада и милијарде милијарди грешника и обрате се ка Христу Господу, удружујући се са Њим, сједињујући се и освећујући се Његовом светошћу, истог часа познају освећење које им је принео и којим се устројава спасење, осећајући својствену им неку божанску силу. Јер Господ Христос сваком који верује у Њега бива сила расуђивања, моћ разума, снага мудрости, величанство правде, основа љубави ка Богу и људима, дејство сваке свете заповести и воље Божије, некаквим разумним и у природу утканим одвраћењем и мржњом свакога зла и греха, сваке похоте и лукавства. Господ Христос је наша вера и наш мир. Без Господа Исуса не само да нико не може чинити добро већ бива удаљен од Бога. Господ само једно потребује од сваког верујућег у Њега, то да Му се цео повери, Њему, Христу Господу, односно да има пуну наду и гаји непоколебиву увереност у Њега, да се једино Христовом силом, а не својом сопственом неко може

спасити. И само такав је истински хришћанин, који сву наду полаже на самога Христа, да он једини све у њему исправи и исцели му и душу и тело. Када пак, за овом вером, држану разумом следи и дело, тада се рађа љубав према Христу, т.ј. када неко самим делом задобије то чему се надао од Христа и осети то, тада Га узљубљује. Јер човек коме је учињено добро не може остати безосећајан према добротворству, и природно почиње да љуби Добротвора, чак и мимо своје воље. Затим, када постигне успех, он из љубави према Добротвору налази и самог Добротвора унутар себе самог, јер се и Он потпуно успиње и улази у онога који га Љуби.

Али ђаво, оно што је од почетка чинио са човеком, то чини и сада са сваким који почиње да се каје нашаптавајући му: нема ти спасења од Бога (Пс. 3,3), односно да спасење не бива силом твога Бога, већ твојом сопственом. И тешко ономе ко му поверује! Непријатељ хоће на сваки начин да обнажи душу од благодати Божије, да би је затим уловио и прогутао, као вук јагње. Зато је увек потребно умом гледати ка Богу, од Кога јединога долази свака помоћ да би се ум просветио мисленим зрацима светлости Божије, и начинио се обоженим, и стекао непромењивост своје врсте, да се не би вратио на зло. Онда он постаје господар земље, јер му се више не сме приближити никаква земаљска похота, но све земно трепти пред њим и боји га се, не због њега самог, већ због Бога, страшнога и самим херувимима, Кога он увек има присаједињеним себи, и од Кога не дозвољава себи да се одаљи жељом и осећањем ни на тренутак. Богу, добротвору нашем слава, част и поклоњење у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ЧЕТРНАЕСТА

- 1) [Шта Бог тражи од хришћанина. треба задобити Христову благодат, а онда већ можемо живети по Богу.](#)
- 2) [Какву штету је човек претрпео и трпи од ђавола, а не зна то?](#)
- 3) [Сви људи болују душом, и не схватају то.](#)
- 4) [Потребно је да познају своју болест да би искали лекара..](#)
- 5) [Лукави ђаво полаже пред људе своја искушења као примаму.](#)
- 6) [Из ког разлога не успевају сви хришћани у врлинама.](#)

1. [Шта Бог тражи од хришћанина. треба задобити Христову благодат, а онда већ можемо живети по Богу.](#)

Бог од сваког хришћанина пре свега и као главно тражи, да он свагда исповеда своје пређашње грехе, да би, помињући их у свако време свагда имао самоунижавање и смирено мудровање, и да не би презирао друге. На другом

месту потребује да се (хришћанин) каје пред Њим и моли Му се због свега у чему греши свакодневно, вољно или невољно, свесно или несвесно, јер је немогуће да човек проведе макар један дан без тога да не упадне у неко сагрешење, веће или мање, јер грех бива и речју и делом и помислима. Како се ови (дела, речи и помисли) брзо смењују или делају у току дана, то и не приметиш како погресиш не у једном него и у другом. Али ко погреси, тај и пада; паломе нема оправдања већ се спасава једино по безграничном милосрђу Божијем. Као треће: пошто греси бивају због немоћи мисли, а душа има потребу у укрепљењу свише, то хришћанин треба свагда да моли Бога да му дарује духовну силу, која јесте скривена благодат Господа нашега Исуса Христа која укрепљује ту душу на коју се спусти и просвећује је да види зло као зло и добро као добро, и потпомогнута овим просвећењем и овом силом, да ходи безопасно кроз мреже овог лукавог света и не буде уловљена у њих. Човек страда од неке тајне болести велике и неугодно доживљене која је тако велика и тако претерана, да сличне никада није било и никада је неће бити. Зато је самом Богу било неопходно да приђе, да је исправи и исцели. При свему томе људи ипак не знају о томе и живе у савршеној безбрижности, нимало се не бринући за ову болест по својој безосећајности. Јер ко зна ову болест он је и осећа; ко је осећа тај болује душом због тога; ко болује тај иште оздрављење и стара се на сваки начин да се исцели од те болести.

2. [Какву штету је човек претрпео и трпи од ђавола, а не зна то?](#)

Али шта је та болест? Слушај: ђаво се, по свом обичају увек прикрада души на неки необичан и тешко распознатљив начин, да би био увек близу и не удаљујући се од ње помутио и преобратио сва њења стремљења, кретања и помисли, односно и мислену и жељну и осећајну силу душе и претворио их у оно што му је угодно. На тај начин он све нас увлачи у своје мреже и хвата у своје ропство и у своју вољу – а ми то и не знамо; и што је горе од свега, ђаво употребљава ову тактику непрестано и учинивши нас страснима и непотребнима убеђује нас да мислимо и говоримо да је ова наша немоћ (сметеност и узбурканост изнутра), којом се ми уводимо у страсти и бивамо држани у њима особина природе, а не дело бесовских казни.* Друге пак он убеђује да мисле да су зла дела која чине по његовом дејству исправна и (да су то) врлине и (да се) хвале њима. Али то је већ потпуно мртвило душе, јер ко се хвали злом тај нимало не осећа (његово смртоносно дејство), а то је својствено само мртвоме. И ето од чега над људским родом виси опасност да ће бити осуђен заједно са ђаволом и осталим демонима; а он то и не осећа.

3. [Сви људи болују душом, и не схватају то.](#)

Човек који је био здрав и оболео, зна и схвата шта је болест, а шта здравље. Али ако се некоме деси да буде болестан од самог рођења њему бива тешко да схвати какво је здравље. Тако и душа која је свагда болесна и страда болешћу страсти гнева и похоте и многих других и разноврсних које се рађају од ове две главне – кажем, гнева и похоте, не зна, бедна и не схвата да су то болести и не види како ју је мислени тиранин, ђаво прекрио овим невиђењем и запоседа је овим страстима и дан и ноћ и шиба је злим помислима. Не видећи ово, не схватајући и не осећајући, она не осећа ни потребу за исцељењем и не иште га. Постоји ли нада да се она икада излечи, док се налази у таквом положају? Ко неће да оздрави и не тражи здравље, како се може излечити? Поступајући тако он показује да не потребује оздрављење.

4. Потребно је да познају своју болест да би искали лекара..

Таква је наша болест и за њу нема другог лека осим једног који сам поменуо. Ни Анђео, ни заступник, ни мудрац, ни књижевник нити која ствар овога света није могла и не може излечити ову нашу болест. Због овога је Бог требао да постане човек, да би људску природу сјединио са Божанством, и да би се у Њему обрео најделотворнији лек који силно уништава у нама сваки несклад, трулеж и смрт и да би непобедива и несавладива сила Божанства лечила немоћног човека и укрепљивала га божанском благодаћу и да мислени изопачитељ ђаво не би више смео да му се приближава и искушава га страстима. Јер су се са Адамовим преступом расточиле све силе људске природе, т.ј. ум, сећање, машта, воља осећање, које се све повезују у три силе душе – мислену, афективну и жељну. Расточиле су се, али се нису уништиле. Зато човек може умствовати, али не може правилно умствовати; може желети, али желети бесмислено; може се раздраживати, али неразумно. Из овог разлога, све што он мисли и смишља, што замишља и предузима што симпатише и од чега се одвраћа, све је то криво, косо, погрешно.

5. Лукави ђаво полаже пред људе своја искушења као примаму.

Искушење каквим нас ђаво искушава бива двојако. Као што птица, слободно летећи на својим крилима да би нашла себи храну, бива обманута од птицоловца који простире по земљи своје мреже да је улови, тако што, простревши мреже по земљи он поспе преко њих мамац који птица пошто види, слеће доле да покљуца, и тада се упетљава у мрежу и постаје плен; тада прилази и птицоловац и хвата је и држи у својим рукама и чини са њом шта хоће; тако и ђаво, знајући да се људски ум налази у непрекидном покрету (лебди), неприметно се прикрада човеку, просипа пред његовим помислима некакву сласт као мамац, а испод сласти се као мрежа простире грех који је

истовремено и ђаволова рука, невидљива и скривена, јер је ђаволу немогуће да без греха ухвати човечију душу. Када успе да примами душу мамцем сласти, истовремено је упетљава мрежама и хвата је. Прво што тада уради је то да јој везује очи, т.ј. помрачује ум да она не би видела светлост и путеве и да не би побегла, и он то чини са свим усрђем све док се она привикнута на сласти и дуготрајним боравком у греху сасвим не преда у његову вољу и постане му приручни и омиљени роб. Након овога ни она сама више не тражи да бежи од свога господара на кога се привикла и који је тако утешује и насићава свакаким сластима док је сасвим не разврати тим својим нечистим и зловољним јелима. Када пак увиди да се она сасвим развратила онда је управља на непотребности, грехе и зла дела сваке врсте. Али птицоловац не може спустити птицу из ваздуха у своју мрежу, а ђаво, ако нађе душу обнажену од Божије благодати може покренути стремљења и жеље душе на сласт и навући је на своју вољу. Зато сам и рекао да ђавоља искушења бивају двојака: прво – мамац слашћу коју он ставља пред помисли, а друго – раздражење тела којим он приморава душу да буде похотљива на сласти и привлачи је на своју вољу.

Душа, потчинивши се тако и толико ђаволу, не може ништа више да учини за себе, осим да познавши у какву је дубину зла упала и да је њена воља свезана туђим конопцима, вапије као из дубине ада и призива Бога, сишавшег у дубине земље, да приђе ка њој и ослободи је. Једино то може она чинити, али разрешити себе од уза и побећи – не може, као што не може побећи ни онај ко је бачен у гвоздене окове и налази се у тамници са јаким вратима. Може, кажем, призивати име Исуса Христа, да јој пошаље помоћ, а када се оснажи призивањем Исуса Христа (јер је он једини ослободитељ наших душа) и осети да је добила помоћ од Бога онда може и побећи испод бремена ђаволовог и од конопа греха. Али побегавши од ђавола она треба да прибегне неком економу благодати, т.ј. духовном оцу, да је лукави ђаво не би опет нашао нечувану и уграбио. Овај духовни отац ће је научити и увежбати шта је потребно мислити, јер на крају крајева она је постала способна да носи све оружије Божије – божанствену благодат и помоћу ње одолева свим нападима ђавола, свим тим началима, властима кнезовима света таме овога века, духовима злобе. Јер душа сјединивши се са телом, не може сама, гола да се одбрани од тако силних и многих непријатеља, ако се не обуче у све оружије Божије. Као и војник, ако је и најхрабрији, не може без оружија да се одбрани од непријатеља који га нападају копљима мачевима и штитовима и ако иступи против њих истог часа ће бити поражен до смрти.

[6. Из ког разлога не успевају сви хришћани у врлинама.](#)

Како је тело човека састављено из разних делова, душа их свезује и не да му да

се расипа. Када пак душа изађе из тела оно се распада и иструли, зато што се тада раскидају све његове свезе и оно што је пре смрти било сједињено и хармонично постаје разједињено и растављено. Слично се дешава и са душом, када из ње изађе божанска благодат (која је душа наше душе, и до Адамовог преступа је била сједињена са њом, као што је душа сједињена са телом и одржавала је у хармонији и јединствености помисли, које су се по преступу расејале у безбројним правцима), - божанска, кажем, благодат Светог Духа, коју свето крштење поново даје онима који га примају, по веровању и оглашавању (пошто поверују и буду оглашени, прим.прев.), ова божанска тајна, коју упознати и схватити не може сва спољашња јелинска мудрост. Јер као што је сваки човек уверен да је душа та сила која приводи у хармонију и свезује у једну целину све разне делове тела; тако сваки крштени хришћанин треба да свагда има на уму, да ништа друго осим благодати Свесветога Духа коју је примио кроз свето крштење и ново рођење, она једина сједињује, свезује и одржава нескладне и многоврсне покрете и помисли душе (ако је то у њему).

То сабирање душевних помисли у једно јесте и назива се живот душе, какав јој дарује Бог. Али како се неки скривају и пребивају у безбрижном непомишљању о томе да им се тело састоји од многих и разних делова, због чега подлеже и многим болестима, и што се у свези и хармонији одржава једино душом, тако да када бивају здрави и не осећају никакву болест, хвале се тиме (као да то није дар Божији већ нешто њихово), сличном таквом неправилном скретању мисли подвргавају се и они који су се удостојили да приме божанствену благодат, када не пазе на себе и не држе у уму ову велику тајну Божије благодати коју су добили (и која држи у свези и хармонији разнородне помисли и стремљења душе), прелазе на гордо мишљење о себи. За ту гордост они потпадају под суд ђавољи (1. Тим. 3.6.), обнажују се од божанствене благодати и падају у горе стање него у каквом су били до крштења. И само они који схвате какво су велико зло претрпели и због тога пролију много горких суза, да би опет примили божанствену благодат, након великог труда и зноја поново се удостојавају ове велике Божије милости. Требамо знати још и то да Бог, свеблаг и човекољубив, није оставио људски род након пада обнаженим од свих врлина. Зато се и међу самим неверницима јављају неке природно добре особине, једни поседују кротост, други срдачност, ови љубав, а они неку другу душевну врлину. Ово је свеблаг Бог учинио стога, да људски род не би био лишен сваке помоћи, но да би том врлином нашло помоћ у стицању онога што нема. Али ипак је немогуће да некрштени достигну ма какво савршенство врлина.

Дакле, неки хришћани заборављајући на тајну благодати Свесветога Духа дарованој им на св. крштењу, имају уосталом, како смо рекли, неколико

природних врлина у помоћ палој природи, али не помишљајући о божанској благодати не старају се да помоћу ове божанствене благодати Свесветога Духа стекну и друге врлине, које немају, већ се задовољавају једино природним врлинама, горде се њима и презиру оне који их немају, не обраћајући пажњу на оне (врлине) које ови имају, а које они сами немају. Онда милосрдни и човекољубиви Бог не даје таквима благодат да стекну и друге врлине, да не падну под суд ђавољи. Јер ако они не стекну врлине осудиће се као неврлински, али ако их стекну благодаћу Свесветога Духа и погорде се као самоврлински и почну се хвалити њима као да их нису добили од Бога, већ су их имали (ако и претпоставимо, да су их стекли) од својих трудова и напора, онда ће бити осуђени заједно са ђаволом. Зато сваки врлински хришћанин, као скрушен и смирен, тако да верује, да благодат Свесветога Духа живи у њему и савршава све врлине, а не он сам. Такав је заиста и праведно се именује духовним човеком, јер у њему садејствује Свети Дух, у Исусу Христу, Господу нашем, Које слава и моћ са Оцем и Светим Духом и сада и увек и у све векове. Амин.

БЕСЕДА ПЕТНАЕСТА

- 1) [Има седам класа људи којима је потребна молитва Цркве за њихово спасење.](#)
- 2) [Они који се моле Богу, а међутим ни сами не знају о чему се моле, не бивају услишени.](#)
- 3) [Узалуд се труде они који се не моле у духу.](#)

1. [Има седам класа људи којима је потребна молитва Цркве за њихово спасење.](#)

Има седам класа људи за чије је спасење потребна молитва Цркве: пропали, заробљени, заблудели, унесрећени, они који падају, они који устају, они који напредују. Има још и осма класа – савршени, који последњи, заборављени, простиру се у прве (којима је потребна молитва прим. прев.). Свака од ових осам класа има потребу у засебним молитвама Цркве Божије за њено спасење. Пропали имају потребу за молитвом због тога да би их (принудно) потражио и придобио свуда присутни Бог, због Кога су очигледни и ад и погибао; заробљени (т.ј. поробљени) страстима и ђаволом, да би их својом божанском благодаћу ослободио Онај, Који све поседује и над свиме господари, јер овако заробљен се не може ослободити сам; заблудели – да би их божанска благодат просветила и упутила на пут истине, како учи и псалам: покажи ми, Господе, пут Свој, и ићи ћу у истини Твојој (Пс. 85,11); унесрећени, односно

сакрушени, да би их исцелио и подигао са одра Господ, јер се ниједан од ожалашћених не може исцелити и стати на ноге својом сопственом силом; они који падају – т.ј. који падају у грехе, да их оснажи великомоћна десница Свевишњег Бога, да не падају; они који су устали – т.ј. који су престали да греше, да их божанска благодат утврди да се не би више стропоштали у овај ров, они који напредују – који се подвизавају у врлинама, да напредују без спотицања, и Анђео Господњи да отклони камење и препреке са дуге и тесне стазе врлина да се због њих не би више излагали крајњим бедама и опасностима; осма пак класа – савршени, да се не би гордили и мислили о себи да су бољи од других, већ да би жалили и туговали осећајући да су нижи од свих и сазнајући колико им још недостаје до те истините висине која је изнад свега. Дело савршених је, како говори Апостол – трчим к дару горњега звања, јер рекавши ово он је додао: који смо савршени, овако да мислимо (Филип. 3, 14, 15).

2. Они који се моле Богу, а међутим ни сами не знају о чему се моле, не бивају услишени.

Дакле, ако се неко сам занесе, по љубави Божијој, или буде замољен од других да се помоли за неког из приказаних осам класа, нека се побрине да своју молитву изврши сагласно са сваком од њих, да се не би узалуд трудио, молећи оно што није у складу са оним (за кога се моли) или са другим. Јер како је могуће да га Бог услиши у таквом случају? Један од отаца наше Цркве тако је поучавао настојатеља (обитељи)*: не буди нерад молити Бога за оне који су крајње немарни, већ Га моли не да их помилује, зато што је то немогуће, док они сами седе у нераду и не крећу се, већ моли за то да их Он просвети, пробуди из успаваности и начини ревноснима. Ко почне хранити тврдом и тешком храном дете које још сиса, тај га неће оживљавати већ ће му растројити живот и убити га. Исто тако би онај ко почне да доји одраслог човека био безуман и безумно би дојио. Тако и овде свему има свој чин и своје време. Јер Бог је Бог поретка и мира. Истина, већина не спада у наведених осам класа људи, али свакако је неопходно да онај ко се моли, моли од Бога оно што је потребно оном за кога се моли. Тако се и Христос Спаситељ молио Оцу Своме: не Моја воља, него Твоја да буде (Лк. 22, 42). Ако се неко моли за себе и тражи на пример избављење од трулежи и смрти нека послуша најпре и разазна шта је то трулеж и шта живот, и када већ тражи од Бога ослобођење од трулежи и смрти има ли он смелост према Богу или нема. Јер ко моли ма шта, он треба да зна шта моли и то јасно упозна, да би, када задобије, заблагодарио Дародавца и био Му свагда благодаран. Ако се пак неко моли ни сам не знајући шта тражи, онда како ће знати да је задобио тражено, и следствено, како ће заблагодарити Бога који му је то дао? Не

заблагодаривши биће осуђен као неблагодарни. Ко говори: ослободи ме, очигледно је заробљен и налази се у ропству. Такође (онај) који говори: избави ме, седи у тамници и окован је. Али ако они који говоре ове речи, говоре их себи просто, како било, по обичају (и тиме хладно и безосећајно), не схватајући беду у којој се налазе и не осећајући тескобу, тамницу ропство и окове, онда ко ће их слушати? Исто тако они који дан и ноћ зову Богу: Господе, спаси ме!, Господе, избави ме!, Господе, узми ме!, али не знају беду у којој се налазе, не осећају ни горчину ропства, ни таму тамнице ни тежину окова, и још не знају да су упали у крајњу беду, да носе бреме ропства, закључани у тамницу, оковани у жељезо – такви никада нису били, нису и неће бити услишени од Бога.

Зато је потребно најпре послушати о свему томе, поучити се и познати од оних који то знају, а онда се већ молити Богу за то. Ако није лако наћи у близини оне који знају, брижљиво их потражимо у даљини; ако пак и у другим местима није видно да има таквих, обратимо се молитвом Богу да би нам Он Сам невидљиво показао и беду и заробљеништво и ропство и окове у којима се налазимо, и када познамо колико је велико зло у свему томе, онда почнимо да Му вапијемо са сузама, великим гласом, да се сажали на нас и јави Своју милост на нама, недостојнима ма какве милости, и да нас спасе, ослободи и избави. Јер и човек који има могућност да укаже милост не може је указати човеку истородном са собом, ако не зна шта му је потребно и шта овај тражи. Бог несумњиво све може, али не може слагати нити се одрећи Себе Самог; зато не може помиловати онога ко се не каје, нити дати ономе ко не проси, ни руководити ка изласку (на прави пут) онога ко не иште, ни отворити двери милосрђа ономе ко не удара на њих; исто тако не може дати ни ономе ко премда тражи, зло тражи, ни помиловати оног ко сам не милује другог, премда и вопије: Господе помилуј ме!, јер је Бог колико и свемогућ толико и праведан; моћ је Његова с правдом и милост с вагом и мером. Потребно је дакле да човек најпре позна шта Бог може да учини за њега и онда да тражи то да добије.

(Још треба имати на уму и то да ако даш човеку неки дар када му није време он му неће бити на корист, већ на штету). Али ако телесни отац не може дати своје чеду смртоносну храну, коју му тражи; тим пре не даје човеку нешто тако Бог Који говори: може ли жена заборавити пород свој?...А да би га и заборавила, Ја нећу заборавити тебе (Иса. 49, 15), и опет: питајте Мене за синове Моје и за кћери Моје (Ис. 45, 11). Пошто је Он, дакле, начинио људе својим синовима и кћерима, онда како је могуће да би им дао било шта смртоносно, макар да и они сами то траже од Њега дуго време са сузама и уздасима? Бог хришћанину дарује, ако тражи, следеће високе дарове, које нико не може стећи сам по себи: срце скрушено и смирено, трезвено и

целомудрено, покајно и плачевно; дарује му сећање на смрт и будући суд, мудрост и разум – схватање Светог Писма, страх Божији, силу да се моли са страхом, страхопоштовањем и благодарношћу; даје непорочност, кротост, трпљење и благу душију. Ко задобије све побројано тај стиче и освећење и здравље душе, а здравље душе је: не желети никакав грех и ништа од тога што жели свет: ни новац ни телесне сласти, ни људску славу и част. Бог не може исцелити ма кога нити му даровати здравље душе, пре него задобије раније набројане дарове (јер то не би било у (право) време). Ако би ко и оздравио душом и пре задобијања тих дарова, ипак му је немогуће одрећи могућност да погледа на људску славу (упркос његовој уверености да је здрав и да није подвргнут болести душе) и падне у ђаволову мрежу, т.ј. у гордост. И буде потоње горе човеку ономе од првога (Мт. 12,45). Јер гордост је највећи од свих грехова, јер су од њега пошли сви други и она је постала узроком свих грехова, како говори и Писмо: начало греха је гордост (Сир. 10,15).

3. Узалуд се труде они који се не моле у духу.

Господ је рекао Самарјанки: жено, веруј ми да... иде време, и већ је настало, кад ће се прави богомољци молити Оцу духом и истином. Бог је дух; и који му се моле, духом и истином треба да се моле (Јн. 4. 23,24). И Апостол говори: Бог не живи у рукотвореним црквама нити прима угађања од руку човечијих, као да би Ономе требало што (Дап. 17,24). Бог ни у чему није недостатан и потребит. Он је преиспуњен свакога добра и не само људи, већ и Анђели примају од пуноће Божије и сви они имају потребу у неоскудном и преиспуњеним свега Богом, Кога благодаре, опевају, славе, не радећи то сами од себе, већ благодаћу примљеном од Његове пуноће, будући укрепљени и оснажени на то да благодаре, опевају и славе свога Бога, Владику и Творца. Какви су то истинити поклоници? Они који не ограничавају своје служење Богу ма каквим местом, него Му служе и поклањају Му се у духу. Када Господ говори да је Бог дух, то није ништа друго до показивање да је он бестелесан. Дакле, бестелесном Богу је потребно приносити служење нашем сопственом бестелесном природом, односно душом. Јер се бестелесном Богу може угодити само умом и чистом мишљу. Пошто је по речи Господњој, већ дошао и сада је тај час, када се Богу треба поклањати у духу и истини; онда да ли Му је могуће служити у преподобију и истини некако другачије осим умом и мишљу? Али треба знати да се наш ум и наше мисли не могу поклањати Богу како треба, ако не буду претходно очишћени силом вере у Христа Спаситеља, ако их претходно сам Господ не излечи, не исцели и не изведе на слободу, тако да, премда се многи људи подвизавају у добрим делима и мисле да све чине у славу Божију, али ако њихов ум није излечен Христом, није исцељен, није изведен на тајанствену и мислену слободу, све што делају је узалудно и

бескорисно – и постови и бдења и молитве и милостиња и свако злострадање па чак и савршено нестицање. Они се још не поклањају Богу духом, што је једино право поклоњење. А где нема истине, онде је све друго лаж и прелест, невиђење Бога и несхватање живота у Христу. Заблудни је живот тамо где се не живи по нелажном Христу.

Они код којих ум још није исцељен, ако хоће да се Богу поклањају духом дужни су најпре употребити сваки подвиг да би стекли ово велико благо, ради кога је и Христос поднео распеће и смрт. И нека они не одступају од труда, чинећи са усрђем све што може покренути милост Божију на даровање таквог дара. Јер то је избављење које је Бог послао својим људима кроз Господа Исуса Христа. То је велика милост, то је очишћење, то рушење зида велике преграде. То је васкрење душе, које бива пре општег васкрсења тела. То је нетрулежност и вечни живот, помирење и удружење Бога са човеком. То је исправљење васељене, Богом створене, која се не помешта. Од тога производи то да неко, последњи од свих и слуга свима, буде први. Од тога други бива ништи духом – смирен, чије и јесте царство небеско, бива чист срцем, који види Бога, бива миротворац, који се назива сином Божијим. Ето какво велико и дивно благо је хришћанин дужан да се потруди да стекне непрекидним и неуморним трудом!

Шта следује затим? Следује то, да стекавши такве дарове, имајући ум свој здрав и савршен, јасно сагледава и види сва чудеса закона Божијег (Пс. 119, 18), онда када се његове очи отворе благодаћу Христовом. Такав свлачи образ земљаног човека, т.ј. старог Адама и облачи се у образ небеског човека, т.ј. Христа. Јер како се Син Божији и Бог Реч начинио човеком, Он јесте Богочовек, тако он као човек предаје људске врлине и људску преображену природу људима истородним себи, наиме онима који су Га примили; како је и Адам предао трулежну људску природу људима који су произашли од њега, тако и причасници Исусови бивају небески људи док су причасници Адамови земљани људи. И опет, како Бог од свога божанства предаје онима који су се преобразили и исцелили силом Његовог очовечења. Јер не постоји могућност да се ма ко приближи светоме и чистоме Богу, ако се претходно не освети, не очисти, не постане добротан благодаћу Христовом и на тај начин не постане богат по благодати. Наши свети оци су тако и одредили, да се нико не може спасти на други начин, ако се не начини богат по благодати у Христу Исусу, Којему слава у векове. Амин.

БЕСЕДА ШЕСНАЕСТА

- 1) [Ко је прави хришћанин?](#)
- 2) [Хришћанин који воли славу или задовољства, или новац није прави](#)

хришћанин.

- 3) Хришћани треба да поднесу осетна лишења и подвиге да би се ослободили од ових страсти.
- 4) Свако добро дело треба чинити са намером да се прими Христова благодат и светост.
- 5) Молити се са пажњом јесте дар Божији.
- 6) Грешници су непријатељи Богу, од којих се Он одвраћа.

1. Ко је прави хришћанин?

Прави хришћанин је онај ко је искрено исповедао пред Богом и Анђелима Његовим у време свога крштења, да се одрекао ђавола и његових сатанских дела, и дао обећање да служи Христу Господу, испуњавајући све Његове свете заповести и тиме се удостојио да тајанствено прими скривену благодат Божију и осети је у духу, т.ј. сазна у духу да ју је примио. Када неко прими благодат он се одмах одвраћа од телесних стремљења, почиње да мрзи светске похоте и благодаћу Божијом постаје непокретан на њих и мртав за њих, од чега испуњава Христове заповести са сваком радошћу и усрђем, а према ма каквој телесној страсти, или према стицању, или према части и слави душа није више у њему, како би се он налазио ван тела и ван света, како говори Господ: нисте од света (Јн. 15, 19). Будући пак тако сједињен са благодаћу Свесветога Духа, он се свагда радује и поје: Веселићу се о Господу, зарадоваћу се о Богу, Спасу моме (Пс. 103,34. Лк. 1,47).

2. Хришћанин који воли славу или задовољства, или новац није прави хришћанин.

И ни на који други начин никоме није могуће да постане прави хришћанин. Ове три (страсти) – сластољубље, сребљорубље и славољубље – поробљују човека ђаволу. Хришћанин који се предаје телесним сластима није више Христов роб већ роб греха и ђавола; такође и хришћанин којим је овладало среброљубље и који воли новац, није хришћанин него идолопоклоник, како и говори божански Павле; равно томе, (онај) ко љуби људску славу није прави хришћанин, већ знаменити војник ђаволов. Онај киме је потпуно овладала свака од ових страсти или (макар) једна од њих, тај нема општење са Богом – Пресветом Тројицом: Оцем, Сином и Светим Духом, иако пости, бди, спава на голој земљи или злострада на неки други начин, иако има сво знање и мудрост. Због тога је најпре потребно да буде у духу ослобођен од ових страсти Христом Господом, Који говори: заиста, заиста вам кажем да је сваки који чини грех роб греху. А роб не остаје у кући вавек (Јн. 8,34). Овај дом је царство небеско. Видиш ли страшну Спаситељеву одлуку?! Ако вас дакле Син

избави, заиста ћете бити избављени (Јн. 8,36), додаје Господ. Дакле ко буде ослобођен од оних трију страсти, тада да поје, тада да се клања славећи Бога, тада да се моли, као онај који је већ постао прави хришћанин и роб Христов. Он се удостојио велике милости. Заиста, онај ко је поробљен овим трима тиранским страстима или макар једном од њих, ако би и хтео, не може их се сам ослободити, јер је ово ослобођење у рукама Исуса Христа, Сина Божијег и Цара, по власти коју је задобио од Бога Оца Свога крстом и смрћу коју је претрпео, како нас је сам уверио по Свом васкрсењу: даде Ми се свака власт на небу и на земљи (Мт. 28,18).

3. Хришћани треба да поднесу осетна лишења и подвиге да би се ослободили од ових страсти.

Прибегнимо, пак Ослободитељу, Христу Господу, као јединоме властодршцу, са сваком се мером управљајући на то да се ослободимо од тих трију страсти; почнимо постити, молити се, давати милостињу, да би Бог видео како искрено желимо да се ослободимо, и усрдно тражимо ослобођење, чинећи таква дела због њега, и (да би нам) увидевши то, даровао жељену слободу Он, желатељ милости. Знак овакве слободе јесте мржња према тим страстима, - таква да се ослободивши се од њих гнушамо их се мржњом која је одвратнија од мржње према свакој другој ствари. Дакле добро је дело појати, молити се, постити, бдети, давати милостињу, држати себе у унижењу, бити ништ љубави ради Христове. Насупрот томе видимо многе од наше браће који су се узалуд трудили и труде се, вршећи оваква дела. Узрок томе је јасан. Све што неко чини, чини у одређеном циљу. Пошто је сва људска природа по преступљењу прве заповести постала трулежна и смртна и због тога слаба и немоћна, лака на свако зло и неразумље, онда како је могуће да се она сама од себе ослободи од распадања у својим помислима, када је то распадање постало у њој, на неки начин природно? Али како се она може ослободити? Ако буде постила, бдела, молила се, предузимала свакојаки труд и подвиг, раздала своје имање са тим једним циљем, да би се удостојила ослобођења од оног распадања у помислима, силом Господа нашега Исуса Христа, јединога ослободиоца, Који је због тога и дошао у свет, да би узео грехе света. И ко пости, моли се, труди и чини свако друго добро, са тим циљем, да би га ослободио Христос, тај ће коначно бити ослобођен и познати свога Ослободиоца и заблагодарити Му, смиравајући се и покоравалујући се пред непобедивом силом Христа Господа. А ко не живи животом по Христу с таквим циљем, тај се узалуд труди и прећи ће у други живот као бедни и нечасни хришћанин.

Потребно је знати и то да сав подвиг ђавола и његових демона, и све казне које они причињавају сваком хришћанину управљене су на то да устроје непојмљење овога и невиђење овога, да ови не би знали показани циљ, већ да

би држали у мислима да се могу сами спасти помоћу тих добрих дела која чине. Демони, пак, неретко садејствују и молитвама и милостињама и постовима и бдењима и свакојаким другим добрим делима, да би (хришћани) чинећи их, чинили их без означеног им циља, држећи једнако у уму да чине добро и тиме били остављени неисцељени од Христа. Јер је неодложан тај Христов закон, да ни сам Христос не може исцелити онога ко није познао своју болест и не зна лекара и не тражи га.

4. Свако добро дело треба чинити са намером да се прими Христова благодат и светост.

Дакле, како смо рекли, добро дело је пост, милостиња и остало; такође и туга због грехова, како својих сопствених, тако и (грехова) своје браће, такође и плакати са плачућима и радовати се са радујућима. Али сва та добра дела, дивна и достојна хвале ничему не служе и дар су који пропада, ако се онај који их чини не учини причасним светости Божијој: јер **сва добра дела требају бити учињена са тим циљем**, како говори Апостол о онима који су се удостојили да буду кажњени од Бога, као синови, јер их Бог кажњава на корист, да добију дијел од Његове светиње (Јевр. 12,10). Ако ко, пак није причастан светињи Божијој, онда је узалудан његов труд, узалудна је и његова вера, посебно када није могуће творити ова дела како треба, по закону и заповести Божијој, без помоћи Исуса Христа, Бога нашега; а онај који се незаконито подвизава не увенчава се, како одређују божански закони. Закон је, пак, да та дела буду учињена у тајности, са потпуним чувањем и пажњом, пред лицем јединог Бога, тако да лева рука не зна шта чини десна.

Шта је то лево, а шта десно? Слушај. Десно је када хришћанин испуњава оно што је Христос заповедио у следећим речима: када свршите све што вам је заповеђено, говорите: ми смо залудне слуге, јер учинисмо што смо били дужни чинити (Лк. 17, 10). Али да ли се може наћи макар један такав, који би учинио све што је био дужан да учини? Нека неко и учини све што је био дужан да учини, или део тога; ко може то учинити једино сам од себе, својом сопственом силом, не будући унапред тајнаствено поткрепљен божанском Христовом силом? Ко чини било какво добро дело без Христа, јао њему и његовом делу! А лево је, када неко чинећи то што је дужан да чини, мисли да је за то достојан сваке части од Бога. Такав се никада неће присајединити светињи Божијој, чак и после таквих подвига и таквих трудова, јао њему после смрти! Какви су пак знаци, какве би показивао неко када би задобио Божију благодат? Када се неко не гневи, није оскврњен телесним сластима, тих је и кротак, има смирење заједно са незлобивошћу и састрадалношћу, са чистом и нелицемерном љубављу према ближњима, и несумњивом и тврдом вером у Бога, тако да би се о њему могло рећи: верова Богу, и прими му се у

правду (Рим. 4,3). А ко нема овакве знаке благодати Христове, тај несумњиво сва своја дела чини да би био слављен од људи. Нека он и говори да не тражи људску славу, али ће и нехотице бити лаком на њу. Јер где нема Христа тамо су демони; а где су демони тамо се праве помисли извргају и распадају. Као што слепи мишеви лете ноћу и траже себи храну, тако и демони заједно са својим прваком (вођом), господаром таме, ђаволом, у садашњем животу, распадљивом и помраченом, ричу по земљи и по ваздуху и по свим местима испод неба, прелазећи са места на место у једном тренутку; јер су демони по природи мислена створења. Ово свако може појмити судећи по томе како дејствује наш сопствени људски ум, када једном види нешто, макар то било и далеко и раширено по великом пространству, у тренутку га обухвата у мислима, иако је свезан телом. Ето зашто је правом хришћанину немогуће да проузноси свој ум ка Богу, да размишља о божанском, да беседи са свеблагим Господом и да помоћу таквих светих размишљања и умне молитве прими од Бога просвећење и осијање, ако није запечаћен благодаћу Светог Духа. Када ђаво само примети да ум (дух) хришћана нема печата благодати Божије и обнажен је од ње, а међутим жели мислено да пређе ваздух и притекне свевишњем Богу, да би разговарао с Њим посредством молитве и молио Га за своје грехе, без страха му стаје на пут којим усходи и као да му говори: “Куда то идеш нечасни? Како смеш пролазити по местима која су у мојој власти. Ја сам господар таме, ја сам добио име владатеља света и налазим се у главама оних који умствују о светском и мисле по светски. Ја сам кнез овог трулежног света, ваздушни цар, сатана. Ти још ниси изашао из моје власти, још те Христос није преместио из сатанине области ка Богу (Дап. 26,18). Зато, као мој поданик, ти си дужан да мислиш о моме и тражиш моје. Моје је пак ово: телесна похота, неправда, злоба. Ја сам претходно све то теби показивао и доказивао, како је то добро, и ти си видео да је то тако, испитао и усладило ти се. А сада, куда идеш? Где ћеш изићи на небо? Остани овде доле – у светској нечистоти и греху.” Зато је и написано: нико не може назвати Исуса Господом, осим Духом Светим (1. Кор. 12,5).

5. [Молити се са пажњом јесте дар Божији.](#)

Могуће је претпоставити да хришћанин не треба да се моли и слави Бога, ако се његов ум најпре не запечати благодаћу, да не би спољашње предстојао Богу, а мислено творио ђавоља дела, као његов слуга, због чега постаје још нечистији и због чега га његов непријатељ почиње присиљавати, наводећи га на многа зла, што посредством гнева, што посредством плотске похоте на коју се устремљује са већом неуздраношћу. Ако неко, ко уђе у болницу да би се излечио, по своме неразумљу тамо учини ране још горим и опаснијим, онда би му много боље било да уопште није улазио у њу. Али опет, како остати без

молитве?! Невоља од обога. Прими утеху, узми најпре на себе подвиг да исправиш свој ум да не би дошао у опасност да паднеш још дубље, ако будеш певао, славословио Бога и молио се, најпре се не исправивши и не исцеливши. Јер је немогуће да нечисти ум стоји пред Богом, премда је и видно да неки стоје пред Њим телом и моле му се устима. Да, и нема баш никакве могућности да неко заиста славослови Бога сам од себе, него благодат Христова, уселивши се у нас, славослови и песмослови Бога и моли се у нама.

Када људи разговарају међу собом, они знају о чему се говори; и они који говоре, знају шта говоре, и они што слушају, појме шта слушају. И била би очигледна глупост да неко нема потребну пажњу, када разговара са другим. Али ако стојећи пред Богом, говорећи Му и молећи се, не пазимо на то што говоримо, онда како можемо сачувати наду спасења, чак и онда када неко дуго време проводи у молитви и славослови Бога дан и ноћ, с таквом неразумном непажњом и мисли да се моли и славослови Бога као што треба? Јер када разговарамо са Богом требамо имати бар онолику пажњу као када разговарамо с људима о светским и сујетним делима. Из реченога свако може појмити шта значи то да ђаво мислено окружује ум човека који страда том не безазленом болешћу. Зато такав треба пре сваке бриге за душу, да се побрине да јој достави духовни лек и исцелење, да би Исус Христос, једини лекар душа и тела, увидевши такву његову бригу и труд, излечио његову тако велику немоћ. И ако не постане такав, узалудно и бескорисно поје псалме и чита молитве. Зато ко се моли непажљиво нека устане и заплаче зато што је такав и нека се исправи. Ако пак не заплаче и не затужи због своје непажње, онда каква му је нада на спасење?

6. Грешници су непријатељи Богу, од којих се Он одвраћа.

Писмо каже: није пријатна похвала из уста грешника (Сир. 15,9), и не каже то за безбожнике и невернике (јер како ће се неверни молити Богу, Кога не зна?), већ о ономе ко зна Бога и верује у Њега, само је нечастив због својих злих дела и непријатељ Богу због грехова. Као што леп, дотеран и красан предмет привлачи очи људи на себе, а неугледни и ругобни узрокује окретање главе на другу страну да га не би видели, тако и похвала славословље и молитва грешника узрокују да Бог одвраћа Своје очи од њега да га не би видео, зато што се моли само устима, а умом и срцем беседи са предметима својих грехова и страсти, који како су пре господарили над њим тако га и сада чврсто држе у својим рукама. Јер је немогуће да неко, молећи се Богу не помишља неумесно и срамно, ако се претходно није спријатељио са Богом покајањем и исповешћу. Пријатељство пак Бога са душом јесте скривена Божија посета. И као знак тога, да је благодат Божија посетила душу, је да она молећи се са

страхом и страхопоштовањем стоји на молитви исправно и има велику пажњу у молитви. Јер нико не може Исуса Господом назвати, осим Духом Светим (1. Кор 12,3). Зато су они који се не моле на тај начин још далеко од Бога, били они јереји и духовници, били они учитељи народа и његови посредници пред Богом. Ако сунце, будући топло, природно загрева онога који седи под његовом зрацима, онда како да Бог, Који јесте свет, не освећује оне који у молитви разговарају са Њим? Међутим не бива тако. Од чега? Од тога што они који седе на сунцу, знају то и сели су да би се огрејали зато су и припремили себе тако да би осетили његову топлоту, а они који се моле без пажње ни сами не знају о чему се моле и шта траже, односно не стоје пред Богом како треба, због чега им Бог и не даје ништа и не да, макар да се ови и сто година моле на тај начин. Дакле, пошто се они који поју и моле се не бивши најпре осећени благодаћу Божијом, узалуд труде, онда је потребно да пођу учитељима побожности и опитним духовницима, и науче се од њих како да се моле и шта треба да траже у молитвама. Ако пак не желе да се поуче томе и не науче се, онда били они мудри или прости завршиће живот као нечисти и оскврњени. Бог не слуша оне који не знају шта траже. Зато да и ми не пострадамо тако и не останемо нечисти заувек, постарајмо се да се научимо томе како да се молимо и шта да тражимо од Бога, да би наша молитва била примљена од Бога, у Христу Исусу, Господу нашем, Које слава, част и поклоњење у векове. Амин.

БЕСЕДА СЕДАМНАЕСТА

- 1) [Када човек учини неко добро \(дело\), њему самоме бива добро од тога.](#)
- 2) [Како дознати да ли је Бог примио наш пост,молитве и милостињу?](#)
- 3) [Како треба певати и молити се?](#)
- 4) [Освећење и слобода се дају души вером.](#)
- 5) [Душа псалмопојући треба да буде смиреномудрена.](#)
- 6) [Чиме се гаси Божија благодат?](#)

1. [Када човек учини неко добро \(дело\), њему самоме бива добро од тога.](#)

Брате! Када слушаеш да нам свети оци говоре да постимо или дајемо милостињу или да чинимо неко друго добро дело ради Бога, имај на уму да они тако говоре из снисхођења према нашој немоћи, јер Бог нема никакву потребу у ма каквом нашем добру, као самодовољни и ниучем неоскудни. Ма каква добра дела да чинимо у садашњем животу, сва се она обраћају нама на добро, а Богу она ништа не дају, и Он нема никакву потребу у њима. (Онај) ко пости, злострада, бди, даје милостињу, тај чини све то да би стекао

одобровољење и милост од Бога. Јер ако на попришту садашњег живота, мрачном и пуном греха не притегнемо себе добровољно постовима, бдењима и другим злострадањима и не будемо милостиви према другим људима, онда ни Бог нас неће помиловати и опростити нам наше грехе. (Онај) ко је и сам немилостив према другима како може да очекује себи милост од праведнога Бога? Ко чини грехе, не тужећи због њих, а Бога се не боји, не каје се за њих, не притеже себе због њих постом и бдењима, и не моли Бога за њих, тај не тражи опроштај од милостивог и многомилосрдног Бога. Дакле, нека нико не мисли да чини ма какво добро ради Бога, већ ради свог сопственог спасења. Ко тако мисли и има такво убеђење, да добра дела чини ради свог спасења, тај никада неће чинити никакво добро дело да га људи виде, већ ће све чинити да га види једино Бог, Који види скривнице срца. Ако хришћанин који се труди у добрим делима не држи у мислима да тиме нема намеру да икако задужи (учини икакву услугу) Бога, губи свој труд. Као што сунце не треба ништа од човека, и не тражи од њега икакву услугу или одужење, но служи уопште свим људима, и свима чини услугу тиме што разлива светлост по лицу земље, греје плодове, и омогућује сазревање, подржава живот људи и свега рођенога на земљи, међутим као што нико никада није говорио, не може сада и неће моћи никада да каже да је услужио или ичим услужује сунце, тако ни Бог неће никакве услуге и нема потребу да Му било ко чини услуге. И ако неко мисли да чини било какву услугу Богу, по томе знај да тај још није почео ступати на пут спасења. Такав, иако пости, проводи ноћи без сна и подноси друга лишавања, иако поје и моли се, иако даје милостињу и чини друга добра дела, иако проповеда реч Божију и учи истини, никада неће имати удео са Богом. Јер ко чини ова добра дела, треба да их чини због тога да би стекао милост у Бога, а не због тога да би учинио услугу Богу. Јер, како говори божанствени Павле, сви сагрешише и изгубили су славу Божију и оправдаће се забадава благодаћу Његовом (Рим. 3. 23,24), када коначно заишту и молећи се почну да стичу милост и да им се отварају двери милосрђа Божијег ради задобијања помиловања од Господа Исуса Христа. И при свему томе је заиста неопходно молити, тражити, досађивати, јер ко не моли, не тражи не досађује, тај по одлуци Сведржитеља Христа не стиче и не добија милост Божију и не отвара му се двер милосрђа Божијег. Ко има уши да чује, нека чује!

2. [Како дознати да ли је Бог примио наш пост,молитве и милостињу?](#)

Дакле, ко пости, моли се и даје милостињу, (јер се уз помоћ тога трога хришћани спасавају), нека не гледа на дане свога поста, ни на труд бдења и молитве, ни на количину милостиње, т.ј. колико је много одвојио за милостињу или колико дуго није спавао и стојао на молитви и колико дана је постио, већ нека мисли о томе да ли је ово све примљено од Бога. Ако је

примљено, онда ће му бити послана божанска благодат, а ако задобије благодат Божију, онда ће наћи себе скрушеног, смиреног, како пази на себе, има умилење и каје се због свих злих дела, која је чинио раније. А онда, због таквог унутрашњег устројења, познаће како је велика његова немоћ и како су непотребни и срамни његови греси, схватајући да су они својствени једино неразумним животињама; разумној, пак, души су непристојни и далеки су од човека који има слободну вољу . Таква је прва благодат и прво просвећење, дато души од Бога! Дошавши у такво стање и схвативши да су њени греси управо такви, душа почиње да их мрзи и да се одвраћа од њих као од ствари достојних сваке мржње и одвраћања. И ово је пут спасења! А ко не зна себе и не осећа у каквом се бедном стању налази, (и не тражи да то сазна), томе узалуд пропадају пост и милостиња коју даје. Јер Богу пријатна жртва је само дух скрушен, и само се за такву жртву даје опроштај грехова, и због такве жртве бива и пост и молитва и милостиња. Ето тајне хришћанског живота, и ето како треба да поступа сваки хришћанин! Постови, молитве, милостиње, добровољно сиромаштво, спавање на голој земљи, и све друго што човек чини, дужан је да чини због тога да би се спријатељио са Богом. Ако га пак, све ово не води ка тој заједници, онда каква му је корист од свега тога?

3. [Како треба певати и молити се?](#)

Душа која се спријатељила са Богом, бива кротка и смирена, и када се моли помишља да стоји пред лицем Бога и не дозвољава себи да лута тамо-амо; супротно, душа која се не налази у таквом стању, још се није спријатељила са Богом и још се налази у власти ђавола, иако поје и моли се. Дакле потребно је да душа пре молитва и псалама, па и пре свега тражи удружење са Богом. Ако се она пак не спријатељи са Богом и не иште такву заједницу, не може дочекати спасење ни на који други начин. Они који поју псалме и моле се, а нису се спријатељили са Богом (и не траже то и не певају и не моле се ради тога) узалуд вапију у ваздух, подижући Бога на негодовање и гнев, јер се такви устима моле Богу, а умом помишљају о томе што спада у област непријатеља Његовог, ђавола, и Бог зато одвраћа од њих Своје лице.

4. [Освећење и слобода се дају души вером.](#)

Дакле освећење и избављење души не дају пост, молитве и милостиње сами по себи, но пре свих врлина даје их вера у Бога, када неко поверује да га може осветити и избавити једино Господ Христос. Видљиво сведочанство овога и дејство имамо у тајни пречистог тела и крви Господа нашег Исуса Христа Сведржитеља, Који наређује: да кажеш сужњима: изидите; онима који су у мраку: покажите се (Иса. 49. 9). Ове пречисте тајне се сједињују се са душом

и телом онога ко се достојно причешћује и сједињују га и спријатељују с Богом. Када се неко на тај начин спријатељи са Богом, посредством вере и светих тајни онда да ли му је могуће да још буде роб ђавола и нечистих? Може ли такав наставити да греша иако се сећа овако великих добротинастава Божијих према њему и прилепи се за Бога? Грех бива након лишења Божије благодати и освећења. Лишење ове бива због гордости; гордост проиходи од заборављања Бога; заборављање Бога због небриге о освећењу које је даровао Бог и о угађању Богу, његовом доносиоцу. Онај ко заборавља Бога, Који га је осветио, престаје да мисли о томе ко је тај који га је осветио и пада у самомњење да је све то што је у њему од њега самога. Зато Божија благодат одлази од њега; тада га походи враг са искушењем, повлачи га, и ето греха, а за грехом и погибао. Све због тога што је заборавио Бога, престао да га благодари и смирује се пред Њим. А то је већ велико непоштење и велика неправедност! Претпоставимо да је неко упао у море. Ако га је неко избавио од ове невоље и извукао живог из морске дубине, као да га је васкрсао из мртвих, онда какво ће благодарење имати према своме избавитељу и какво смирење! Тако и сада. И ко је такав, тога Бог никада неће оставити, како говори пророк Давид: у смирењу нашем опомену нас се Господ (Пс. 135. 23).

5. [Душа псалмопојући треба да буде смиреномудрена.](#)

Душа псалмопојући треба бити таква да би појући смиреномудровала и чинила све оно што води ка смиренуумљу. Али шта је то смиренуумље? То да спознајемо и сазнајемо своју људску немоћ. Али то да неко позна и сазна људску немоћ не бива другачије осим од просвећења свише Христом Господом, посланог онима који верују у Њега. И ни на који други начин није могуће познати самога себе и сазнати своју немоћ. Зато свети оци говоре да ко није крштен, тај није ни просвећен. Као што око ништа не може видети без светлости, тако ни душа не може видети своју немоћ, ако не буде тајанствено просвећена Христом. А како се савршава ово просвећење? Код неверних, како смо рекли, вером у Христа Спаситеља и светим крштењем; а код оних који су поверовали, који су ослепели после светог крштења и због тога се горде и незаконују, јер свети Давид говори: горди законопреступоваху до зла (Пс. 118. 51.), а на другим се местима говори: Господ се гордима противи (Јак. 4.6), почетак греха је гордост (Сир. 10,15) и почетак гордости је човеку одступљење од Господа (- 14) – у таквима се просвећење душе савршава обновљењем тајне вере у Христа, т.ј. сећањем на све неопходне чланове вере и оживљавањем вере у њима (Јер да су сачували прву веру не би ослепели). Када се на тај начин присете свих делова вере и стану их памтити са живом вером у њих, онда ће се на крају и просветити и увидети беду свога положаја, и спознаће суд Божији; из овога видећи колико су срамна дела која су чинили

и спознајући каквих су безмерних мучења они достојни покајаће се од све душе своје и од свег срца свога. **(срамна дела су све сласти и телесне похоте, а зла су свака лакомост, неправда, подмуклост)**. Пошто се сваки који се каје смирује, то му Бог даје своју благодат као смиреноме да би замрзео и похотна и зла дела и свагда се опомињао своје немоћи, и опомињући се састрадао са људима који страдају слично њему и био снисходљив према њиховим немоћима, никога не осуђујући за грехе, да би био кротак и трпељив и стекао покој у души. Дошавши догде, већ ће почети да пева Господу песму нову, хвалу Богу нашему, т.ј. почеће да приноси благодарење Богу из чистог и скрушеног срца, јер чисто срце и јесте срце скрушено и смирено, а свако друго псалмопојање осим овог је узалудно и бескорисно. Ономе који не поје на такав начин немогуће је беседити с Богом посредством молитве. Иако се много и дуго труди, он ће појати и молити се (само) устима, а умом ће размишљати о ономе што огорчује Бога и покреће Га на гнев. Као што чулне, видљиве ствари имају потребу у светлости да би биле јасне, тако и све умне ствари имају потребу у умној светлости да би биле умно сагледаване и познаване. И као што нико од оних који су начинили мноштво производа не може рећи да их је сачинио ноћу и без светла, тако и онај ко води богоугодан живот не може рећи да га води без умног светла. Ако се неко дрзне да каже то, онда је он јавни лажов и син ђавола. Такав никада није упознао себе и своје немоћи, и уопште није ступио на пут Божији. Зато је и написано: који се хвали, Господом нека се хвали (2. Кор. 10,17).

6. [Чиме се гаси Божија благодат?](#)

А ти, брате мој, који си просвећен одозго Христом, треба да пазиш на себе, да не би некада заборавио на своју немоћ и помислио да је то просвећење које је у твоју душу дошло од Христа, твоје сопствено дело због тога што је оно скривено и ти не видиш када и како оно долази. Знај да ако само уобразиш да је просвећење твоје сопствено дело, да је плод твога ума и твојих сила, истог тренутка ће се оно сакрити од твојих очију и оставити те у тами. Бог је невидљив и невидљиво просвећује, а да ти то не видиш; ово се просвећење познаје по његовим дејствима, као што се и невидљиви Бог познаје у Својим делима. Ако приметиш да си скрушен и смирен, знај да си просвећен; и колико си смирен, толико је у теби светла, јер како су казали богомудри оци: одсјај душе је њен одсјај у смирењу. Степен самопознања и боговиђења одређује степен смирења и кротости. Душа, удостојивши се божанског осењивања, т.ј. божанског просвећења и тишине, бива мирна и безметежна. Такво просвећење се пак гаси немилосрђем, осуђивањем браће и злопамћењем. Јер ко је обрео спасење по милосрђу и милости Божијој, тај ће га сачувати у себи својом сопственом милошћу и милосрђем према браћи, по

речи Христа Спаситеља Који говори: јер каквим судом судите, таквим ће вам се и судити, и каквом мером мерите, таквом ће вам се и мерити (Мт. 7. 2). Зато и пре задобијања милости Божије треба миловати ближњег, а и удостојивши се добијања ове милости, да наставимо да га милујемо. Ко је излечен и оздравио од велике и неизлечиве болести душе, по јединоме Божијем смотрењу тај треба да се радује и весели и свом душом својом и свим помислима да благодари Бога Који му је показао толику милост и исцелио га, и треба да буде кротак и смирен дивећи се великој милости коју му је Бог јавио и сав убудуће испуњен благошћу и милосрђем, да буде састрадаван и милостив људима који страдају слично њему, никога да не презире, пред свима уопште да буде смирен са сваком радошћу. Тако грешник избављен од страсти које су га притискале треба да се радује и весели због Христовог спасења. Али, ако се он, задобивши ово спасење почне гордити, онда (јер ђаво је близу и оруђа страсти су сва још у нама) се благодат Христова опет удаљава и ђаво пришавши помућује му помисли, и дејствује да чини телом дела гора од пређашњих. Од таквих дела да нас избави Господ наш Исус Христос, Које част и поклоњење у векове. Амин.

СЛОВО 18

О ВЕРИ

1. [Значења у којим се \(реч\) вера употребљава.](#)
2. [Кроз веру човек се удостојава благодати Божије.](#)
3. [Немогуће је без вере угодити Богу.](#)

1. [Значења у којим се \(реч\) вера употребљава.](#)

Вера је када неко верује у недостижног Бога, који је из небића у биће привео небо, земљу, море и сву видљиву и невидљиву твар. Такву веру имали су сви древни пророци и праведници од Адама до оваплоћења домостроја Владике нашега Христа.

Након тога, када се Христос оваплотио, вера је веровати у Оца и Сина и Светога Духа, у једну Суштину и три Лица и у велику тајну оваплоћења Христовог, то јест да Син и Логос (Слово) Бога и Оца, не оделивши се од Оца сишао је са небеса и оваплотио се од Духа Светога и Марије Приснодјеве, и постао савршен човек, са разумним телом и душом, сједињењих са божанством, тако да је у једном истом лицу Он био и Бог и човек, са двама савршеним природама, божанском и човечанском, сједињеним неразделно и

несливено; да је Он вољно пострадао и био распет и такође вољно био погребен, и да када се у време смрти душа оделила од Њега, божанство се није оделило ни од тела ни од душе; да је васкресао у трећи дан и у наредним данима вазнео се на небеса као човек, и Својим телом седи на престолу свога божанства, кога опевају са Оцем и Светим Духом сва небеска воинства; да су све тајне домостроја оваплоћења биле извршене ради тога да би се верујући у Њега опет обукли у Духа Светога, Којега је свукао првостворени Адам, када је постао преступник заповести Божије, и то стога (облаче се у Духа Светога), да, потпомогнути Духом Светим, испуне заповести Божије, и победе ђавола и све невидљиве силе демонске, јер без Светога Духа нико не може нити избећи грех, нити извршити Божије заповести, нити одбити власт и силу какву имају над нама демони.

Вера је још, када верујемо у Божаским Писмима изречена обећана блага онима који извршавају заповести Божије, и вечне муке онима који их престапају.

Вера је још када је неко веран свему Божијем, били то догмати или заповести, или боље рећи, ко је веран благодати Светога Духа, по чему се сваки хришћанин и назива верним.

Вера је још, када неко повери себе самога Богу и свом душом на Њега јединога полаже све своје спасење.

Вера је још када неко уверен да Бог чини све што Његова благодат благоизволи, и убеђен је да Он све чини најсветлијим образом.

Вера је још када се неко узда у велику и непобедиву силу Бога сведржитеља и смелост ка Њему, такву да када би заповедио и горе би се преместиле, до какве вере само малобројни достижу, како је и написано, да није у свих таква вера (2. Ефес 3,2).

Немогуће је спасити се ономе ко нема непостижну и тврду веру у Христа Господа, ко не верује без мудровања речима Божијим, ко нема љубав ка Богу и људима, љубав која бива од благе савести, чијом силом се рађају смирење и милостивост.

[2. Кроз веру човек се удостојава благодати Божије.](#)

Силом вере, пре сваке друге добродетељи, долази благодат Божија, као темељ сваке врлине, и благодаћу Божијом свака се врлина настањује у срцу и постаје дејствена; тако да је свака врлина која није од благодати Божије, не убраја се у Бога у истинску врлину, јер таква врлина није од Бога. Бива и то да и демони наводе на неке видове врлина, учећи људе да се приказују целомудреним, милостивим, кротким, и тиме их држи у високоумљу и гордости. Благодат Божија настањује се у човеку, макар и нечистог и скверног, али који има истински захвално срце; а истинска захвалност је, да срцем признамо да је

благодат благодат. И несумњиво, да примивши благодат будемо како доликује захвални и благодарни, ако не увидимо величину благодати, пре задобијања. Они који не сазнају како је велика благодат, која им је дана, не задржавају је. И тако, потребно је знати, да се благодат Светога Духа усељава у сваког, ко верује у Христа., не за добра дела, која је он учинио раније (јер ако би долазила за добра дела онда то не би била благодат, већ уплата за дела); него она долази од Бога за веру, долази пре сваког доброг дела, и на њој се као на чврстој основи изграђују добра дела, која само помоћу благодати и показују се савршенима, тако да дела која бивају без благодати Светога Духа Бог не рачуна ништа, као да их није ни било. Добро већ није добро, ако не буде добро учињено. Али немогуће је добру да буде учињено без благодати Христове. Ако би то било могуће, Бог не би сишао на земљу и постао човек, да би даровао такву благодат људима, помоћу које једино свако добро може бити добро учињено. И блажен је човек који је познао да помоћу благодати Христове свако добро може бити добро учињено, окајан је онај који ово не позна; сви држите овакву веру Христову.

Ето због чега већина људи, када поје псалме и молитве, само устима произноси псалме и молитве, а ум њихов беседи са бесовима, јер они, бесови, обузимају његов ум и окружују га помислима сујетним, светским, телесним, злопамтивим, тако да оно што је добро (молитва и псалмопојање), није извршено добро, т.ј. на одговарајући, Богу угодан начин. Није ли из овога очигледно да добро не може бити истинско добро без благодати Христове? Ако је добру немогуће бити истинско добро без благодати Божије, онда каквим се истинским добром може хвалити човек, ако би оно било његово сопствено дело? Никаквим. Зато истински хришћани, ако сазнају, да ништа добро у себи немају од себе, но све од благодати Божије, бивају свагда смирени и скрушени, по чему се и распознају истински хришћани. А високоумље, заносивост, сујета, дрскост, гордост, славољубље, привидно смирење, које бива ради људске славе, знаци су лажних хришћана.

3. Немогуће је без вере угодити Богу.

Тако су вера и добра дела две ствари које су нераскидиво повезане међу собом. Вера бива због добрих дела, али добра дела се не чине ради вере, већ посредством вере. Без вере нико не може чинити истинита добра дела и угодити Богу; јер због вере долази благодат Господа нашега Исуса Христа на оног, ко верује у Њега. **По мери вере, даје се и благодат.** У кога је велика вера томе се даје и велика благодат; у кога је мала вера, мала и благодат. Но потребно је поменути и то да је вера сама, па макар је она истинита и православна вера, ономе који тако верује не доноси никакву корист без добрих дела. Јављањем вере настаје сила, која исходи од вере; јављањем силе

настаје ревносна жеља за заповести Божије и богоугодна дела. Јер животворне (енергије) происходе од силе којом ако неко овлада може чинити било шта. И тако, како је немогуће угодити Богу без вере (Богу се угађа добрим делима), то вера даје силу за чињење добрих и богоугодних дела по вољи Божијој. Веру пак овде, у односу на то, што и говорим, разуме се не само, да верујемо у Христа и све његове речи, него и то, да имамо смелост ка Христу и у срцу носимо уверење, да се силом Христовом можемо и ослободити од зла и учинити свако добро дело како исповеда и свети апостол Павле говори: “**ВИШЕ** од свега потруди се, не ја него благодат Божија која је у мени (1. Кор 15,10).

И тако, ко се не удостоји да прими благодат Христову и позна Његово умно присуство у својој души тај узалуд носи име хришћанина, он је једнак са невернима; он може мислити да је изван сваког зла и да поседује сваку врлину, но уистину он је лажов и преварант. Иако разда све своје имање бедним, пости, бди, спава на голој земљи, вапије у молитви: Господе помилуј! Но ако не носи у срцу убеђење да је благодат Божија која му се даје за веру, милост Божија и не иште ову благодат пре свега другог; ако у њега и не буде мисли, да само ради задобијања ове благодати он разда своје имање и пода се сваком лишавању и злострадању; ако се не подвизава са тим циљем да он задобије благодат или први пут кроз крштење, или ако ју је имао и она је отишла због греха, опет је врати кроз покајање и исповест и самопонижавајући живот, а даје милостињу, пости, бди, моли се и остало, не с тим циљем, и не на тај један крај, него упражњавајући славне врлине и цењена сама по себи пред Богом добра дела, он се тада узалуд труди и напреже се.

Ето то што сам сада напоменуо јесте од почетка века скривена тајна хришћанства, која се јавила у последња времена. Њу је разумео Павле када је говорио о Богу, да он свим људима жели да се спасу и приђу у разум истинити (1. Тм 2,4). Јер познање истине није ништа друго до сама благодат. Она јесте истина која бива Исусом Христом, по светом Јеванђељу (Јн. 1,17). И немогуће је хришћанину обрести милост у Бога, ако не позна његову благодат. Јер како Христос није могао чинити знамења и чудеса због неверовања, тако не може помиловати никога од оних, који верују у Њега, али нису раније познали шта је то благодат Христова, Њиме и кроз Њега дајући се она јесте и милост и спасење. Никоме није могуће спасти се на други начин, ако не задобије божанствену благодат, која га обожује, или чини богом по благодати. Орасположимо се браћо и ми да ка том једином циљу управимо сва своја дела, то јест да би задобили божију благодат и милост Исуса Христа, Господа нашег, којему слава и моћ са Његовим беспочетним Оцем и Свесветим Његовим Духом у векове векова. Амин.

СЛОВО 19

- 1) [Душа се очишћује посредством вере и испуњења Христових заповести](#)
- 2) [Она се облачи свише силазећом силом Светога Духа и удостојава се да види Бога](#)
- 3) [Они који желе да добију добро од Бога треба са радошћу да трпе сваку невољу, злострадање и искушење у којима се налазе](#)
- 4) [Свако треба да осмотри себе да види да ли је достојан да уђе у Царство Небеско](#)

1. [Душа се очишћује посредством вере и испуњења Христових заповести](#)

Ум, сјединивши се са Богом вером, познавши Га делањем врлина и удостојивши се да Га сагледава созерцањем, види дивна и преславна чудеса. Он је сав озарен и постаје као светлост, премда не може појмити и исказати оно што види. Јер, тада је и сам ум светлост и види Светлост свију т.ј. Бога, и ова светлост, коју он види, јесте живот и даје живот ономе ко је види. Ум види себе савршено обједињеним са овом светлошћу и трезвено бди. Он сазнаје да је ова светлост унутар његове душе и запрепашћује се; избезумљен гледа, како да се удаљи од ње; потом, дошавши себи поново налази светлост унутар себе и не налази ни речи ни мисли у видљивом (свету) да би ма шта рекао и помислио о њој. Ко да се не задиви док слуша ову тајну и задививши се да не прибегне Христу? Ко да не пожели да у себи угледа ова чудеса Божија. И ко да не заволи Онога Који нам даје овакве преславне дарове који немају цену?

2. [Она се облачи свише силазећом силом Светога Духа и удостојава се да види Бога](#)

Пожуримо, браћо моја љубљена, да придобијемо Христа и видимо колико је Он диван у Својој красоти и сладости. Он сам говори - *Ко има заповести моје и држи их он је онај што има љубав к Мени; а који има љубав к мени имаће према њему љубав Отац Мој; и Ја ћу имати љубав к њему и јавићу му се сам* - (Јн. 14,21). А даље додаје: - *Ко има љубав к Мени, држаће реч Моју, и Отац мој имаће љубав к њему; и к њему ћемо доћи и у њему ћемо се настанити* - (Јн. 14, 23). Они који љубе Бога и сачувају Његове заповести облаче се у силу свише силазећег Светог Духа, који се не јавља чулно, у виду огња и не долази с великим шумом и бурним дихањем (што се извршило једино на апостолима, ради неверујућих), но бива сагледаван умно, као умна светлост и прилази са тишином приносећи радовање што и јесте одсјај оне прве, вечне светлости и

одблесак непрестајућег блаженства. Онда када просија ова светлост у духу истовремено ишчезава свака нечиста помисао, избацује се свака душевна страст и свака телесна немоћ бива исцељена. Тада се очи срца – ум и мисли – очишћују, и виде Бога, како је у Еванђелским блаженствима записано. Тада душа као у огледалу види своја, чак и најмања сагрешења и прелази у узвишено смирење; помишљајући о величини оне славе испуњава се сваке радости и веселја и диви се овом неочекивано угледаном чуду, и пролива многе сузе. Тако се на крају сав човек потпуно измени и позна Бога, и сам раније бивши познат од Бога. Иста та благодат Свесветога Духа чини да човек почиње да презире све земаљско и небеско, садашње и будуће, радосно и тужно. Она га чини другом и сином Божијим и богом, онолико колико је то могуће човеку. О колико су велики дарови Божији!

Готово сви људи се стиде немоћних и бедних. Земаљски цар ни не жели да их погледа, велможе се одвраћају од њих, богаташи их презиру. Ако се некако деси да их сретну на путу, обилазе их, не обраћајући пажњу на њих, као на ништавности, и нико не мисли о томе, да би било лепо да им се обрате. А свеблаг Бог, оставио је мудре, силне и богате овога света и изабрао немоћне, немудре и бедне, по својој великој и неизреченој благодати. И ко би га могао само и због тога достојно заблагодарити?! Овај Бог, којему служи мноштво анђела, Који - *носи све у речи Своје* - (Јевр. 1.3), Чију величину славе нико не може претрпети, овај сами Бог благоизволео је да се начини и оцем и братом и другом одбачених, и прими људско тело да би нам постао сличан по свему осим по греху и начинио нас причасницима Своје славе и Свога Царства. О колико је велика и богата благодат, какво неизрециво снисхођење ка нама Владике нашег, Бога!

Зашто и ми, браћо, не прибегнемо овом милосрдном Богу, који нас је тако много заволео? Зашто и живот свој не положимо за љубав Христа и Бога нашега, који је умро за нас? Зар не видимо, како многи људи пристрасни према земаљским, трулежним, добрима, предузимају велике трудове и излажу се многим опасностима, одлазе у далека места, остављајући жену и децу, и сваку животну утеху, и ништа не сматрају више и лепше од онога што су пожелели и не дају себи мира док не достигну свој циљ? Али ако они, због пролазних и трулежних блага предузимају такве подвиге, и ради њиховог задобијања излажу опасности и своју душу и свој живот; онда није ли свакако нама примереније да предамо и душе и тела љубави ради, Цару царева и Господу господара, Творцу, Сведржитељу и Власнику свих твари? – Он сам говори у Свом светом Еванђељу, да погубивши душу своју, т.ј. поставши спремни да жртвујемо живот, Мене ради и Евањђеља ради, или начинивши своју душу мртву за свет и не сачувавши је за занимање ма каквом телесном похотом такви ће је спасти, а они који је сачувају, т.ј. зажале да предају свој

живот за Мене или испуњују своју душу ма чим грешним, погубиће је. Тако говори свуда присутни и свесадржитељни Бог! Куда ће мо ми, браћо, побећи од Његовог лица и где се сакрити? Изађемо ли на небо, тамо ће мо Га наћи; сиђемо ли у ад, Он је и тамо; спустимо ли се у дубине морске, ни тамо нећемо побећи од држања Његове силне руке, већ ће Његова десница држати и душе и тела наша. И тако, браћо, уколико се не можемо успротивити Господу, нити побећи од Његовог лица, приђимо, postanimo што боље слуге тога Бога, који је нас ради постао човек, примио обличје слуге и умро по љубави према нама. Приђимо, склонимо се под снажну и непобедиву руку Христа, који точи вечни и бесмртни живот и пребогато њиме испуњава оне који га ишту од Њега, благодаћу Свесветог Духа. Приђимо, потражимо Христа у Којега смо се обукли светим крштењем, али због својих злих дела опет смо га свукли. Када смо се крстили, били смо још неразумна деца, и узрастом и умом и нисмо схватили, како смо велико освећење примили; зато и нисмо желели да познамо ово, но привучени младошћу, оскврнили смо себе својим гресима, изгубили благодат светог крштења и продужили да свакодневно прљамо и душе и тела, преступајући заповести Божије. Повратимо се опет у пређашњи чин покајањем, које је сада постало јединствени пут ка нашем спасењу и ставимо у срце да се свесилно трудимо у чињењу сваке врсте добрих дела, о којим знамо да су угодна Христу Господу. Да се опет запечатимо печатом Светога Духа и остало време нашег живота проживимо непорочно имајући Христа Спаситеља као свемоћног поборника, од Којега услед овога, да задобијемо и ту милост, да се покажемо дотојни да познамо тајне нашега Бога, сакривене од века и од народа.

3. Они који желе да добију добро од Бога треба са радошћу да трпе сваку невољу, злострадање и искушење у којима се налазе

Уколико желимо да добијемо то што је наша душа заволела, т.ј. благодатне дарове од Бога, и будући да смо људи, postanemo земаљски анђели, потребно нам је исто тако заволети невоље и телесну тескобу, поднети свако злострадање и са радошћу подносити искушења, са увереношћу да ће нам она донети свако добро. Шта је лепше од душе, која са разумом и расуђивањем подноси сваку невољу и злострадања, ради чијег ће претрпљења наследити свакојаке радости. Шта је храбрије од скрушеног и смиреног срца које без труда побеђује све демоне и одгони их од себе? Шта је славније од ништости духом која човеку доноси небеско царство, коме нема ничега равног, и не може бити, ни у садашњем животу, ни у будућем? Али и они који се више не муче бригом о себи у смислу земаљског и привременог, какво се, шта велиш, њима предаје ангелско стање и каква вечна блага им се уготовљавају? И то, опет, да ко презире све привремено и трулежно и скоро све неопходно

његовом телу, тако што се никада није спорио и свађао ни ским, него је свагда чувао мир и љубав, не помућујући тиме своју душу, каквог даровања није достојан, каквих венаца и дарова. Заиста је ова заповест изнад природе и њено испуњење изнад речи и разума, зато што таквом Христос бива све, уместо свега тога што је презрео. Чувши: Христос, не обраћајте пажњу на голо слово нити на малобројност речи, већ помишљајте о слави његовог божанства, која превазилази сваки ум и сваку реч, помишљајте о његовој неизреченој красоти, о безмерној милости, о незамисливом богатству које Он обилно са сваком милошћу предаје таквима, и разумећеш зашто је он једини довољан да замени све остало, онима који у себе примају самога Бога, извор и дародавца свих блага. Зато нико од оних који су примили Христа не желе ништа друго и нико од оних који су се наситили љубави Божије нема више жељу да љуби било шта друго овде на земљи.

Заиста, браћо моја, ништа на свету није боље од тога да се нема ништа од блага овога света, немати жељу за стицањем било чега осим за неопходне потребе тела и не замишљати да упокојимо своје тело и угодимо му, него желети само једно, живети духовним животом и - *телу* - ни у чем - *не угађајте по жељама* - (Рим. 13,14), Неопходним потребама тела ја називам хлеб и воду, одећу и кров, како и учи Апостол: - *А кад имамо храну и одећу, овим да будемо задовољни* - (1. Тим. 6.8). Ако нам треба било шта више од овога, то свакако, ако верујемо Богу, и надамо се на Њега, Он, дајући нам и више од овога и промишљајући о свему даће нам и ово. Само оставимо све друго што упада у наш привремени живот: сујету, завист, спорове и свађе, лукавство, роптање, клевету и уопште све што је мрско Богу и рањава душу, и заволимо од све душе то што је Бог наредио: духовно сиромаштво, или смирење, непрестани даноноћни плач, од кога се сваког часа у душу уливају радост и утеха, у оне који љубе Бога. Из тог плача се рађа кротост у онима који се подвизавају у истини, од плача гладују и жеђају за правдом или сваком добродетељи и свагда ишту царство Божије, које превасходи сваки људски ум; од непрестаног плача бивају и милостиви и чисти срцем и миротворци, као испуњени миром и благодушни у искушењима; од плача мрзе зло; од плача се у души пали божанствена ревност, која јој ни на минут не да да се преда покоју млакоти, или заједно са злима да крене на зло, него је испуњава храброшћу и силом да до краја претрпи искушења сваке врсте.

4. [Свако треба да осмотри себе да види да ли је достојан да уђе у Царство Небеско](#)

Замрзимо, зато, браћо моја љубљена, свет и све у свету. Зашто имати општење са светом и са светским делима ако нам Господ говори у светом Јеванђељу - *нисте од света* - (Јн. 15, 19)? Потецимо путем врлине. Подвизавајмо се да

стекнемо нешто од свагда постојећег и нетрулежног. Јер све ствари овога света трулежне су и пролазе као сан, и ничега постојаног и тврдога нема у њима; и сунце и звезде и небо и земља, све пролази, и од свега једино човек остаје. Шта нам сада од овога видљивог може послужити на корист у смртном часу када будемо прелазили из овог живота у тамошње пребивалиште у бесконачном веку, ако све што оставим иструнуће и проћи? Премда и неће истог трена проћи све овде видљиво, али каква нам је корист од њега, када ми неопходно растајући се са њим, остављамо своје тело мртво и безосећајно и наша душа неће више имати могућности да било шта види помоћу овог тела нити ће сама било како бити видљива, и од тада ће се окренути једино невидљивоме, ступивши у другачији однос и у другачији поредак живота, да би или наследила царство небеско и вечну славу, или наследила геену и огањ вечни? Једно од овога двога неопходно нам је да задобијемо од Бога. Тога ради, љубљена моја браћо, замрзимо, умољавам вас, овај свет, бежимо од његових прелести и од осталих лажљивих радости овога живота и прибегнимо јединоме Христу, Искупитељу наших душа, и на сваки начин се постарајмо да Га задобијемо, свагда постојећег. Задобивши га, припаднимо Његовим стопама и обљубимо их свом врелином душе. Њу, молим вас, потерајте да Га види, док сте још живи. Јер ако се удостојимо да Га видимо сада, нећемо умрети и смрт неће загосподарити над нама. Не чекајмо да Га видимо у будућем животу, него се подвизавајмо да Га сада видимо. Ми знамо, говори свети Јован Богослов, да имамо Бога у срцима својим, по Духу кога смо примили од Њега (1. Јн. 3,24; 4,13). Тако и ви, показавши тврду и извесну веру у њега својим делима, премишљајте са пуном пажњом о ономе што сам вам рекао, и добро размотрите, да се не обмањујете, мислећи да имате Христа у себи иако немате ничега и налазите у опасности да пређете из овог живота празних шака и чујете онај страшни глас који говори: узмите од оног који мисли да има, овог лукавог слуге, и дајте оном који има више (Лк. 8,18; Мт 25,29). Тада ћете заридати и заплакати и примити вечну муку. Но да нам се не деси да чујемо такав глас и слично пострадамо, нама, који смо се у часу божанственог крштења одrekli ђавола и свих дела његових и сјединили се с Христом, давши завет да ћемо чувати Његове заповести. Потрудимо се да сачувамо божанске заповести и сузама и покајањем очистимо своја срца да угледамо самога Христа – ову божанствену светлост, и да Га стекнемо још сада, у садашњем животу као Становника у нама, да Он оживи наше душе благодаћу Свесветога Духа и да их нахрани сладошћу чеканих добара царства Свога. Амин.

БЕСЕДА ДВАДЕСЕТА

1. [Ко су ти који заиста љубе Бога; од чега се рађа љубав према Богу и чиме се нарушава?](#)
 2. [Каква су дела љубави према ближњим по Богу?](#)
 3. [Љубав је глава закона.](#)
1. [Ко су ти који заиста љубе Бога; од чега се рађа љубав према Богу и чиме се нарушава?](#)

Неки се изненађују када ми говоримо да не љубе сви хришћани Христа. Али, пошто љубити Христа не значи ништа друго до испуњавати Његове заповести, како је Он Сам рекао: ко има заповести Моје и држи их, то је онај који Ме љуби (Јн. 14. 21); тако да хришћанин, који не чува Његове заповести, када говори да љуби Христа, лаже. Јер сваки отац који има синове и кћери и брине се о њима (као) и свако ко себи купи роба или прими најамника, на крају крајева жели да их има, храни и одева их и доставља им све потребно да би му они помагали и служили по дому. Али ако увиди да нико од њих не испуњава његову вољу и не извршава наложено му дело, да ли ће се онда он задовољавати једино тиме да му син и кћер говоре: ти си отац наш, а роб и најамник: ти си господар наш? Наравно не. Тако се ни Бог не задовољава једино тиме да неко говори да Га љуби, а не извршава Његове заповести. Зато Он и говори кроз пророка: ако сам Ја Отац, где је част Моја? И ако сам Господар, где је страх Мој (Мал. 1. 6)? Из овога, хришћанин, не прослављајући Бога испуњавањем Његових наредби и чувањем Његових заповести, ничим није бољи од неверних, ако није и гори од њих.

А заповести и наредбе Божије говоре: то и то чини, а то и то не чини. Није довољно само не чинити зло, већ је потребно чинити добро. При томе је неопходно исповедати да је хришћанину немогуће да не чини зло и да чини свако добро никако другачије осим силом Свесветог Духа, дарованог онима који су од све душе поверовали у Христа и одrekli се сатане и свих дела његових и свог служења његовог и све гордости његове и који су се спојили са Христом и сјединили се са Њим. Људска природа је промењива и превратна и само је божанска природа непревратна и непромењива. Али хришћанин који постаје причастан божанске природе у Христу Исусу, Господу нашем кроз примање благодати Светог Духа, преображујући се и измењујући Његовом силом у богоподобно стање, постаје бог по благодати, сличан Ономе Који је у њему савршио такву промену – Господу Исусу Христу, Сунцу правде.

Хришћанин предаје целог себе Христу Господу, а Христос Господ извршава у њему овакву промену и чини га богом по благодати. Хришћанин не може сам

собом да учини овакву промену и Христос га неће облагодатити даром ове измене, ако Му се овај не преда од свега срца. Зато хришћанин који се није изменио овом благом променом, нека не осуђује због тога своју природу, већ своју слободну вољу што се сам није желео сведушно предати Христу, јер Апостол уверава да ако се неко убрзо прилепи Господу биће један дух са Господом (1. Кор. 6. 17). И сам Господ Говори: Останите у Мени и Ја ћу у вама. Као што лоза не може рода родити сама од себе, ако не остане на чокоту, тако и ви ако у Мени не останете. Ја сам чокот, а ви лозе. Ко остаје у Мени и Ја у њему, тај доноси многи плод, јер без Мене не можете чинити ништа. Ко у Мени не остане избациће се напоље као лоза, и осушиће је, и скупиће је и у огањ бацити, и спалити (Јн. 15. 4-6). И опет: останиите у љубави Мојој. Ако заповести Моје одржите, остаћете у љубави Мојој, као што сам Ја одржао заповести Оца Мојега и остајем у љубави Његовој (- 9, 10). И још: по томе ће сви познати да сте Моји ученици, ако имате љубав међу собом (Јн. 13,35). Као што се ученик граматике, говорништва, филозофије, поезије, сликарства и сваки други ученик, познаје по своме учитељу, тако се и хришћанин, ученик Христов, познаје по Христу, Господу и Богу, своме добром учитељу, Који нас је толико заволео да је ради нас постао човек, и предао своју душу за наше искупљење. Зато, ко нема љубави, како може бити признат као ученик Христов одн. хришћанин? Супротно томе, ко има ову љубав нека и не може поднети велике подвиге и трудове, а стекао је само једино ту љубав, онда се, по закону учитеља нашег, Христа, успео на сам врх савршенства светих. Јер је тако написано: који љуби другога, испунио је закон (Рим. 13. 8), и: који не љуби брата својега, којега види, како може љубити Бога, Којега није видио (1. Јов. 4. 20)? И опет: ако ко рече: Љубим Бога, а мрзи брата својега, лажа је (исто). Али чувши љубав, да не помисли неко да је то лако постижно дело. Заповест о љубави јесте сама велика и важна. Зато је Бог од почетка усадио у људску природу неку љубитељну силу, и родитељи природно љубе своју децу, рођаци се узајамно љубе и друг љуби своје другове. Али та природна сила љубави дана је у помоћ разумној људској природи, да би она, искористивши је прибегла ка (свеопштој) љубави, драговољној и спонтаној. Велика, Богом дана заповест љубави, изречена је не за природну, већ за драговољну љубав.

2. [Каква су дела љубави према ближњим по Богу?](#)

Да је заповест љубави највећа од свих заповести и да је глава свих добродетељи, виша од сваког исправног живота и свих многотрудних дела, о томе послушај шта каже св. Апостол Павле – ова уста Христова, тамо где указује да су без љубави узалудни и бескорисни пет заиста великих дарова; наиме дарови: језика, пророштва, чудотворне вере, раздавања милостиње и мучеништва, и говори: Ако језике човечје и анђеоске говорим, а љубави

немам, онда сам као звоно које звони, или прапорац који звечи. И ако имам пророштво и имам све тајне и сва знања, и ако имам сву веру да и горе премештам, а љубави немам, ништа сам. И ако раздам све имање своје, и ако предам тело своје да се сажеже, а љубави немам, ништа ми не помаже (1. Кор. 13. 1-3). Потом мислећи да би га неко, зачуђен овим речима, могао упитати, како је без љубави могуће учинити овако велика дела, он разрешава ову недоумицу и говори: Љубав дуго трпи, милокрвна је; љубав не завиди; љубав се не велича, не надима се, не чини што не ваља, не тражи своје, не срди се, не мисли о злу, не радује се неправди, а радује се истини, све сноси, све верује, свему се нада, све трпи. Љубав никада не престаје. Тиме је јасно показао, да они који говоре језицима могу да се погорде, такође и они који пророкују и имају чудотворну веру могу да зажеле славу, онима који дају милостињу могу причињавати задовољство слава и част коју им подају они који су им благодаарни, а они који себе предају на мучење могу да помисле високо о себи. Али пошто је окончао своју реч на следећи начин: љубав никада не престаје показао је да је корен љубави смиреномудрије; као што корен нема куда да падне, јер се налази увек у дубини земље. Ко мисли да има љубав, а нема дуготрпљење и милосрђе, завиди и бива неувиђаван, горди се и љути, тражи своје, раздражује се и мисли зло, радује се неправди, а не радује се истини, не обухвата све, нема сву веру, и нема сву наду и не трпи све, такав нема љубави и говорећи да је има, лаже.

3. Љубав је глава закона.

Сав закон, дат људима од Бога, састоји се у љубави, која има два степена, као што је и закон двојак – стари и нови. Онај ко је стигао на први степен оставио је земљу доле, а ко је дошао на други достигао је и небеса. Стари закон говори: љуби ближњег свога као себе самог. (Лев. 19. 18), а Нови говори: љуби и непријатеља свога (Мт. 5. 43); још говори: и душу своју положи за ближњег свога. Дакле онај који воли непријатеља, успео се на други ступањ, т.ј. успео се на небо. Напротив, ако неко не само да прогони непријатеље, него мрзи и ближњег и чини зло ономе који га љуби, такав је пропао до саме преисподње земље.

Побринимо се, браћо, да стекнемо савршену љубав, да задобијемо и царство небеско у Христу Исусу, Господу нашем, Кома слава у векове. Амин.

БЕСДА ДВАДЕСЕТ И ПРВА

1. О милостињи: ко насићује Бога када је Он гладан и поји га када је жедан, и

како је могуће чинити дела такве врсте?

2. Не задобија садашњу корист онај ко једино милује бедне, а не милује и себе самог, остављајући себе у небриси, обнаженим од сваког доброг дела и Божије благодати.

1. О милостињи: ко насићује Бога када је Он гладан и поји га када је жедан, и како је могуће чинити дела такве врсте?

Сви смо ми људи дужни, и верни и неверни, и мали и велики, да се доста трудимо у садашњем животу; неверни, да би познали истину и поверовали у Творца и устројитеља свега - Бога; верни, да би живели добро и угађали Богу у сваком добром делу и благој речи; мали, да би слушали велике, Господа ради; велики, да би се односили према мањима као према рођеној деци, по речи Господњој, Који говори: када учините једноме од ове Моје најмање браће, Мени учините (Мт. 25. 40). Јер Господ је ово рекао не само у односу на оне који немају телесну храну (како неки мисле), него је рекао и у односу на сву другу нашу браћу, која не осећа глад за хлебом, већ за слушањем речи Господњих и делањем Његових заповести, јер је Његова заповест вечни живот. Колико је душа часнија од тела, толико је душевна храна неопходнија од телесне и сматрам да је Господ рекао више за душевну храну: огладнех, и не дадoste ми да једем; ожеднех, и не напојисте ме (Мт. 25. 42), него за телесну и трулежну, како је сам Он претходно говорио: јело је моје да вршим вољу Онога Који Ме је послао (Јн. 4. 34). Воља, пак, Оца Који Га је послао је спасење људи. И заиста је Христос гладан и жедан - крајњом и неуздраном жељом жели једино спасење свих људи, а спасење људи је удаљавање од сваког греха, које је немогуће постићи без чињења добрих дела и испуњења свих заповести. Следствено томе, када испуњавамо Христове заповести, тада нападамо и насићујемо Христа, Господа сваке твари. И наши свети оци говоре, да као што злим делима хранимо и појимо демоне, и дајемо им силу да се боре против нас, а нашим удаљењем од зла они се исцрпљују глађу и губе силу, тако и Христос, унизивши се нашега ради спасења, бива напојен нама када вршимо Његове заповести и остаје гладан када не чинимо Његову вољу. Ово можемо сазнати и у ово се уверити из самих живота и дела светих. Остављајући друге, јер их је много, као песка морског, говорићу о једној особи, о једној светој, старајући се да удовољим вашој љубави. Ви сте без сумње слушали о животу преподобне Марије Египћанке, о којој није приповедао нико други до она сама, равноангелна. У својој исповести она је говорила: била сам крајње бедна; и премда су ми много пута давали плату за грех, ја нисам узимала, не зато што сам била богата – нисам имала ничега – већ зато што сам на тај начин на себе привлачила више прељубника. Када се укрцала на брод који је пловио за Јерусалим није имала чиме платити за место

на њему, нити чиме да се храни за време пловидбе. Када се у Јерусалиму, давши завет Пречистој Богородици обратила ка Господу, одлучила је да се удаљи у пустињу; добивши тада од једног христољупца две монете купила је за њих три хлеба, са чиме је и прешла реку Јордан, и од тада до краја свог живота боравила је у пустињи, не видећи ни једног човека, осим Зосиме. И опет, она није ни нахранила гладног, нити напојила жедног, нити оденула нагог, нити примила странца, но је чинила све суротно томе и многе низвргла у ров погибелњи, повлачећи их на грех. На који би сада начин она могла бити спасена и ући у царство небеско заједно са милостивима, када није оставила богатство, ни имање раздала беднима, нити подала никакву милостињу, а била је узрок погибелњи, непребројивом мноштву људи? Дакле, увиђаш ли да, ако кажемо да милостиња бива једино новцем и телесном храном и да њоме хранимо Христа, и да се спасавамо само на тај начин, телесно Га хранећи, појећи и намирујући, а они који због сиромаштва не дају то, отићи ће у муку, доћи ћемо до нечег крајње безумног – многи свети би требали да буду изгнани из царства Божијег. Али није то тако. Све ствари у овом свету Бог је начинио ради свих људи, на пример: сунце од кога добијамо светлост, ваздух, који дишемо, пашњаке за животиње у луговима и на горама и све друго, да би сваки искористио то за своју потребу, а не да би завладао тиме, као господар. Али у наш живот је ушла, као неки тиранин, похлепа, и оно што је Господ Бог дао свима, поделила једино својим робовима, који се налазе у њеној власти: некима на један начин, другима на други, ограђујући парцеле оградама и кулама, вратима и резама, све је остале лишила коришћења добрима које је Бог дао ради свих. А говори још и оно развраћено: ја сам господар свега и свиме владам, све је моје, а не опште, и спори, будући да она никога не оправдава. А слуге и угодници ове тиранке, т.ј. похлепе обично не бивају власници ових ствари и новца, већ њихове слуге и чувари. Како онда могу постати милостиви, или они који хране Христа, или чине дело достојно награде, они који нешто мало дају од толико зло скупљених новаца и ствари, или који премда и све раздају сиромашним, из страха од мука, или из наде да добију хиљаду пута више него што су дали или због стида од самих тих бедних људи, које су свагда тако много презирали и вређали? Не, они неће бити убројани ни у милостиве, ни у оне који хране Христа, нити у оне који чине дело достојно дарова. Него им је, како ја често говорим, потребно да се до краја живота кају, плачу и стењу и чине остала дела покајања, за све ствари које су толико времена држали у својој власти не дајући својој браћи да се користе њима за своје потребе.

2. [Не задобија садашњу корист онај ко једино милује бедне, а не милује и себе самог, остављајући себе у небриси, обнаженим од сваког доброг дела и Божије](#)

благодати.

На који, пак, начин могу они који су се учинили ништим Христа ради (као и Христос, будући богат, осиромашео је нас ради), како они који немају шта да дају беднима могу да буду поштовани као они који милују Христа, Који је ради нас постао човек. Пази добро, да би разумео. Бог је ради нас постао сиромашни човек; и ти који верујеш у Њега требаш да будеш сличан Њему, бедан. Христос је постао сиромашан да би тебе обогатио, односно да би ти предао потребну част од богатства Своје благодати. Он је зато принео тело, да би ти могао постати причасник Његовог божанства. Дакле, када се ти, припремивши се достојно, примиш Његову благодат, тада се каже да си примио Христа. И када ти гладујеш и жеђаш по љубави према Христу Господу, онда он све Твоје гладовање и жеђ прима као брашно и пиће ради Себе Самог. Јер кроз ово и слична дела очишћујеш своју душу и ослобађаш је од трулежи и прљавих страсти. Али Бог, опазивши те и присвојивши све твоје, т.ј. све људско, свако добро које чиниш ради самог себе, поштује као учињено ради Њега, како би Он самкусио од његовог плода. У том смислу, Његове речи, ко милује бедне, у односу на тебе, могу бити протумачена тако: „АКО си учинио својој сиромашној души, Мени си учинио“. Иначе, каквим делима су угодили Богу они који су се удаљили у горе и живели по пештерама?

Никаквим, осим делима покајања са вером и љубављу. Остављајући сав свет, они су следили Христу, и примивши Га у себе, умиривали, хранили и напајали Га у себи, покајањем и сузама.

И на други начин (објаснићу ово). Сви они који су се светим крштењем начинили синовима Божијим по благодати, на крају крајева су последњи и најсиромашнији у целом свету, (јер) ништа не желе од овог света. Познавши својом душом да су постали синови Божији, они не могу више трпети никакво привремено богатство, нити да се украшавају некаквим украсима, трулежним и краткотрајним, као они који су се обукли у Христа и који имају благо на небесима. Па и који човек, реци ми, будући оденут у царску одежду, пристаје да преко ње одене какву другу одежду, стару подерану и поцепану? Али и они који нису познали да су постали синови Божији и обнажили се од оне царске одеће, а потом се покајали, узели подвиге, почели да чине сва добра дела, и на тај начин повратили благодат крштења, и они су постали синови Божији, какви бивају и кроз свето крштење. А они који не чине ни једно ни друго (не облаче се у Христа ни кроз крштење ни потом кроз покајање), ти иако би оденули све голе у свету, шта би корисно учинили за себе, кад би себе оставили обнаженим од божанске благодати?

И даље (још једно објашњење): ми, крстивши се у име Оца и Сина и Светога Духа, именујемо се Христовом браћом, и још смо и Његови удови. Дакле, ако

будеш честит, умирујеш и утешујеш све друге, а себе – Христовог брата и уд Христов – оставиш у небриси и не предузмеш труд и подвиг путем свих добродетељи да похиташ на врх савршенства живота у Христу већ оставиш своју душу помрачену и оскврњену; нека се ваља као мртва у дубини таме греха; нека гладује и жедни од твоје лењости и нерада, нека остаје закључана у најтешњој тамници тела оскврњеног стомакоугађањем и сластољубљем; реци ми онда, молим те, не презиреш ли ти на тај начин брата Христовог? Не остављаш ли га ти гладног и жедног, у тамници без икога. Дакле, из тог разлога ти ћеш некада чути: **„НИСИ ли оставио у небриси себе самог – нећеш бити помилован“**.

Ако неко после овога каже: „**АКО** је то тако, и ми нећемо имати никакву награду за то што дајемо беднима, онда зашто и давати?“, нека почује самога Христа, Који ће му судити и свакоме дати по његовим делима, како му говори: „О неразумни! Шта си донео у овај свет? И да ли си ти створио било шта од овога што видиш у њему? Ниси ли наг изашао из мајчине утробе? Наг ћеш изаћи и из садашњег живота и стаћеш пред Мој суд обнажен од свега. За шта то тражиш награду од Мене? И којим си ти то сопственим стварима указивао милост својој браћи, а преко њих и Мени, Који сам све сачинио, не једино ради тебе, већ ради свих? Или мислиш да ја желим било шта од тога, или да примам дарове, слично неправедним људским судијама? (По твоје малоумљу могуће је и очекивати да ово мислиш). Све ово (т.ј. милосрђе према беднима) заповедио сам не зато што желим да имам било какве ствари од вас, већ зато што желим да имам вас саме; не зато да бих узео било шта из ваше својине, него због тога да бих вас избавио од осуде којој ћете бити подвргнути због ње.“. Не мисли, брате, да је Бог сиромашан и да има потребу у нашем наследству, да (њиме) хранимо сиромашне, и зато нам наредио да будемо милостиви према њима, и колика је сила испунити ову заповед. Не тако, брате мој, не тако. Него човекољубиви Господ оно што је у наш живот унесено ђаволом кроз похлепу, на нашу погибао, хоће милостињом да обрати на наше спасење. Ђаво нам је саветовао да присвојимо, да учинимо својим сопственим и ради себе чувамо оно што је Бог сачинио за употребу свих људи, да би нам кроз овакву похлепу прикачио два греха и учинио нас кривим вечном мучењу; први је грех несрданост и немилосрђе, а други грех – нада на своје имање, а не на Христа. Јер ко има сакривен новац, томе је немогуће веровати и надати се у Бога. Ово је видно из онога што је рекао Христос и Бог наш: Јер где је благо ваше, онде ће бити и срце ваше (Мт. 6. 21). Дакле нека неко и раздаје сакривени новац сиромасима, неће за то добити награду; напротив, одговараће за то што неправедно задржавајући га није га се лишио до сада; и неће само за то дати одговор, него и за оне који су помрли у време његовог живота од глади и жеђи, а које је могао да нахрани, а није их нахранио: он је

сакрио наслеђе бедних и оставио их да умиру од халдноће и глади, због чега ће се сматрати убицом свих оних које је могао нахранити, а није их нахранио. Али добри и човекољубиви Господ наш, желећи да нас избави од такве осуде, заповедио нам је да раздајемо стечено, и да би нас приволео на то изјављује спремност да покаже благост према овој нашој немоћи похлепе, и не подвргне нас осуди за то што смо задржавали оно што припада свима, и не само то, него се слаже да призна наше имање нашим и за раздавање истог обећава дати нам не десетруку, већ стотруку, све ради тога, само због тога, да би то чиме располажемо раздавали добровољно, веселог лица. Ова је добровољност потребна због тога да ми не би смо сматрали своје имање сопственим, већ мислили да га је Бог дао у наше руке, због браће наше по Богу – хришћана, да би им ми доставили потребно с радошћу и спремношћу, а не с муком, и као из неке нужде и насилно. И ето зашто смо још дужни да са радошћу испразнимо своје ризнице, са великим старањем пуњене, и тако брижљиво чуване, у нади да задобијемо истинито обећање Христово, у коме је обећао да ће се о свему Он старати. Бог зна да смо потпуно савладани похотом похлепе и имамо манију према богатству, тако да нам је крајње тешко да се растанемо и раставимо од њега, тако да ако се неке деси да га изгуби, њему више ни сам живот није мио. Знајући ово, Он је и употребио лек сагласан са нашом немоћи, обећавши да ће нам дати стотруку за то што раздамо беднима, само да би нас орасположио према таквом давању и кроз то нас пре свега избавио осуде због страсти похлепе, а затим нас одучио да полагамо своју наду на богатство и ослободио наше душе од тешких окова; а по ослобођењу од њих дат нам је простор да без препрека испунимо заповести Христа Господа, и да му служимо са страхом и трепетом, не зато да би Богу вратили ма какав дуг, већ зато да би од Њега задобили милост и благодат, да будемо Његове слуге и да му служимо у истини.

И немогуће нам је спасти се на други начин. Богати пре свега треба да оставе своје богатство, као тежак терет, препреку да воде истински живот у Христу, а затим да узму крст на рамена и да следе Господу Христу. Јер је немогуће да неко понесе и једно и друго – и богатство и крст. А они који нису свезани богатством, већ се задовољавају јединио тиме што им је неопходно за живот и неретко и у томе трпе недостатак – не налазе ни на какве препреке када пожелеле да крену тесним и пуним невоља путем; они требају да приложе једино добру вољу да би њихов тесан пут био богоугодни пут, и да продуже њиме са трпљењем и благодарењем и праведни Бог ће их увести у Своје вечно царство и утешити их свеблаженим покојем у њему

Али ако неко разда све своје имање, а потом се не почне борити са искушењима и невољама сваке врсте, који следе за овим, и не буде све подносио, не само без роптања него и са благодарењем, тада не разумевши

спаситељност учињеног корака, својим малодушјем губи плод свога дела. Треба знати да као што јако зарђало гвожђе не може бити очишћено и приведено у жељени вид ако га не ставиш у огањ и не излупаш добро чекићем, тако и душа, укаљавши се греховном прљавштином, не може се другачије очистити и примити своје пређашње добро стање, ако не буде подвргнута многим искушењима и не уђе у пећ невоља. Због свега тога и Господ наш Исус Христос, након што је рекао продај све што имаш и подај сиромасима, додао: и дођи, узми крст свој и хајде за Мном (Мк. 10.21). Под крстом који наређује да (се) узме, подразумева овде невоље, које треба примити благодушно и претрпети их с благодарењем. Дакле, никакву корист од раздања свога имања неће задобити они који га раздају сиромашним, не претрпевши потом искушења, невоље и муке до краја, Бога ради. И христос Господ није рекао: раздавањем имања свога спасавајте душе своје, већ трпљењем својим (Лк. 21. 19). Да је раздати своје имање беднима добро и спасоносно дело, то не треба доказивати, али то добро дело само по себи не може учинити човека савршеним по Богу, без претрпљења искушења. Да је заиста тако и да је то Богу угодно, послушај шта говори Христос, осим речи богатоме, претходно наведених: продај и раздај ... и узми крст свој и хајде за Мном, где под крстом, како смо рекли подразумева муке и невоље. Царство небеско, говори Он, с напором се осваја и подвижници га задобијају (Мт. 11. 12), и ниједном верноме није могуће ући у њега на други начин, осим кроз тесна врата искушења и невоља. Уђите, говори, на уска врата (Мт. 7,13), што су св. Апостоли исказали као: кроз многе невоље нам ваља ући у царство Божије (Дап. 14. 22). Онај који даје беднима од свога имања, а не претрпи невоље, очекујући да за то добије награду, осећа велику радост и задовољство, и због тога се може десити, да упадне у сујету и тиме изгуби своју награду. А онај ко раздајући своје имање беднима, са благодарношћу претрпи све невоље и без роптања поднесе свако искушење, које га снађе, који осећа сву горчину и тегобу невоља, и једнако чува своје сећање чврстим и непоколебивим, такав и овде у садашњем животу, и тамо, у будућем животу, добиће велику награду, онако како је он подражавао страдања Христова, и трпео трпљењем Господа у дане невоља и искушења који су га притискали. Тога ради, молим вас у Христу браћо моја, подвизавајмо се, по речи Господа нашег, Исуса Христа, да уђемо у царство небеско на уска врата, т.ј одсечењем телесног мудровања и своје воље. Ако не умртвимо тело са његовим похотама и жељама, онда не можемо стећи покој и слободу од злих дела, која се усељава у нас благодаћу Светога Духа, при са наше стране, усиљеној борби са страстима и похотама, ка успешноме виђењу, коме много доприноси раздавање имања. Када, раздаш, брате, имање и новац на сиромашне, чиниш добро и богоугодно дело, али истовремено се избављаш од заморних брига и

старања око тих пропадљивих ствари, и твој се ум успокојава од, због њих, неизбежног расејавања. Хвалим те за такво добро чињење, што раздајеш своје привремено и пропадљиво добро, да би задобио вечно и непропадљиво. Али потребно је још и одбацили свако телесно мудровање, као што си одбацио и своје наследство и обући се и светлу одежду благодати Светога Духа, а то је немогуће осим свагдашњим испуњавањем Христових заповести и подношењем невоља. када се душа налази у тешким невољама и бива стешњена искушењима, она се покреће на сузе, а сузе очишћују душу и чине је обиталиштем Светога Духа. Стога ја и тврдим да за спасење није довољно само раздати своје имање, већ је потребно да када одбациш свој новац, одбациш и свако телесно мудровање и обучеш душу благодаћу Светога Духа; кратко речено, потребно је целог себе принети на жртву Богу, и душом и телом; тело треба да упражњава телесно делање у подвизима врлина, приправљајући се на сваку невољност Бога ради, да би благодушно претрпело горчину поста, тежину сиромаштва, суровост уздржања и свако дуго телесно страдање; а душу обучавати у страху Божијем, страхопоштовањем у Духу, спречавајући је да мудрује, што приличи мудровати, и свагда мислити о томе што се односи на вечни живот, да буде тиха, смирена, кротка, скрушена и умилна, да плаче и пролива сузе дан и ноћ молећи светлост и благодат Светога Духа, која уобичајено долази у душу топлим покајањем, након што се ова очисти многим сузама, без којих није могуће ни убелити одећу душе, ни уздићи се на висину созерцања. Јер као што је ни обичну одећу, када се замрља и испрља, немогуће убелити другачије осим испирањем у води и трљањем рукама и ногама, тако и одежду душе, када се она запрља и оскврни гресима, немогуће је другачије очистити осим многим сузама и трпљењем невоља и искушења. Дакле, они који су своје душе оскврнили срамним греховним делима и страсним покретима срца и који су на себе примили печат образа и подобја бесловесних похота, нека се принуде да се многим сузама очисте и убеле одежду своје душе, јер ни на који други начин нико не може видети светлост или Бога, Који просвећује срце сваког човека који му долази путем покајања. По речи Господа нашег, само ће чисти срцем видети Бога. Зато вас молим браћо моја и чеда, покренимо се на труд да одржимо своје срце чистим, добром вољом и благим расположењем, чувањем савести и свагдашњим исповедањем скривених помисли срца. Ако их често будемо исповедали, а најбоље свакодневно, са тугом и болећивим срцем, напомињући све и осуђујући самог себе - да ли учинисмо нешто лоше, или умом помислили нешто што не ваља, или речју рекли ружно? - онда због тога стичемо покајање и скрушено срце; тако покајано срце, затим измамљује сузе из дубине душе, а сузе очишћују душу и изглађују све њене грехе. Када се сви греси изгледе сузама онда у душу прилази сведејство Светог Духа, и почиње

је још више напајати сладошћу суза умилења, којим она мислено се хранећи, снажи све више и више и умножава плодове Духа, обилно их приносећи у потребно време, и припрема себи храну за вечни и бесконачни живот. Када, добро се подвизавајући, она достигне такву меру, тада се коначно спријатељује с Богом и постаје обиталиште Пресвете Тројице, чисто гледа Творца свих и Бога, беседи са Њим непрестано, и на неки начин исходи из свога тела и из овога света и усходи на небеса небеска, узлећући тамо на крилима љубави Божије. И починувши тамо од својих подвига, у некој божанској и неодређеној светлости, у којој се радују сви праведници и ликују св. Апостоли Христови, мученици и преподобни и све небеске Силе бестелесне.

Ка оваквом стању и ми да се устремимо, браћо моја, силом Господа (Исуса) Христа, да не би остали иза отаца својих, већ да би достигнули у мужа савршеног, у меру раста висине Христове, подвизавајмо се у свим добрим делима и испуњењу свих Христових заповести. Нема ка томе никакве непремостиве препреке, ако само зажелимо и заузмемо се на делу како следује. Ако се устројимо тако, како је показано, прославимо Бога у себи, и Бог ће се зарадовати за нас, а када се преселимо из овога живота, Он ће нас милостиво примити и уселити у наручије Авраама, где ћемо се упокојити и осладити сладостима царства небеског, које да задобијемо сви ми благодаћу и човекољубљем Господа нашега Исуса Христа, Које слава и моћ у векове векова. Амин.

БЕСЕДА ДВАДЕСЕТ И ДРУГА

1. [Пре свега треба задобити Христову благодат, а онда већ можемо живети по Богу.](#)
2. [На који се начин удостојава ове благодати?](#)
3. [Ко је у греху, а ко у благодати?](#)
4. [Сваки је грех од ђавола, а добро од Христа.](#)
5. [Шта је глава добродетељи, а шта ноге?](#)

1. [Пре свега треба задобити Христову благодат, а онда већ можемо живети по Богу.](#)

Пророк Давид говори: који је човек живео и није смрти видео и избавио душу своју из руку паклених (Пс. 88. 49)? Односно: ко живевши у овом свету није умро? И ко је умревши избавио душу своју из пакла? Нико. Ако је то савршено немогуће ниједном човеку, а могуће једино Христу, због чега је он и пришао на земљу и постао човек, онда нико не треба да се брине ни о чему

другом, осим да принуди Христа Господа, Који жели да се сви људи избаве из ада, да избави и њега, досађујући му овим. Јер Цар свих, Христос и сам жели да буде од нас принуђен на ово, не ради неког Његовог циља, већ ради нас. Јер ко успе да примора Христа да Га избави, тај је очигледно увидео незавидност свога положаја, увидео његове узроке и замрзео их, свим срцем се обраћајући једином Господу Избавитељу, а Он, због (нашег) осећања крајности, које неизоставно увек претходи приморавању Избавитеља на избављење, и жели да га ми принуђавамо. Дело избављења је дело од примарне важности за нас, а ми то не знамо, не држимо то у мисли и не осећамо. Ето, он жели (чак) и да буде приморан, и да претрпи насиље, да би нас орасположио да приђемо у осећање своје беде, тог великог зла које трпимо од греха, и те тираније и ропства у каквим се налазимо због њега, и да би смо, када се ослободимо свега тога, изјављивали велико благодарење Богу, Који је благоволео да нас избави и укаже нам такво добротинство, које нико други не може учинити. Ради овог (принуђивања Господа) су потребне молитве, постови, милостиње, сакрушење срца и свако друго злострадање. Због чега? Не може ли нас Бог, ако пожели, избавити од греха даром, без нашег сауделовања у томе? Не, не касније. Али због тога што се даром ова велика Божија благодат, дарује свима хришћанима, а ми то нисмо знали, зато што смо били бебе, а касније је нисмо познали због младалачких стремљења, не познавши је и не осетивши, предали смо се телесним искушавањима, упали у грехе и изгубили ту прву благодат; сада је дакле неопходан наш сопствени труд као противтежа самовољним гресима (учињеним) након крштења, да би се избавили од грехова и поново примили Божију благодат, коју смо (нашом кривицом) изгубили. Дакле, ако хришћанин жели да се сада обуче у благодатну силу у Исусу Христу, ради избављења од греха, и потпуног испуњавања Божије воље, да се покаје и понесе трудове покајања у посту, молитвама и другим подвизима, да приступи са вером ка устројитељима Христове благодати, који га кроз полагање руку (разрешење грехова у тајни покајања) разрешују од свих грехова и дају му да опет прими Божију силу за свако добро, којом оснажен он може даље живети онако како приличи хришћанину да живи, и живећи тако зна и исповеда: по благодати Божијој јесам што јесам (1. Кор. 15. 10), да се не би изнова лишио ове благодати и остао наг и беспомоћан. Јер се Божија благодат не удаљује од хришћанина само због греха, него и због непризнавања, када неко не признаје да од ње има све што има. То показује и реч Апостола, који говори: Бог хоће да се сви људи спасу и да дођу у познање истине (1. Тим. 2. 4), т.ј. да добро познају истину зато што истина није ништа друго до благодат Христова, због чијег нам је даровања Христос и дошао, распео се и пострадао.

2. [На који се начин удостојава ове благодати?](#)

Будући да је Бог и Господ и Господар свих твари, Које је (и) створио, није имао власт да да људима такву благодат јер је и праведан: јер је Господ праведан, љуби правду (Пс. 10. 7). Јер би било неправедно да онај ко је по својој сопственој жељи, без икакве присиле, једино по пристанку на ђаволове лажи, самовољно оскврњио себе грехом и тиме одагнао Божију благодат и обнажио се од ње – неправедно би било да се такав опет обуче у ову благодат, не бивши претходно подвргнут некој великој казни. Али како би могао да поднесе казну сразмерну преступу? И Сам Бог је, поставши човек, принео Себе на жртву умилоствљена, да би имао власт да човеку опет дарује такву благодат. Зато по васкрсењу Христос каже Апостолима: даде Ми се свака власт и на небу и на земљи. Идите дакле и научите све народе крстећи их ва име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да држе све што сам вам заповедио (Мт. 28. 18-20). Зато се код пророка Исаије Његово име назива: Господар (Ис. 9. 6), не као Бог него као Бог и човек. Јер како да Њему као Богу буде могуће да не буде господар свих ствари? Али пошто је Он као човек принео Себе на жртву и Својом вољом дао себе за искупљење људског рода, онда је и примио власт за тако велико дело, које је учинио за искупљење човека Својом пречистом крвљу. Ако је Богочовек Исус предао себе за искупљење греха, онда је очигледно да није било већег дара који би му се могао дати од опроштења Адамовог греха. Као последица овога. како је тада Адам павши свукао са себе умну Божију благодат, коју је имао на себи, тако сада, (онај) ко се крсти, опет се облачи у ону благодат како говори Апостол: који се у Христа крстите, у Христа се обукосте (Гал. 3. 27).

Објаснивши ово опет се враћам на прекинуту реч о томе да је потребно принудити Господа да би нам даровао потребно и треба тражити то од Њега. Слично ономе што са човеком бива мислено и невидљиво у души, тако бива и видљиво и чулно. Човек се рађа као нага беба, малено дете, које никако не може помоћи себи, и пошто бива дојено матери сама чини све што је потребно за њега; када пак почне да размишља, показују му и уче га како може и сам за себе радити, тако да може већ и сам налазити и узимати шта му је потребно; тако и душа на свет долази нага од сваке врлине, а када прими крштење облачи се у Христа, храни се Њиме и зна да тражи оно што јој је неопходно за спасење, и од тада, ако не тражи, Христос јој не даје ништа, а ако тражи, задобија све што заиште. Потребно је једино да тражи оно што је сагласно са спасењем. Пре свега је потребно да тражи светлост, или умно просвећење, да види све онаквим какво јесте. Само што задобије овакво просвећење увидеће сву своју бедност и немоћ и смириће се, а смиревши се постаће тиха и кротка, без гнева и биће тајанствено научена од Христа Његовим заповестима како говори цар-пророк Давид: учи кротке ходити путем Његовим (Пс. 24. 9).

Такав је закон живљења у Христу Исусу, и ко се најпре не обуче у благодат Христову, а потом не устроји живот у Христу, тај се узалуд труди. Ма колико да злострада и ма колико добрих дела да учини пре задобијања Божије благодати, његов труд је узалудан. Ето, и Јевреји и други неверни народи су чинили много сличног, зато што нема ни једног човека на свету, макар био он неверан и безбожан који не чини ма какво добро, покретан на то природом. Дакле, свако се најпре треба трудити у томе да добије Божију благодат, вером и надом на Христа Господа, покајањем и исповешћу, молитвама и спуштањем руку свештеника на њега (ради разрешења), како смо већ рекли. Нека потражи опитног духовног оца и научи се од њега свему што се тиче вере и свега потребног за њу, да стекне потпуно уздање у Бога и покаје се за све пређашње грехе, изграђујући и достојна дела покајања, т.ј. сакрушење срца и жалост због греха, сузе и уздахе од све душе, пост и свако друго телесно лишавање, милостињу и молитву, искрено исповедање свих својих грехова пред Богом и примање разрешујуће молитве са полагањем руке од свог духовног оца. Без свега овога неће благодат Божија сама од себе прићи на оног ко се, изгубивши је, предао греху након крштења. Бивало је да је неке посећивала Божија благодат и без спуштања руку свештеника, али то су били појединачни случајеви, никако правило; а оно што се дешава искључиво неколицини, само малобројнима, то се не признаје као опште, као закон свете Цркве.

3. [Ко је у греху, а ко у благодати?](#)

Када је неко грешио, или греши, то јесте велика беда, али још не и крајња. Крајња беда је када неко не жели да се потруди да прими благодат Господа нашег Исуса Христа, јер то значи осудити себе на грех, а кроз грех и на пропаст. Јер је немогуће да не буде у греху онај који нема општење са Христом Господом, односно нема божанску благодат. У томе је и праведност, да имамо заједницу и општење са Христом Господом. Ко нема општење са Господом Исусом, тај никада не може бити чист од греха, а ко има општење са Господом Исусом, над њиме никада не може загосподарити грех, јер хришћани у самом Христу живе и крећу се и јесу (Дап. 17. 28). Кратко речено: узалуд се назива хришћанин онај ко у себи осетно нема благодат Христову, тако да би опитно знао да има у себи ову благодат. Ко нема такву благодат, то се јасно познаје из дрског и без стпахопоштовања односа према свештеноне и божанском, такође из брзе гневљивости, из несмиреног мудровања, из сујете и другог сличног; напротив, да је неко има, то бива јасно из његовог страха и страхопоштовања пред свим божанским, и из његове кротке и смиреноумне нарави. Он зна да ништа добро не може учинити сам од себе, без благодати Христа Господа, Који је постао човек, као и ми, да би ступајући у сродство са Њим и задобивши Његову благодат, могли да живимо онако како приличи

човеку. Уосталом, има и таквих, који проводе анђелски живот, пребивајући у овом свету још (само) телом, када се Исус Христос сјединио са њиховим душама и телима и постао једно са овим духовним горостасима, тако да и они могу да говоре заједно са божанским Павлом: не живим више ја, него живи у мени Христос (Гал. 2. 20).

4. [Сваки је грех од ђавола, а добро од Христа.](#)

Сви људи или живе телесно или духовно. Ко мудрује и дејствује духовно, тај јесте и назива се верним. Јер ако би он, не имавши благодат Светог Духа, коју је задобио од Бога, био назван верним, не би имао могућност да мудрује и дејствује духовно, а ко мудрује и дејствује телесно, тај је неверан, и нема божанску благодат. Јер ако не би био неверан онда не би био остављен и обнажен од Христове благодати и не би био преварен од ђавола да дејствује телесно. Који твори грех, од ђавола је (1. Јн. 3. 8). И зато они који чине зло бивају савладани ђаволом и очигледно показују знаке да имају у себи и са собом главу свакога зла. Ђаво, овај мислени зли дух, невидљиво дела на неверним и обнаженим од божанске благодати. Зато људи, почаствовани од Бога самовлашћем не примећују да бивају покорне слуге у власти ђавола и будући увучени на грех, мисле да чине зло самовласно и самовољно, и тако му служе за шегу. Овакво обмануто мишљење јесте једна од главних прелести изумитеља свакога зла, ђавола. Сва је његова злокобност обраћена на то да моћно делује унутар грешника, а да они мисле да чине грех по сопственој вољи, а не по наговору и искушавању ђаволском. И то иде до тога да ови сами који су принуђавани (од ђавола) слушајући о томе говоре: шта се десило са самовлашћем и слободом човека – изгубљени? Да, изгубљени, иако не сасвим. У нашој власти је остало још да препознамо у каквом се бедном стању налазимо, да желимо да се избавимо из њега и да тражимо Избавитеља. Слично томе како болесни, који лежи на одру, зна да лежи болестан и жели да устане, и премда не може ово да учини сам, али има слободу да тражи лекара који би га излечио. Тако бива и са грешницима, зато Господ говори: сваки који чини грех, роб је греху, а роб не остаје у кући вавек, син остаје вавек. Ако вас дакле Син избави, заиста ћете бити избављени (Јн. 8. 35,36). Пошто је у нама остало још толико самовлашћа да тражимо лекара, прибегнимо Христу, да нас Он избави од тираније ђавола. А када учинимо зло, нека нико не мисли и не говори да у нама нема ђавола. По мери зла какво неко чини, он има и демона у себи, или малог, или великог, или многе. Напротив, духовни човек, по мери своје врлине има благодат Божију, или велику, или малу, или је преиспуњен безмерном Христовом благодаћу. У Светом Писму су обично разни дарови врлинским мужевима називани духовима.

5. [Шта је глава добродетељи, а шта ноге?](#)

Све су врлине добре, али потребно је, да оне имају слично телу и главу и ноге. Као што је телу немогуће бити без главе и без ногу, тако и њима (врлинама). Ноге врлина – смиреноумље, а глава – љубав. И свака врлина која бива без смирења и љубави бескорисна је и штетна. Свеукупност врлина је могуће још упоредити са колонама стубова, чије основе чини смиреноумље, а врх (капител) љубав, која је престо Божији. Испод љубави се налазе милосрђе, састрадалност, милостивост, широкогрудост, незлобивост, великодушност, добротинство и човекољубље, које (врлине) заједно са њом (љубављу) човека чине богом по благодати. До смиреноумља стоје послушање, трпљење, познање људске немоћи, благодарење богу за све, све сматрајући добротинством, којим нам Он чини добро, и десно и лево, односно и славу и бешчашће, и здравље и болест, богатство и сиромаштво, и остало. Тамо, пак, где је благодарење, тамо је и сагледавање Бога, а ко гледа красоту Божију, како је могуће да он не заволи и самога Бога Који превазилази сваку красоту и доброту, извор сваке красоте и доброте? Ко љуби Бога, тај строго испуњава Његове заповести, од којих прва након љубави према Богу говори да љубимо једни друге; и она прва не бива без ове друге, како говори Писмо: који не љуби брата својега, којег види, како може љубити Бога, Којега није видио (1. Јов. 4. 20)? На исти начин и смиреноумље подстиче на љубав и чува је, и љубав садржи смиреноумље и утврђује је. Смиреноумље је као што сам рекао као ноге, које носе и главу и цело тело, а љубав је као престо Херувимски, који носи Бога Који седи на њему, јер на њој почива Бог; она сама, пак, у свом реду бива ношена смиреноумљем, као ногама, заједно са читавим телом врлина. А добровољна ништост, пост, обуздавање гнева и језика и сваке друге бесловесне похоте стоји под бременом правде, коју је дужан да сачува сваки благочестиви човек, да не би био неправедан, и не само да не би чинио неправду другима, већ и себи самом. Јер неправедно је стицање излишних ствари, ван оних које су потребне за живот; и од тих неопходних ствари стицати драгоцености, онда како је могуће третирати мало цењене, такође је неправедно; исто и то да дајемо стомаку бољу храну јесте неправда; предавати се гневу јесте бесмислено; разговарати са необузданом дрскошћу јесте безумље; неуздрано се утапати у светске похоте јесте бесловесно. Али треба напоменути и то, да није врлина само не чињење зла, премда онај ко га не чини биће мање бијен од оног ко га чини. Онај ко чини зло, биће много бијен, а и онај ко га не чини биће такође бијен за то што није чинио добро, али мање. Напротив, онај ко чини добро биће засут милошћу, не по мери свога добротинства, јер је испунио само оно што је дужан, већ по безмерном милосрђу и доброти Божијој. Јер у закону Христа Господа је и једно: онај

слуга који је знао вољу господара својега и није приправио нити учинио по вољи његовој, биће много бијен (Лк. 12. 47), и друго: кад извршите све што вам је заповеђено, говорите: Ми смо непотребне слуге, јер смо учинили што смо дужни учинити (Лк. 17. 10). Уложимо, браћо моја, труд и подвиг да са сваким старњем одсечемо од себе свако зло и испунимо све заовести Христове, да се удостојимо непрестане утехе у царству небеском. Амин.